

Derde Hoofdstuk

Beschouwing der voorzeggingen omtrent het nog toekomstige, welke voorkomen in de eigenlijk zoogenoemde profetische boeken des Ouden Testaments.

Wanneer wij niet anders hadden dan die voorzeggingen, welke wij tot hiertoe beschouwd hebben, en die in de geschiedboeken en in de profetische liederen des Ouden Testaments voorkomen, wij zouden veelligt reden kunnen hebben om te twijfelen, of onze vooruitzigten in het nog toekomende, welke wij daaruit ontleend hebben, wel op eenen genoegzaam vasten grond gebouwd waren, dewijl vele derzelve daarin zoo niet met ronde woorden waren voorgesteld, zich zoo niet van zelf aan ons opdeden, maar eerst door eene naauwkeurige overdenking daaruit moesten opgespoord, ja veelal bij gevolgtrekking daaruit moesten afgeleid worden. Het kan uit dien hoofde ook wel zijn, dat sommige van mijne verklaringen en redeneringen over dezelve aan eenige mijne lezers wat al te fijn gesponnen zullen zijn voorgekomen. En inderdaad ik wil ook niet ontkennen, dat ik niet allereerst door de overdenking van de meeste dezer reeds beschouwde voorzeggingen tot die vooruitzigten gekomen ben, of daarin dat alles aanstonds gevonden heb, hetwelk ik nu daarin meen te zien. Maar er zijn andere voorzeggingen in het Oude Testament, namelijk die, welke in de eigenlijk zoogenoemde profetische boeken voorkomen, tot welker beschouwing wij nu overgaan, waarin alle deze vooruitzigten en nog meer andere, zeer duidelijk en bepaald gevonden worden, waar zij zich bij de eerste eenvoudige lezing aan ons voordoen, ja van zelf aan ons opdringen; en deze werpen dan tevens een nader licht terug op die vorige voorzeggingen, welke wij reeds overwogen hebben, doen ons ook daar, schoon minder klaar en ontwikkeld, dezelfde vooruitzigten vinden, en zoo zullen zij, terwijl zij onze uitzigten nader versterken en verder uitbreiden, tevens onze vorige beschouwingen volmaakt bevestigen. Dit was ook inderdaad de loop, welken mijn onderzoek in dit stuk genomen heeft: ik kreeg tot hetzelfde aanleiding door het lezen der profetische Schriften des Ouden Testaments, waarin zich vele, tot daartoe voor mij nieuwe uitzigten aan mij ontdekten, welke mijne begeerte naar verder onderzoek opwekten; van daar begaf ik mij tot de Openbaring van Johannes; en door dit een en ander een tamelijk volledig denkbeeld van hetgeen wij nog in de toekomst te verwachten hadden, verkregen hebbende, vestigde ik mijne opmerkzaamheid ook opzettelijk op die voorzeggingen, welke in de geschiedboeken des Ouden Testaments en in de Psalmen voorkomen, en meende nu ook in dezelve reeds diezelfde vooruitzigten, schoon min ontwikkeld, te ontdekken.

Dit wordt nog meer opgehelderd, wanneer men bedenkt, dat God, gelijk in al Zijne openbaringen, zoo ook in die, welke de gebeurtenissen van de nog aanstaande toekomst betreffen, tragswijze is te werk gegaan, dezelve eerst min duidelijk, min bepaald voorstellende, vervolgens meer en meer ontwikkelende, en vooral in de eigenlijk zoo genoemde profetische Schriften in het helderst daglicht stellende.

Maar wij mogen dan nu ook reeds uit het gezegde voorloopig opmaken, dat in deze Schriften der Profeten de meeste en gewichtigste voorzeggingen zullen voorkomen, welke eigenlijk de voornamste grondslag van al onze uitzigten in de toekomst moeten uitmaken, en dat wij ons dus bij de beschouwing van dezelve vooral moeten bezig houden.

Evenwel, zoo als wij reeds te voren hebben opgemerkt, daar de meeste dezer voorzeggingen slechts nadere ontwikkelingen zijn van hetgeen reeds in de beloften aan Abraham en de voorzegging van Mozes lag opgesloten, en dus in allen dezelfde hoofdzaak is vervat, welke alleen in eenige verschillende bijzonderheden onderscheiden wordt uitgebreid; zoo zullen wij ons in ons verder onderzoek merkelyk kunnen bekorten. Het zal genoeg zijn, bij elke voorzegging slechts den algemeenen hoofdinhoud op te geven, en alleen bij die voorzeggingen, of gedeelten van voorzeggingen, opzettelyk stil te staan, waarin nog deze of gene bijzondere uitzigten voorkomen.

In de behandeling van deze voorzeggingen zal ik ook weder die orde volgen, in welke de Boeken, waarin zij gevonden worden, achter elkander in den Bijbel geplaatst zijn, en maak dus een begin met

DE PROFETIE VAN JEZAJA

In de Inleiding heb ik onderscheid gemaakt tusschen de Redevoeringen der Profeten en de eigenlyke Voorzeggingen, en te kennen gegeven, dat dezelve dooreen gemengd of wel in elkander gevlochten in hunne Schriften voorkomen. De meeste stukken, welke bij Jezaja gevonden worden, behooren tot de eigenlyke voorzeggingen; slechts weinige zijn er, en wel alleen die, welke den inhoud der vijf eerste hoofdstukken uitmaken, welke onder de redevoeringen, namelijk ter vermaning of bestraffing, kunnen gerangschikt worden: zelfs in sommige van deze komen nog algemeene afschilderingen van toekomstige gebeurtenissen voor, en wel van zulke, die nog aanstaande zijn, welke dus kortelyk van ons moeten overwogen worden. Wij vinden dezelve inzonderheid in de tweede redevoering, welke van Hoofdst. II, tot het einde van Hoofdst. IV voortloopt.

Jezaja vangt deze redevoering aan met eene schoone afschildering van de aanstaande toebrenging der volken tot de dienst van God en van den vreedzamen gelukstaat, daaruit te verwachten, Hoofdst. II: 2—4. Vervolgens wekt hij het volk Israël op, om van dat voorregt, dat zij nu reeds hadden, een regt gebruik te maken

en in het hun geschonken licht te wandelen, vs. 5; maar brengt hun tevens hunne zonden onder het oog, vs. 6—9. Hierop volgt eene treffende afschildering van zekeren geduchten gerigtsdag, waarop de Heere zich in Zijne majesteit zou openbaren en de trotschheid der menschen vernederen, vs. 10—21. Dit wordt weder afgewisseld met eene meer bepaalde aankondiging van een bijzonder oordeel, dat het Joodsche volk welhaast wegens hunne zonden treffen zou, Hoofdst. II: 22 tot IV: 1. Alsdan wordt de redevoering met eene blijde afschildering van de heugelijke tijden der regering van den Messias en de herstelling en verheerlijking van het Joodsche volk, dan in het bijzonder te verwachten, besloten Hoofdst. IV: 2—6.

Vooreerst komt dan hier voor eene schoone afschildering van de aanstaande toebrengring der volken tot de dienst van God en van den vreedzamen gelukstaat, daaruit te verwachten, Hoofdst. II: 2—4. *En het zal geschieden in het laatste der dagen*, enz. Wij leeren er uit, dat Jeruzalem en de tempel op Sion in dezen laatsten tijd der wereld niet alleen wederom gebouwd, maar ook als de hoofdpaats en de zetel van de ware godsdienst in bloei en heerlijkheid verheven zijn zullen, en dat dit zelfs de vrijwillige toevloeiing van vele volken tot den waren God en Zijne dienst zal voortbrengen; ook dat de Heere uit Jeruzalem en Sion de geheele aarde zal beheerschen en zich dus aldaar luisterrijk in Zijne woning openbaren; dat andere volken eerst nog wederspanning zijn, doch door Hem tot onderwerping gebragt zullen worden, dat daarop alle oorlogen een einde nemen, de krijgswapenen in werktuigen tot den landbouw veranderd worden en eene algemeene en aanhoudende rust en vrede het geluk der aarde vermeerderen zullen. Dit een en ander doet zich zoo klaar en als van zelf in deze voorzegging aan ons voor, dat het genoeg is dezelve te lezen om hiervan overtuigd te zijn.

Ten tweede komt hier voor eene treffende afschildering van zekeren geduchten gerigtsdag, waarop de Heere zich in Zijne majesteit zal openbaren, en de trotschheid der menschen vernederen, Hoofdst. II: 10—21. Gaat in den rotssteen en verbergt u in het stof, enz. Dat in deze verzen slechts een bijzonder oordeel zou beschreven worden, hetwelk alleen het Joodsche volk treffen, en in of kort na den tijd van Jezaja, zoo zij zich niet bekeerden, volgen zou, en dat dus deze voorzegging reeds lang zou vervuld zijn, zal niemand kunnen toestemmen, die dit stuk op zich zelf met een eenvoudig gevoel leest en geen liefhebber is, om de natuurlijke kracht der uitdrukkingen door de vooronderstelling van den zwellenden stijl, de grootspraak der Oosterlingen in het gemeen, en der Profeten in het bijzonder, te verzwakken; want niet alleen komt er niets in voor, dat ons noodzaakt, om de gebeurtenis, hier bedoeld, alleen tot het Joodsche volk te beperken, maar integendeel de geheele voorstelling is algemeen en schildert ons eene gebeurtenis af, waarin de geheele aarde betrokken is. Daarenboven wordt hier een oordeel beschreven, dat niet middellijk door de invallen of verwoestingen van dezen of genen overheerscher zou worden uitgevoerd, maar waarbij de Heere zich

onmiddellijk in al den glans van Zijne majesteit zal openbaren, om het hart der menschen te verschrikken, (zie b.v. vs. 10, 17, 19, 21). Het is waar, het wordt hier, volgens het verband met vs. 6—9, als eene bedreiging aan het Joodsche volk voorgesteld; en ook wordt er Hoofdst. 3, de voorstelling van een bijzonder oordeel onmiddellijk aan verbonden, dat klaarblijkelijk alleen op het Joodsche volk betrekking heeft, en ook niet lang na Jezaja's leeftijd is gevolgd: doch hier komt de opmerking te pas, welke wij in de Inleiding, omtrent de voorzeggingen in het gemeen gemaakt hebben, dat namelijk het nabij-zijnde bij den tijd der voorzegging en het verder afgelegene zeer dikwijls in dezelve zeer naauw zonder onderscheid van tijd worden zamengevoegd, terwijl het eerste een beeld is van het laatste. Zoo hebben wij het ook hier te begrijpen. De Profeet bestraft het volk wegens hunne zonden en wordt hierdoor natuurlijk geleid tot de voorstelling en afschildering van dien geduchten tijd, wanneer God de inwoners der aarde door de openbaring Zijner heerlijke majesteit zou verschrikken en het een ieder, die van Hem was afgeweken, zeer bang zou te moede zijn, zonder tijdsbepaling, wanneer dit zijn zou, ja zelfs zóó, alsof dit eerlang zou kunnen plaats hebben, om daardoor indruk op het gemoed des volks te maken. Maar, om hun eene nog meer bepaalde verwachting te geven van de rampen, welke hun hunne zonden bewerkten, zoo voegt hij er eene meer bepaalde voorzegging bij van het ongelukkig lot, dat over het Joodsche volk in het bijzonder komen, en een voorspel wezen zou van dien vreeselijken tijd, wanneer God de geheele aarde met Zijne strafgerigten zou bezoeken.

Wij leeren dan ook uit dit voorstel van Jezaja, dat er zulk een dag is te verwachten, (waarbij wij echter niet noodzakelijk aan eenen enkelen dag behoeven te denken, doch waardoor wij naar den stijl der Profeten een zeker tijdperk verstaan kunnen), wanneer zich de Heere in Zijne vreeselijke majesteit, tot schrik der diep verdorvene aardbewoners zal ontdekken, wanneer alle trotschen en hovaardigen door geduchte uitwerksels der Goddelijke almacht zullen vernederd, de gewrochten van hunnen dwazen hoogmoed vernield en hun hart met angst en siddering vervuld zal worden, terwijl zij de dwaasheid en ijdelheid van de dienst der afgoden zullen gewaar worden, dezelve van zich werpen, en zich voor den luister van Gods majesteit zullen zoeken te verbergen; waarbij wij dan ook nog kunnen opmerken, dat ten dien tijde de afval van God zoo groot en algemeen zal zijn, dat de afgodsdienst weder openlijk ten troon zal verheven zijn, (zie vs. 20).

Eindelijk wordt de redevoering besloten met eene blijde afschildering van de heugelijke tijden van des Messias regering en de herstelling en verheerlijking van het Joodsche volk, alsdan in het bijzonder te verwachten, Hoofdst. IV:2—6. Te dien dage zal des Heeren Spruite zijn tot sieraad en tot heerlijkheid, enz.

Ook hier vinden wij, wanneer wij het met het vorige vergelijken, eene naauwe vereeniging van het naderbij zijnde en verder afgelegene, zonder bepaling van den tijd die daar tusschen verlopen zoude. Jezaja namelijk, had den ellendigen staat

beschreven, waartoe het Joodsche volk eerlang vervallen zou, maar schildert onmiddellijk daarop de regering van den Messias (welke hij hier Hoofdst. IV: 2 onder den naam van des Heeren Spruite voorstelt) af, bijzonder zoo als dezelve tot herstelling en heil van de overgeblevenen uit de Joden zijn zou, welker gelukkigen toestand hij dan beschrijft in het overige gedeelte van dit Hoofdstuk, uit welke beschrijving wij leeren: vooreerst, dat de herstelling des Joodschen volks niet alleen eene herstelling van hun uitwendig geluk zal zijn, maar ook eene geheele verbetering door den Geest van God, door middel der van hen uitgestane rampen, zal vóórtbrengen, vs. 3, 4; ten tweede, dat zij in hun land wederom zullen zijn teruggevoerd, Jeruzalem herbouwd zien, en God op Sion dienen zullen, vs. 3; en eindelijk, dat het op nieuw herstelde land, bijzonder de berg Sion, Gods allerbijzonderste bescherming genieten, en tot eene veilige schuilplaats tegen de rampen, die het menschdom zullen treffen, van God toebereid worden zal, vs. 5, 6.

Dat nu Jezaja de beschrijving van deze herstelling des Joodschen volks niet alleen onmiddellijk met de voorgaande bedreiging van het hun toen reeds naderend oordeel zamenvoegt, maar zelfs uitdrukkelijk zegt in het begin van vs. 2, te dien dage, dit hebben wij, zoo als meermalen hij de Profeten gebruikelijk is, als eene onbepaalde voorstelling van den tijd te verstaan: namelijk niet zóó, dat onmiddellijk na dien rampspoed die gelukkige staat zou volgen, maar alleen dat dan, wanneer hunne rampspoed voleindigd, en hunne herstelling niet meer te verwachten zou zijn, ook eenmaal een betere tijd van herstelling en heil door Gods wonderbare magt, voor hen zou te wachten zijn.

Zie hier welke uitzigten in het nog toekomstende ons in deze tweede redevoering, Hoofdst. II en vervolgens, worden geopend. In de eerste en laatste redevoering, Hoofdst. 1 en V, vinden wij niets dat tot ons oogmerk bijzonder dienstig is; er komen ook wel aankondigingen en afschilderingen in voor van aanstaande rampen, doch deze hebben betrekking tot meer nabijzijnde en thans reeds vervulde gebeurtenissen.

Al wat nu verder na het vijfde Hoofdstuk tot aan het einde van het boek volgt, behoort tot de eigenlijke voorzeggingen, behalve eenige bloot historische Hoofdstukken, namelijk Hoofdst. XXXVI—XXXIX, welke tusschen beiden zijn ingevoegd.

Deze Hoofdstukken intusschen staan daar niet willekeurig, maar ter behoorlijker plaats; zij deelen het louter profetisch gedeelte van dit boek wederom in twee voorname hoofddeelen af, waarvan het eerste gedeelte bestaat uit een' bundel van afzonderlijke voorzeggingen, in welke zeer veel voorkomt, dat op het kort nabijzijnde bij den tijd van Jezaja betrekking heeft, en gedeeltelijk nog bij zijn leven vervuld werd, en waarvan de vervulling in die ingevoegde historische Hoofdstukken wordt aangewezen, schoon er echter ook veel in is dat het verder afgelegene

betreft; terwijl het tweede deel, dat op die historische Hoofdstukken volgt, een aaneenhangend en meer ontwikkeld schilderij bevat van de gewichtigste gebeurtenissen, welke tot in de laatste toekomst het Joodsche volk zouden overkomen, en waarvan dus mede een gedeelte op het nu nog toekomstige eene regtstreeksche betrekking heeft.

Vóór het geheel is, Hoofdst. VI, een gezigt geplaatst, met hetwelk Jezaja het allereerst verwaardigd was, en bij hetwelk hij tot het profetisch ambt geroepen was. Ik heb omtrent dit gezigt niets tot mijn oogmerk aan te merken, dan alleen dat wij uit het getuigenis van Johannes in zijn Evangelie, Hoofdst. XII: 41. leeren, dat de Jehova, die zich daar aan Jezaja vertoonde en tot hem sprak. de eeniggeboren Zoon des Vaders, de toen nog toekomstende Messias zelf was, waaruit wij ook mogen besluiten, dat het dezelfde Persoon is, die veelal in de volgende voorzeggingen sprekende voorkomt.

Gaan wij nu over tot de beschouwing van den eersten bundel van voorzeggingen, welke wij Hoofdst. VII—XXXV vinden; wij zullen in de meeste iets aantreffen, dat ook tot ons doel geschikt is.

Evenwel hiervan is de eerste voorzegging, welke vervat is in het 7de Hoofdstuk, uitgezonderd; zij betreft alleen nabijzijnde gebeurtenissen, namelijk de verwoesting van het Syrische en Israëlitische rijk, welke het rijk Juda, met eenen inval bedreigden door de Assyriërs, maar tevens ook den inval dier zelfde Assyriërs in Juda, om daarin groote verwoestingen aan te rigten. Alleen wordt tusschenbeide melding gemaakt van de geboorte van den Messias, vs. 14 en 15: doch ook dit is nu reeds vervuld, en behoort de beschouwing van deze voorzegging niet tot ons oogmerk.

De tweede voorzegging loopt voort van het begin van Hoofdst. VIII tot het einde van Hoofdst. XII. Dezelve vangt aan van het naastbijgelegene, namelijk van dezelfde gebeurtenis, waarop de vorige voorzegging betrekking had, te weten, de verwoesting van het Syrische en Israëlitische rijk door de Assyriërs, hunnen inval in Juda en de beveiliging van hetzelfde (zoo als dit in de dagen van Hiskia ook gevolgd is). Op deze gebeurtenissen heeft betrekking hetgeen Jezaja zegt Hoofdst. VIII: 1—18. (Of in het laatste gedeelte van deze verzen ook iets voorkomt, dat op de eerste komst van den Messias betrekking heeft, zullen wij hier niet onderzoeken). Voorts voegt hij hier eene vermaning bij, om de toevlugt niet te nemen tot de hulp van waarzeggers of duivelskonstenaars, vs. 19, 20; en hieruit neemt hij aanleiding, om in geval van eene volstreekte afwijking van den waren God, tot valsche goden en derzelve dienaren (gelijk de waarzeggers en duivelskonstenaars waren), hun nog bennaauwer tijden te bedreigen, vs. 21, 22, waarin de Profeet voornamelijk het oog schijnt te hebben op eene nog volgende verwoesting, namelijk die door Nebucadnezar; maar daarop vlecht hij eene belofte van betere tijden tusschen beiden in, Hoofdst. VIII: 23 tot IX: 6. Hierop volgt eene voorstelling van Israëls

goddeloosheid en der rampen, die daarom over hen komen zouden, Hoofdst. IX: 7 tot X: 4. Maar hier wordt tegelijk eene voorzegging bijgevoegd van den aanstaanden val van den koning van Assyrië, van wien God, volgens de vorige voorzeggingen, gebruik zou maken, als een werktuig in Zijne hand, om hen te tuchtigen, Hoofdst. X: 5—34. En deze voorzegging omtrent Israëls vijand, opent den Profeet het vooruitzicht in de gelukkige dagen van des Messias regering, welke hij afschildert Hoofdst. XI en XII.

Vooreerst komt dan hier in deze voorzegging tot ons doel in aanmerking de belofte van betere tijden, Hoofdst. VIII: 23 tot IX: 6: *Maar dit land, dat beangstigd was, zal niet gansch verduisterd worden*, enz. Klaarblijkelijk is de komst van den Messias van deze belofte de voornamste hoofdzaak, maar alles is in dezelve zonder onderscheid van tijd als in één vergezigt kort bijeen vertoond, zoodat wij én de belofte van Zijne geboorte, Hoofdst. IX: 5, én van Zijne omwandeling in het Joodsche land, bijzonder Galilea, én het licht, dat Hij daar door Zijne leer ontsteken zou, Hoofdst. VIII: 23 en IX: 1 (vergl. Mattb. IV: 13—16), én de eindelijke verlossing des Joodschen volks van het juk hunner vijanden, Hoofdst. IX: 2, 3, én de groote uitgestrektheid en eeuwige volmaking Zijns rijks, Hoofdst. IX: 6, daar bij en door elkander vinden voorgesteld.

Ten tweede moeten wij hier bijzonder onze aandacht bepalen bij de afschildering van de gelukkige dagen van de regering des Messias, Hoofdst. XI en XII: *Want daar zal een rijkske voortkomen*, enz. Wij vinden hier eerst eene aankondiging van des Messias aanstaande geboorte en eene beschrijving van Zijnen Persoon, karakter, Geestesgaven en de regtvaardigheid van Zijne regering, Hoofdst. XI: 1 — 5; ten tweede, eene heerlijke afschildering van den algemeenen vrede en het geluk, dat dan zal plaats hebben, vs. 6—9a, waaromtrent ik aanmerk, dat in deze verzen zeker eene zinnebeeldige voorstelling voorkomt van den vreedzamen staat, waarin bijzonder de menschen dan leven zullen, doch dat echter niets ons verhindert, om tevens deze afschildering in eenen volstrekt eigenlijken zin op te vatten, zoodat dan de Profeet ons tevens wil doen gevoelen, hoe groot deze vrede zijn zal, hoe zich dezelve tot alle schepselen, ook tot de dieren zal uitstrekken. Voorts vinden wij hier eene voorzegging van de uitbreiding van de ware godsdienst en de toebrenging der Heidenen, gelijk mede van de herstelling des Joodschen volks, de terugvoering naar hun land en verzameling uit alle volken der aarde, benevens van den vreedzamen staat, waarin zij met elkander onderling leven en hunne gemeenschappelijke vijanden ten onder brengen zullen, vs. 9b—16. Eindelijk wordt dit besloten met de opgave van eenen lofzang, die dan ter eere van God zal gezongen worden, Hoofdst. XII.

Uit deze voorzeggingen leeren wij mede zeer duidelijk, dat de Messias eenmaal Zijn rijk zichtbaar op aarde zal oprigten, om eeuwigdurend te bestaan, dat dan een algemeen geluk en vrede op aarde zal plaats hebben, waarin alle menschen, ja alle schepselen dezer aarde deelen zullen, waarbij dan ook het Joodsche volk zal worden

hersteld en over al deszelfs vijanden zegepralen. Opmerkelijk is het, dat in de laatste voorzegging Hoofdst. XI: 14, gesproken wordt van Filistijnen, Edomiten, Moabiten en Ammoniten, als van volken, die dan nog bestaan zullen.

Nu volgt Hoofdst. XIII—XXIII eene verzameling van voorzeggingen, waarin de rampen worden afgeschilderd, welke stonden te komen over onderscheidene volken, die toen ter tijd het meest bekend waren en op het Joodsche volk de naauwste betrekking hadden, gelijk ook over het Joodsche volk zelf.

Wij kunnen al deze voorzeggingen over het geheel als nu reeds vervuld beschouwen; wij ontmoeten daarin eene afschildering van die beroeringen en rampen, welke binnen den kring van een paar honderd jaren, van den tijd, dat deze voorzeggingen gedaan werden, af gerekend, dadelijk hebben plaats gehad. Met dit alles echter komen er zaken in voor, welke een nog verder uitzicht hebben in het nog toekomstende. Allerduidelijkst is dit in de voorzegging omtrent Egypte, Hoofdst. XIX, alwaar wij vs. 18 — 25 de toebrenging der Egyptenaren en der Assyriërs tot de ware godsdienst en derzelve vereeniging met Israël zien voorgesteld op eene wijze, zoo als tot hiertoe nog niet volmaakt vervuld is. Ofschoon dan, wel is waar, naderbijzijnde gebeurtenissen den hoofdinhoud dezer voorzeggingen uitmaken, wij kunnen dezelve echter tevens als een beeld beschouwen van verder afgelegene gebeurtenissen, welke in een ver verschiep daarbij aan Jezaja vertegenwoordigd werden.

Op alle deze bijzondere voorzeggingen laat Jezaja, Hoofdst. XXIV, *Ziet de Heere maakt het land (liever de aarde) ledig*, enz., een algemeen tafereel volgen van den ellendigen en jammervollen toestand der wereld, welke de vrucht zou zijn van die bijzondere rampen, die over de onderscheidene volken (de voornaamste volken der toen bekende wereld) in de voorafgaande verzameling van voorzeggingen waren aangekondigd.

De uitleggers verklaren anders in het gemeen deze voorzegging van de rampen, aan het Joodsche land en de stad Jeruzalem overgekomen, schoon zij het in het geheel niet te zamen eens zijn, welke bijzondere rampen dan hier eigenlijk bedoeld worden, terwijl eenigen het op de benaauwing van Juda en Jeruzalem door Sanherib, anderen op de verwoesting door Nebukadnezar, nog anderen op de overheersching van Antiochus Epiphanes, toepasselijk maken. Waarschijnlijk zijn ze tot deze verklaring gekomen, wijl zij het Hebreeuwsche woord, hetwelk zeer dikwijls in dit Hoofdstuk voorkomt, in het grootste gedeelte van hetzelfde, bijzonder vs. 1, 3—6, nemen in de beteekenis van land, waardoor het dan natuurlijk is, terwijl er geen naam van dit land genoemd wordt, er dat land door te verstaan, waar deze voorzegging gedaan werd, op hetwelk de Profeet de naaste betrekking had, namelijk het Joodsche land.

Doch het is bekend, dat dit woord ook de beteekenis heeft van de aarde, en wanneer wij in alle de aangehaalde verzen deze beteekenis overnemen, gelijk onze Overzetters zelve dit woord in die beteekenis genomen, en dus overgezet hebben in ditzelfde Hoofdstuk, vs. 16, 19, 20, zoo zal daardoor deze voorzegging eenen geheel anderen zin verkrijgen, en moeten verklaard worden van de beroeringen, welke de geheele aarde (de meest bekende landen en volken) treffen zouden, of, zoo wij het woord land ten minste hier en daar behouden willen, kan het in eenen verzamelen den zin, collective, genomen worden.

Het is waar, er wordt vs. 10 — 12, zoo als het schijnt, van eene bijzondere stad gesproken, zonder melding echter van den naam, en dus komt het natuurlijk voor, hierdoor de stad Jeruzalem te verstaan, en dus deze voorzegging op het Joodsche land te duiden; doch even goed, dunkt mij, zullen wij de gemelde verzen in eenen meer algemeenen zin opvatten, en verklaren van de verwoesting, welke de steden in het gemeen door deze beroeringen lijden zullen, hetgeen zeer wel met de vorige verzen 1—9, strookt, waar eerst het onheil schijnt beschreven te worden, welke het platteland zou overkomen, waartegen dan het onheil der stad, dat is, der steden in het gemeen, wordt voorgesteld. Even zoo is het ook met de melding, welke vs. 2 gemaakt wordt van den Priester, waarbij men veelligt zou kunnen denken, dat de Profeet het oog had op de Joodsche Priesters : doch wij moeten wel opmerken, dat hier in dit vers allerlei standen van menschen worden zamengevoegd, om te toonen, hoe zij allen in hetzelfde onheil deelen zouden, standen van menschen, welke onder alle soorten van volken gevonden werden, gelijk ook deze hunne Priesters hadden, en dat er dus in het geheel geen noodzaak is, dit bijzonder van de Joodsche Priesters te verstaan.

Ik houde dan deze voorzegging voor eene algemeene afbeelding van den ellendigen en rampvollen toestand, welke de geheele aarde, dat is te zeggen, de meest bekende landen en volken treffen zou, en zoo dunkt mij, sluit deze voorzegging bijzonder wel op de voorgaande verzameling van bijzondere voorzeggingen, Hoofdst. XIII—XXIII. In dezelve had de Profeet de rampen afgeschilderd, welke binnen den kring van een paar honderd jaren, de toen meest bekende volken der wereld, en daaronder ook het Joodsche volk zelve (zie Hoofdst. XXII, hetwelk klaar op Jeruzalem en Juda ziet) treffen zouden; hoe juist gepast nu volgt daarop niet dat algemeene tafereel van rampen en beroeringen, waarin men, als in een oogopslag den ongelukkigen toestand der aarde ten dien tijde zien kon.

Doch nu moeten wij bijzonder tot ons doel opmerken, dat de geest van Jezaja zich in dit algemeene tafereel verheft tot het uitzigt in verafgelegene tijden, en in de naderbijzijnde gebeurtenissen verder toekomstige zaken ziet. Immers niet alleen wordt daar tusschenbeiden, vs. 14,15 eene voorstelling gevoegd van eene gelukzalige toekomst, die de algemeene ellende vervangen zal; maar ook wordt bijzonder in het laatste deel dezer voorzegging de ellende der aarde in zulk eene

algemeenheid voorgedragen en met zulke sterke kleuren afgeschilderd, dat de volkomene vervulling daarvan in de kort op Jezaja's tijd voorgevallene gebeurtenissen niet kan gezocht worden, en dit geeft ons dan nog zooveel te meer grond, om te denken, dat de voorafgaande verzameling van bijzondere voorzeggingen, ook als een beeld is te beschouwen van nog toekomstige gebeurtenissen, volgens onzen vierden regel van verklaring, in de Inleiding voorgesteld.

Jezaja schijnt ook ten laatste de nabij hem zijnde tijden geheel te vergeten, en is ten eenemaal in de verafgelegene toekomst verplaatst, daar hij op het einde van dit tafereel, Hoofdst. XXIV: 23, de volmaakte regering Gods op Sion en te Jeruzalem en de daarmede gepaard gaande verheerlijking van Israël vooruitziet, dan de volmaakte verlossing van Israëls volk en den verhevenen gelukstaat, die eenmaal op aarde zal plaats hebben, op de verhevenste wijze afschetst, Hoofdst. XXV, XXVI, XXVII.

De Profeet verplaatst zich als het ware zelf in den nog toekomenden tijd, en looft God voor de geschonkene redding, en vermeldt het geluk, hetwelk nu voorts te wachten stond, Hoofdst. XXV: *Heere! Gij zijt mijn God, U zal ik verhoogen*, enz.

Voorts geeft hij een loflied op, hetwelk dan door het verlost volk Israël gezongen zal worden, Hoofdst. XXVI: *Te dien dage zal dit lied gezongen worden in het land Juda*, enz. Hij voegt daarbij eene bijzondere voorzegging omtrent de vernietiging van den grooten vijand van des Heeren volk, onder het zinnebeeld van eenen Leviathan, slang en draak voorgesteld, Hoofdst. XXVII: 1, *Te dien dage zal de Heere met Zijn hard, groot en sterk zwaard*, enz. Eindelijk besluit hij dit met een lied, waarin voornamelijk de handelwijze van God met Israël wordt voorgesteld en vergeleken met Zijne handelwijze met andere volken, en Zijne verschoonende liefde jegens Zijn gunstvolk aangewezen, Hoofdst. XXVII: 2—13: *Te dien dage zal er een wijngaard van rooden wijn zijn; zingt van denzelven bij beurte*, enz. Dit besluit voegt bijzonder wel bij het voorgaande; want, alles tezamen vergeleken zijnde, hetgeen in de voorafgaande verzameling van voorzeggingen, van Hoofdst. XIII af, is voorgesteld, worden wij natuurlijk opgeleid, om deze onderscheidende en verschoonende handelwijze van God omtrent Zijn volk, in vergelijking met andere volken, op te merken.

Doch wij kunnen ons in geene nadere ontleding van deze voorzeggingen inlaten. Het zal genoeg zijn, maar ook noodig, dat de lezer dezelve naleze, en met het gezegde vergelijke. Wij zullen nu alleen opgeven wat wij, bijzonder uit de vier laatste Hoofdstukken, met betrekking tot het nog toekomstige, leeren.

Wij zien hier dan aangekondigd: vooreerst groote beroeringen op aarde vóór den staat van algemeen geluk en vrede, beroeringen, waarbij onderscheidene koningen en grooten der aarde zeer zullen vernederd, doch ten laatste wederom hersteld worden, Hoofdst. XXIV: 1 — 13 en 17—22; ten tweede, eene daarop volgende redding, herstelling en daarbij plaats hebbende verheerlijking van Israëls volk, vs. 14—16, 23; en Hoofdst. XXV vervolgens, ten derde, de belofte, dat bij deze verlossing de berg Sion eene vergaderplaats zijn zal voor alle volken, een algemeen geluk voor dezelve daar zal worden toeberaid, en de ware kennisse Gods aldaar aller harten verlichten zal, Hoofdst. XXV: 6, 7; ten vierde, de verzekering dat God aldaar op Sion regeren, Israël uit alle volken verzamelen en alle de vijanden Zijns volks verdoen zal, Hoofdst. XXV: 10—12, XXVI geheel en XXVII: 13. Bijzonder spreekt hij ook onderscheidene reizen van zekere vaste en hoog verhevene stad, als de hoofdstad van Israëls grootsten vijand, waarvan hij daarom de volkomene verdelging voorzegt, Hoofdst. XXV: 2,3, XXVI: 5, 6, XXVII: 10,11. Vergelijken wij dit met de voorgaande verzameling van voorzeggingen, wij worden dan van zelve geleid, om door deze vaste stad Babel te verstaan, welks koning ook daar, Hoofdst. XIV: 4 en vervolgens, als de voornaamste van Israëls vijanden voorkomt; waaruit wij dan besluiten, dat in de nog te verwachtene toekomst ook zulk een hoofdvijand van Israël, zulk eene vaste stad, zulk een Babel zijn zal, waarvan het toenmalig Babel een beeld was. Eindelijk vinden wij hier duidelijk het vooruitzicht van eene opstanding der dooden, ten minste der regtvaardigen, en eene volkomene vernietiging van den dood, Hoofdst. XXV: 8, XXVI: 19; hetwelk echter door geduchte oordeelen, tot straf van de inwoners der aarde, zal worden voorafgegaan, waarbij evenwel Gods volk zal gespaard worden, Hoofdst. XXVI: 20, 21.

Ten slotte moet ik nog alleen aanmerken, dat Jezaja in de voorstelling van dit alles geene juiste tijdorde in acht neemt, maar alles door elkander, als onder één gezigtspunt inengt, en in één tafereel gelijktijdig doet overzien.

Hierop volgt nog, Hoofdst. XXVIII: 28—35, een bundel van voorzeggingen, grootendeels betrekking hebbende op de belegering van Jeruzalem door Sanherib, de daarmede gepaard gaande rampen, opgevolgde verlossing en verdelging der vijanden; doch het is tevens klaar, dat in dit alles een beeld is van meer toekomstige gebeurtenissen, en dat Jezaja met zijn vooruitzicht doordringt tot in de verst afgelegene toekomst, en daarom ook tusschenbeide zulke omstandigheden invoegt, of met zulke tafereelen zijne bijzondere voorzeggingen eindigt, waarvan de vervulling niet anders dan in een verder afgelegene toekomst, dan die, waarop de voorzegging in de eerste plaats ziet, kan gezocht worden.

Wij moeten dan kortelijk den hoofdinhoud dezer voorzeggingen schetsen, welke hier aaneengeschakeld moeten nagelezen en met hetgeen wij daarvan zeggen zullen, vergeleken worden.

De eerste voorzegging vinden wij Hoofdst. XXVIII. *Wee de hovaardige kroon der dronkenen van Ephraïm*, enz. In dezelve wordt eerst de verwoesting van Ephraïm, dat is het koninkrijk Israël, aangekondigd, maar tevens beloofd, dat God de overgeblevenen Zijns volks, het koninkrijk Juda, uitnemend zou beschermen, vs. 1—6; zoo als ook onder Hiskia, bijzonder in de verlossing van Jeruzalem van den aanval van Sanherib, is vervuld geworden. Maar hierop wordt aanstonds het verderf beschreven, hetwelk ook in het koninkrijk Juda gevonden werd, en deswegens voorzegd, hoe God dit rijk eens daarover zou straffen, onbepaald, wanneer dit geschieden zoude, vs. 7—29. Dit is vervuld in de verwoesting door Nebukadnezar, nog nader door de Romeinen. Tot zoo verre schijnt het vooruitzigt van den Profeet zich uit te strekken, daar hij tusschen beiden de belofte van do eerste komst van den Messias invlecht, vs. 10.

De tweede voorzegging vindt men Hoofdst. XXIX: *Wee Ariël, Ariël, de stad, daarin David gelegerd heeft*, enz. In deze voorzegging wordt klaar de belegering van Jeruzalem door Sanherib, vs. 1—4, en deszelfs wonderbare verlossing, vs. 5—8, aangekondigd. Jeruzalem wordt hier benoemd met den naam van Ariël of vuurhaard, wijl des Heeren altaar aldaar stond (vergelijk Hoofdst. XXXI: 9), en genoemd de stad, daarin David gelegerd heeft, of liever, die David belegerd heeft, omdat David dezelve, of eigenlijk den burg Sion (waarop hier vooral gezien wordt, in welks nabijheid ook de vuurhaard, de altaar des Heeren in den Tempel stond) uit de magt der Jebuziten verlost en hun denzelven ontnam. Door de vreemden, vs. 5, worden de belegeraars verstaan, het leger van Sanherib, vervolgens genoemd tyrannen, en daar begint de Profeet af te schilderen, hoe die geheele groote menigte in een oogenblik als dun stof en voorbijvliegend kaf, voor den wind zou verstuiven; en hij beschrijft vs. 6, hoe God zelf in verschrikkelijk onweder tot verdelging van dit leger zou verschijnen, hetgeen, schoon de geschiedenis daarvan wel niets bijzonders meldt, echter zeer wel met dezelve kan overeengebragt worden; en hij vergelijkt dit vs. 7, 8 hij eenen droom; zoo spoedig als deze zou ook de geheele menigte van Sanheribs krijgsknechten voorbijgaan en te niet worden, en alle zijne grootsche ontwerpen, die hij zich had voorgesteld, zouden blijken slechts ijdele verbeeldingen te zijn geweest, gelijk als wanneer een hongerige van spijs droomt, en hij het ontwaken ziet dat alles slechts een enkele droom was. Voorts vs. 9, hetwelk ik liefst vertaal: zij verwonderen zich en zijn verbaasd; zij zien strak voor zich, zij zijn dronken, enz., en in de volgende verzen schildert God de wonderbare geestgesteldheid af van het grootste deel der Joden, bij en onder deze gebeurtenissen: zij zouden zelve niet weten wat zij denken of verwachten moesten, wanneer zij Jeruzalem belegerd zagen; deze en andere voorzeggingen zouden zelfs voor hen als een verzegeld boek zijn, dat zij niet konden lezen noch begrijpen; God zou een' geest van verblinding zelfs over hunne hoofden en Profeten uitstorten, en dat om hunne zonden, vs. 9—16. Maar daarop laat de Heere onmiddellijk de belofte volgen van een' volmaakt gelukkigen toestand, die eens alle rampen zou

vergoeden, en op dezen tijd van tegenspoed volgen; wanneer tevens alle de voorzeggingen klaar en geopend zijn zouden, ja zelfs door den eenvoudigste begrepen worden, vs. 17—24. Wanneer wij het naauw verband opmerken, waarin die gelukkige tijd met de te voren afgeschilderde gebeurtenis gesteld wordt, vs. 17: Is het niet nog om een klein weinig, dat, enz., namelijk een klein weinig, nadat het eerstvermelde zou voorgevallen zijn: dan leidt ons dit tot het besluit, volgens onzen vierden regel van verklaring, in de Inleiding opgegeven, dat datgeen, hetwelk in Hiskia's dagen gebeurde, een beeld is van iets toekomstigs, dat den volmaakt gelukkigen toestand kort zal voorafgaan; hetwelk dan ook de reden is, dat wij bij dezen voorzegging wat uitvoeriger stilstaan; en dus worden wij daardoor opgeleid tot de verwachting, dat dan nog eens eene dergelijke ramp aan Jeruzalem zal overkomen, doch tevens eene merkwaardige verlossing volgen zal, alsmede dat ten dien tijde de voorzeggingen voor velen als een verzegeld boek zijn zullen, ja een geest van diepen slaap en verblinding over velen zal uitgestort zijn, zoodat men niet zal weten wat te denken of te verwachten. En wat den gelukkigen staat ten dien tijde aangaat, wij verkrijgen hier van denzelfden de volgende beschrijving: zachtmoedigen en behoeftigen zullen zich in God verheugen over Zijne hulp, hun bewezen, en het geluk, hun medegedeeld, vs. 19; het zal met den dwingeland, spotter en onregtvaardige gedaan zijn, vs. 20, 21; het volk Israël zal van alle vijanden en rampen worden vrijgemaakt, God verheerlijkt en zelfs de dwalenden en weerstrevigen zullen beter verstand bekomen en zich laten onderwijzen, vs. 22—24.

De derde voorzegging leest men Hoofdst. XXX: *Wee den kinderen, die afvallen, spreekt de Heere*, enz. Zij schijnt bijzonder betrekking te hebben tot het koninkrijk Israël en de verwoesting van hetzelfde door den koning van Assyrië, onder deszelfs laatsten koning Hozea. Daar de Israëlitenv tegen de magt van Assyrië hulp zochten bij Egypte, worden zij hierover bestraft met aanwijzing van de ijdelheid dezer hulp, vs. 1—7; vervolgens wordt hun hunne wederspanningheid onder het oog gebragt, vs. 8—11; daarom wordt hun de geheele verwoesting aangekondigd, vs. 12—17, hetwelk ook kort daarna door de Assyriërs is uitgevoerd; daarop wordt hun echter een nieuwe gelukstaat toegezegd, en daarbij de verdelging van Assur beloofd, vs. 18—33.

Eenigermate kan men de vervulling van deze belofte zoeken in de gedeeltelijke herstelling der Joden na de Babylonische gevangenis en hunnen voorspoed onder de Makkabeeën. Daar echter hierin onderscheidene trekken voorkomen, die eerst bij hunne laatste en volkomene herstelling zullen vervuld worden, mogen wij ons hierbij voorstellen, dat de Profeet zijn uitzigt tot in dezelve uitstreckte, hetgeen ook het best daarmede strookt, dat deze voorzegging, zoo als het schijnt, alleen het koninkrijk Israël raakt, daar toch de onderdanen van hetzelfde na de Babylonische gevangenis niet in hun land teruggebragt zijn, doch zulks nog eerst bij eene toekomstige, algemeene en volmaakte herstelling te wachten hebben. Opmerkelijk

is het, dat in de beschrijving van dien toekomstigen gelukstaat wordt melding gemaakt van eene nieuwe benaauwdheid, welke ten dien tijde over het volk des Heeren komen zal, doch waarbij zij echter het voorregt hebben zullen, om van hunne leeraars niet beroofd te worden, volgens vs. 20, hetgeen echter uit Openb. XI en XII zeer wel te verklaren is ⁽¹⁾. Ook is het opmerkelijk, dat de verdelging van Assur met de beschrijving van dien aanstaanden gelukstaat wordt zamengevoegd, vs. 31 — 33. Men kan dit wel eenigermate verstaan, althans in de eerste plaats, van dat Assyrische koninkrijk, dat toen tegen het volk Israël vijandig was; echter ook daar schijnt de Profeet zijn uitzigt verder uit te strekken en nog toekomstige vijanden van des Heeren volk in de laatste toekomst mede te bedoelen. Zal ook dan een Assyrisch koninkrijk bestaan? Wij vinden meer sporen in de Profetiën, welke ons doen denken, dat de gesteldheid der volken ten dien tijde zeer gelijkvormig zijn zal aan die onder het Oude Testament, en ook de oude benamingen weder zullen zijn ingevoerd. De hoofdzaak dan van de beschrijving, welke de Profeet hier geeft van dien aanstaanden gelukstaat des Joodschen volks, komt hierop neder: vooreerst, Israël zal weder hersteld worden en te Jeruzalem en Sion wonen, vs. 18,19; ten tweede, eene nieuwe ramp zal hen dan nogmaals treffen, schoon zij echter van hunne leeraars niet zullen beroofd worden, vs. 20, 21; dan zullen zij zich van harte bekeeren, vs. 22; vervolgens zullen zij een ongestoord geluk genieten, terwijl er op aarde een dag van groote slagting en verwoesting van Gods vijanden zal plaats hebben, vs. 23—25; voorts zal het geluk van des Heeren volk groot zijn boven alle gedachten, vs. 26; daarbij zal de Heere Zijne en Zijns volks vijanden verdelgen en aan Zijn volk stof tot lof en vreugde geven, vs. 27—30; terwijl bijzonder hun hoofdvijand Assur geheel zal verdelgd worden, vs. 31—33.

De vierde voorzegging vindt men Hoofdst. XXXI en XXXII: 1—8: Wee dengenen, die in Egypte om hulp aftrekken, enz. Zij heeft betrekking tot den inval van Sanherib in Judea en de belegering van Jeruzalem. Ook in het koninkrijk Juda waren er, die hunne hulp bij Egypte zochten; zij worden daarover bestraft, en hun wordt de nietigheid dier hulp aangekondigd, Hoofdst. XXXI: 1 — 3; daarop wordt de wonderbare redding Gods en de verdelging van Sanheribs leger afgeschilderd, vs. 4 — 9; en alles wordt met de beschrijving van de regering van den Messias en het geluk des menschdoms onder dezelve besloten, Hoofdst. XXXII:1—8. Zoo wordt dan wederom de beschrijving van den toekomstigen gelukstaat met de afschildering van de verdelging der Assyriërs onmiddellijk zamengevoegd: dit doet ons dan wederom denken, dat ook in den laatsten tijd het volk Israël in eene diergelijke benaauwdheid komen zal, en daaruit wonderdadig gered worden, en dat de Profeet tot daartoe zijn uitzigt verheft, den inval en verdelging van Sanheribs leger als een beeld van die nog toekomstige gebeurtenis beschouwende. De aanstaande gelukzalige regering van den Messias wordt dan hier bijzonder van dien kant

¹ Zie onze *Proeve* bij de gemelde Hoofdstukken, en ook de *Nadere Opheldering*.

beschreven, dat Hij een beschermer zijn zal der bedrukten, en door Hem eene algemeene verbetering zal worden daargesteld.

De vijfde voorzegging komt voor Hoofdst. XXXII: 9—20: *Staat op, gij geruste wijven, hoort mijne stemme*, enz. In dezelve wordt ook aan het koningrijk Juda verwoesting bedreigd, vs. 9 —14, waarvan de aanvankelijke vervulling kan gezocht worden in den inval van Sanherib, door wien zeker een groot deel des lands verwoest werd: evenwel verheft de Profeet zich tot een nog verder uitzigt, daar hij vs. 14 eene volkomene verwoesting van Jeruzalem aankondigt, waarvan men de vervulling in de verwoesting door Nebukadnezar, en nog nader in die door de Romeinen zoeken kan. Hierop wordt bekeering aan het Joodsche volk toegezegd, tevens wordt aan hetzelfde herstelling en een volmaakt geluk beloofd, vs. 15—20, waarbij inzonderheid is op te merken, dat dit geluk wordt gesteld in een' tijd van rampen op de aarde, tegen welke des Heeren volk, als in welverzekerde woningen, zal beveiligd zijn, vs. 18, 19.

De zesde voorzegging volgt hierop Hoofdst. XXXIII: *Wee u, gij verwoester! die gij niet verwoest zijt*, enz. In dezelve wordt eerst de verwoesting en verdelging van dengene, die des Heeren volk verwoest had, aangekondigd vs. 1—6, de verwoestingen door denzelfden aangerigt, worden afgeschilderd vs. 7 — 9, en de belofte van des Heeren tusschenkomst tot verdelging van Zijns volks vijanden, wordt nader herhaald vs. 10—12; voorts geeft de Heere reden van Zijne handelwijs, waarom Hij Zijn volk aan de verwoesting had overgegeven: het was om de huichelaren en zondaren onder hetzelfde te verschrikken en te straffen, terwijl de vromen beveiligd en geheel verlost zouden worden vs. 13 —19; en hierop wordt het daarop volgend geluk van des Heeren volk, van Sion en Jeruzalem, beschreven vs. 20 — 24. Welke verwoester hier bedoeld worde, wordt niet gezegd: wij kunnen het in de eerste plaats op Sanherib toepassen, maar moeten noodwendig nog aan eenen toekomenden verwoester denken, dewijl de volmaakte gelukstaat van des Heeren volk hierbij onmiddellijk wordt zamengevoegd. Er komt ook eene omstandigheid in voor, welke van den inval van Sanherib, noch ook van de verwoesting door Nebukadnezar of de Romeinen, onmogelijk kan verklaard worden namelijk, vs. 17 wordt den vromen beloofd: zij zullen den Koning zien in Zijne schoonheid; uwe oogen zullen een vergelegen land zien. Dit vergelegen land wordt hier klaarblijkelijk als eene schuilplaats tegen de verwoestingen der vijanden voorgesteld, alwaar de Koning zich in alle Zijne schoonheid aan hen zou openbaren. Vergelijken wij hiermede Openb. XII, zoo wordt ons deze omstandigheid duidelijk opgehelderd, maar dan moeten wij deze voorzegging ook van iets, dat nog toekomend is, verstaan, te weten: dan zal des Heeren volk in eene verafgelegene woestijn tegen den inval der vijanden in hun land beveiligd worden, en in de gemeenschap Gods verkeeren. Tot daartoe schijnt zich dan ook hier het uitzigt van den Profeet uit te strekken; dien toekomenden verwoester schijnt hij zich dus ook

onder het beeld van Sanherib te vertegenwoordigen: en wij leeren dan uit deze voorzegging bijzonder, dat de reden, waarom God dien laatsten inval in het land Zijns volks zal toelaten, deze zal zijn, dewijl zich ook dan nog onder het herstelde volk des Heeren huichelaren en zondaren bevinden zullen, die daarvan zullen uitgezuiverd worden.

De laatste voorzegging van dezen bundel wordt gevonden Hoofdst. XXXIV en XXXV: *Nadert gij Heidenen, om te hooren*, enz. Dezelve bevat eene treffende schilderij eerst van de volmaakte verdelging van alle Israëls vijanden, bijzonder van Edom, Hoofdst. XXXIV; en dan van het volmaakte geluk van Israël, Hoofdst. XXXV. Deze voorzegging behoeft geene nadere ontleding; zij is klaar genoeg, en een enkel inzicht van deze uitnemende schilderij toont ons, dat de Profeet hier zijn uitzigt tot in de verste toekomst uitstrekt. Maar zal er dan ook een Edom zijn? Dit is hier weder de vraag; en het antwoord: de Profeet stelt zich hier zeker in de eerste plaats dat Edom voor, dat toen bestond, en zich dikwijls tegen Israël zeer vijandig gedroeg; doch daarbij alleen kan zich zijn uitzigt niet bepalen, zulk eene volmaakte verwoesting van Edom als hier wordt afgeschilderd, waardoor deszells land tot eene woonplaats van enkel wild en onrein gedierte, tot eene regte afbeelding der Hel gemaakt wordt, is nog eerst te verwachten; ook volgt de afschildering van den volmaakten gelukstaat van Israël onmiddellijk hierop. Er zal dus, zoo als het schijnt, ook dan een Edom zijn, vijandig tegen Israël; en wij worden hier op nieuw versterkt in die vooronderstelling, dat de gesteldheid en betrekkingen der volken in de laatste tijden zeer gelijkvormig zijn zal aan die des Ouden Testaments.

Wanneer wij dus al deze voorzeggingen uit dat oogpunt beschouwen, als wij nu gedaan hebben, dan mogen wij daaruit opmaken, dat in het laatste tijdperk der wereld, nadat het Joodsche volk in deszelfs land zal zijn teruggevoerd, hetzelve, vóórdat die volkomen gelukkige staat plaats grijpt, die in deze en andere voorzeggingen wordt beloofd, eerst in eenen toestand zijn zal, eenigzins gelijkvormig aan die in de dagen van Hiskia; zoodat God wonderlijk met hetzelve handelen en de zondaren, die ook dan nog onder hetzelve zullen vermengd zijn, door nieuwe dreigende rampen verschrikken zal, Jeruzalem nog eens belegerd, misschien wel gedeeltelijk ingenomen, doch ook tevens wonderbaar van God gered worden, en dan daarop de verdelging der vijanden en de beloofde gelukkige toestand volgen zal: hetwelk dan ook met hetgeen wij in de Openbaring van Johannes, Hoofdst. XI, gezien hebben, volkomen overeenstemt.

Op dit eerste deel van Jezaja's voorzeggingen, welke wij nu overwogen hebben, volgen nu eenige louter historische Hoofdstukken, XXXVI—XXXIX. In de beide eerste, Hoofdst. XXXVI, XXXVII, wordt de inval en nederlaag van Sanheribs leger en de verlossing van Judea beschreven, waarop de voorgaande, vooral ook de naastvoorgaande voorzeggingen, in de eerste plaats grootendeels betrekking hadden; dus wordt in deze Hoofdstukken de aanvankelijke vervulling der

voorgaande voorzeggingen aangewezen; terwijl in de twee laatste, Hoofdst. XXXVIII, XXXIX, eene zeer duidelijke voorzegging van de Babylonische gevangenis, benevens de gelegenheid, waarbij dezelve gedaan werd, namelijk Hiskia's ziekte, herstelling en de komst van eenige gezanten uit Babel, om hem daarover geluk te wenschen, wordt verhaald, op welke gebeurtenis, de wegvoering der Joden naar Babel, de Profeet in het volgende gedeelte van zijne voorzeggingen veelal het oog heeft, en dezen hunnen rampspoed vooronderstellende, hun daaruit verlossing toezegt: zoodat dus deze vier historische Hoofdstukken juist op de regte plaats zijn ingevoegd en de voorzeggingen van Jezaja zeer geschikt in twee voorname hoofddoelen splitsen, waarvan het eerste gedeelte in de eerste plaats op den toen zeer nabijzijnden inval van Sanherib, welke ook kort na de voorzegging is voorgevallen, de laatste op eene veel latere ramp, de wegvoering naar Babel en de verlossing daaruit, voor een groot gedeelte betrekking heeft.

Wij komen nu van zelf tot het tweede hoofddeelte van Jezaja's voorzeggingen, hetwelk nu van Hoofdst. XL tot het einde van het boek, aaneengeschakeld voortloopt, en schoon het wel voor een groot gedeelte op de wegvoering der Joden naar Babel betrekking heeft, en hunne verlossing daaruit aankondigt, echter tegelijk eene aaneenhangende en meer ontwikkelde schilderij bevat van de gewigtigste gebeurtenissen, welke het Joodsche volk tot in de laatste toekomst moeten overkomen. Een gedeelte daarvan is ook nu nog toekomstig, en wij moeten dus daarbij, volgens ons oogmerk, stilstaan. Doch wij zullen ons met eene korte schets van den voornamen hoofdinhoud van dit geheele tafereel, in deze voorzeggingen vervat, moeten vergenoegen; want eene meer uitvoerige behandeling van de profetie van Jezaja, zou alleen een afzonderlijk boekdeel vereischen. Ook zal zulk eene schetswijze behandeling genoegzaam zijn, en zelfs ons te beter in staat stellen, om alles in verband te kunnen overzien, mits men telkens de aangehaalde Hoofdstukken naauwkeurig naleze, zich de weinige aanmerkingen, welke wij nog kortelijk zullen laten voorafgaan, inprente en in acht neme. Zoo iemand eene nadere verklaring van bijzondere spreekwijzen, die hem bij het eerste lezen niet duidelijk genoeg waren, verlangt, die kan bij onderscheidene uitleggers, b. v. KLINKENBERG, VAN HAMELSVELD en VAN DER PALM terecht komen. Het is ons slechts om het geheel te doen.

De Profeet namelijk levert ons hier, Hoofdst. XL—LXVI, eene schilderij van die groote gebeurtenissen, welke tot de verlossing van Israël, ja van het menschdom in het gemeen betrekking hebben.

Wij moeten daarom in de eerste plaats hier vooral die aanmerking toepassen, welke wij in de Inleiding over de profetiën in het gemeen gemaakt hebben. Alles is hier zoodanig aaneengeschakeld, het vroegere en latere zoodanig zamengevoegd, dat het schijnt in eenen schakel zamen te hangen en op elkander te volgen; ja somtijds is in het vroegere te gelijk het latere begrepen; het eerste is ook bestendig een

beeld van het laatste; evenwel het wordt toch ook ieder op zich zelve van elkander onderscheiden voorgesteld.

Twee verlossingen worden hier duidelijk onderscheiden, ofschoon kort achter elkander voorgesteld: de eerste, door CYRUS uit de Babylonische ballingschap; de laatste door den Messias uit de magt aller vijanden. Beide deze verlossers komen hier bijzonder voor.

Voorts moeten wij ook dit nog opmerken: dan eens wordt God sprekende ingevoerd, hetzij tot den Profeet, hetzij tot het volk Israëls, hetzij tot het menschedom in het gemeen, hetzij ook wel tot den Messias; dan eens spreekt de Profeet zelf óf tot God, óf tot het volk; dan eens wordt de Messias, als reeds daar zijnde, sprekende ingevoerd en afgeschilderd.

Het geheel is zoodanig ingerigt, dat het tegelijk tot vertroosting, bestraffing en vermaning dienen kan. De Profeet bevindt zich dikwijls midden in den tijd, waarin de gebeurtenissen voorvallen, en hoort God of den Messias spreken tot degenen, die dien tijd beleven, of spreekt zelf tot hen, somtijds ook spreekt hij in het gemeen op zulk eene wijze, dat vroeger en later levenden het op zich konden toepassen. Het één en ander zal klaarder worden hij de verklaring der bijzondere deelen.

Het begin van deze voorzegging Hoofdst. XL: 1—11, *Troostet, troostet mijn volk, zal ulieder God zeggen*, enz., bevat eene algemeene aankondiging van eene aanstaande volmaakte verlossing van Israël, welke verlossing door eene stem in de woestijn zou worden voorbereid (gelijk ook door Johannes den Dooper is geschied), en door den Messias zelve volmaakt zou worden uitgevoerd. Het volk Israël wordt hiermede in deszelfs verdrukkingen vertroost, welke verdrukkingen, waarin zij eerlang bij hunne ballingschap naar Babel zouden komen, de Profeet klaarlijk vooruitziet, in het midden van welke hij als het ware zich zelve plaatst, en des Heeren volk vertroostende toespreekt, of liever God zelve sprekende en hem den last gevende ter hunner vertroosting, in voert.

Vervolgens komt vs. 12—25: *Wie heeft de wateren met zijne vuist gemeten, en van de hemelen met eene spanne de maat genomen?* enz. eene voorstelling van het dwaze van de beeldendienst, en vs. 26—31: *Heft uwe oogen op omhoog, en ziet, wie deze dingen geschapen heeft*, enz. eene opwekking van den bezweken' moed des volks, dat door de langdurige verdrukking als in moedeloosheid verzonken, aan den Profeet als het ware voor oogen staat.

Die volmaakte verlossing intusschen door den Messias zou door die uit Babel worden voorafgegaan en afgeschaduwd. Daarom komt Hoofdst. XLI en XLII eene nadere beschrijving voor van die beide groote verlossingen, welke de Heere aan Zijn volk zou bezorgen. De Heere zelf komt hier sprekende voor, ten deele tot de

vijanden van Zijn volk, om hun hunne dwaasheid onder het oog te brengen, ten deele tot Zijn volk zelf, om het te vertroosten.

Eerst begint God met eene aanspraak aan Israëls vijanden, Hoofdst. XLI: 1—7: *Zwijgt voor mij gij Eilanden, en laat de volkeren de kracht vernieuwen*, enz. en God beschrijft daarin, hoe Hij weleer dit Zijn volk (hetwelk Hij onder den naam van dien regtvaardige vs. 2 bedoelt) uit Egypte geleid en door wonderen verlost had, en schildert den schrik af, welke toen de afgodische Canaäniten overviel. Dit diende tot eene inleiding, om het volk die groote verlossing te herinneren en het daardoor te bemoedigen. Dan volgt in eene aanspraak aan Israël zelf, vs. 8—20: *Maar gij Israël, mijn knecht, gij Jakob, dien ik verkoren heb*, enz. de belofte eener nieuwe verlossing, die God bereid had. Hier wordt verlossing in het gemeen aangekondigd, en dezelve wordt met zulke trekken beschreven, dat ze eerst in de laatste nog toekomstige verlossing door den Messias hare volkomene vervulling vinden. Ook hier moeten wij ons weder voorstellen de naauwe aaneenschakeling, waarin het een en ander aan den Profeet vertoond werd, zonder naauwkeurige aanwijzing van het langdurige tijdsverloop, dat tusschen beiden zou plaats hebben.

Daarop worden de onderscheidene verlossers nader beschreven. Eerst wordt in eene aanspraak aan de afgoden en hunne dienaren, Hoofdst. XLI: 21 — 29: *Brengt ulieder twistzaak voort*, zegt de Heere, enz. aan dezelve den ondergang bedreigd, hun toe te brengen door een' verlosser van Israël, die van het Noorden komen zou als een overwinnend vorst (den Persischen koning Kores of Cyrus) : maar daarop wordt weder in eene aanspraak aan Israël zelf, Hoofdst. XLII: 1 —17: *Ziet mijn knecht, dien ik ondersteune, mijnen uitverkorene, in denwelken mijne ziel een welbehagen heeft*, enz. een nog grooter Verlosser, den Messias, benevens de verlossing, door Hem te weeg te brengen, met korte doch krachtige trekken beschreven.

Dit tot hertoe voorgestelde kan men als eene Inleiding beschouwen, waarin hetgeen vervolgens nader wordt uitgebreid, kort te zamen gevat wordt voorgedragen.

Hierop begint Hoofdst. XLII: 18, een nieuw en uitgebreid schilderij, hetwelk duidelijk in twee hoofddeelen bestaat, in welks eerste deel, Hoofdst. XLII: 18 tot Hoofdst. XLVIII ingesloten, naauwkeurig de eerste verlossing door Cyrus; in het laatste deel, Hoofdst. XLIX—LXVI, die door den Messias wordt afgeschilderd; doch het één wordt zoo naauw aan het andere geschakeld, dat het schijnt, alsof het kort op elkander in een' onafgebrokenen schakel zou gebeuren; ja de eerste verlossing wordt als beeld der laatste gebruikt, en daar veeltijds zulke trekken ingevoegd, welke eerst in de laatste hunne volkomene vervulling bekomen zouden; hetwelk zoo veel te meer een bewijs is van de naauwe zamenvoeging, waarin dit den Profeet vertoond werd, zoodat het schijnen moest, alsof de laatste verlossing onmiddelijk

op de eerste volgen, de eerste als het ware in de laatste overgaan en versmelten zoude.

Het eerste deel heeft dan op de verlossing door Cyrus voornamelijk betrekking. Dit vangt aan Hoofdst. XLII: 18—25, *Hoort gij dooven, en schouwt aan gij blinden om te zien*, enz. met eene aanspraak van God aan het volk Israël, waarin de ellende en verdrukking beschreven worden, in welke hetzelfde (²) zou zijn verzonken, welke ellende reeds ten deele in Jezaja's tijd zich liet gevoelen, ten deele door Nebukadnezar, koning van Babel, zou veroorzaakt worden, en door Jezaja reeds bepaaldelijk aan Hiskia was aangekondigd, Hoofdst. XXXIX: 6 en 7.

Maar daarop wordt, Hoofdst. XLIII, God door den Profeet, sprekende tot dat volk in dien tijd der verdrukking, ingevoerd, hun verlossing belovende, eerst met algemeene trekken, zoodat de toepassing, op welke verlossing bedoeld wordt, twijfelachtig blijft, vs. 1—13: *Maar nu alzoo zegt de Heere, uw Schepper, o Jakob*, enz., doch vervolgens bepaald op de verlossing uit de verdrukking der Chaldeëen of Babyloniërs (Hoofdst. XXXIX voorzegd) toegepast, vs. 14—21: *Alzoo zegt de Heere uw Verlosser, de Heilige Israëls*, enz.; alwaar echter wederom eenige trekken worden gevonden, die eerst in de volmaakte verlossing door den Messias hunne vervulling wachten. Hierop volgt, vs. 22—28: *Doch gij hebt mij niet aangeropen, o Jakob*, enz., eene aanspraak van God aan Zijn volk, waarin hunne zonden nog nader als de oorzaak hunner onheilen worden opgegeven.

Doch daarop gaat de Heere, Hoofdst. XLIV, weder voort, om hen te troosten en hun verlossing te beloven, alwaar weder zeer verhevene trekken voorkomen, vs. 1—8, *Maar hoort nu mijn knecht Jakob*, enz. Tusschen beiden wordt eene aanspraak aan de afgodendienaars ingevlochten, geschikt, om aan Israël de dwaasheid van deze zonde af te schilderen, welke de voornaamste oorzaak was van hun onheil, vs. 9—20: *De formeerders van gesnedene beelden zijn al te zamen ijdelheid*, enz. Doch daarop gaat de vertroostende belofte van de verlossing voort, en de persoon, door wien ze bewerkt zou worden, Cores of Cyrus, wordt duidelijk genoemd, vs. 21—28: *Gedenkt aan deze dingen, o Jakob en Israël*, enz.

Dit wordt, Hoofdst. XLV: *Alzoo zegt de Heere tot Zijn' gezalfde, tot Cores*, enz., nog nader uitgebreid, de verlossing door Cyrus nader beschreven, zóó echter, dat er wederom trekken zijn ingemengd, eerst in de volgende volkomene verlossing volmaakt te vervullen. Dit geschiedt in eene aanspraak, ten deele aan Cyrus, aan het volk Israël, en aan de Heidenen, hunne onderdrukkers, gerigt.

² Die knecht en bode, die blind en doof was, xs. 19, is daar duidelijk het volk Israël zelf.

Hierop wordt, Hoofdst. XLVI: *Bel is gekromd, Nebo wordt nedergebogen*, enz. en XLVII: *Daalt af en zit in het stof, gij jonkvrouw, dochter Babels*, enz., de verdelging der afgoden van Babylon, namelijk Bel en Nebo, alsmede van Babel zelf, gedeeltelijk in eene algemeene voorzegging, gedeeltelijk in eene aanspraak aan Israël, en eene aan Babel zelf, vertoond.

Eindelijk wordt, Hoofdst. XLVIII: *Hoort dit gij huis Jakobs, die genoemd worden*, enz. Israël nu verlost zijnde, bij de bewezene verlossing bepaald, tot erkenning van God, die dit gedaan had, opgewekt, en tot eene ernstige bekeering voortaan vermaand.

Hierop volgt nu het tweede deel, betreffende de laatste verlossing door den Messias. Dezelve wordt zoo naauw zamengevoegd met de vorige, dat men bijna moest denken, dat dit onmiddellijk daarop zou volgen. Dit deel der voorzegging bestaat weder in onderscheidene deelen.

Eerst wordt, Hoofdst. XLIX—LII:12, deze verlossing in het gemeen beschreven.

Allereerst wordt, Hoofdst. XLIX, de Messias zelf aanstonds sprekende ingevoerd, rigtende Zijne taal tot de volken, hun, zoowel als aan Zijn volk Israël, verlossing belovende, Israël daarentegen hun ongeloof verwijtende: en dus is het allereerste, dat van deze verlossing wordt bekendgemaakt, deze allergewichtigste bijzonderheid, dat ze eene verlossing zijn zou voor alle volken, dat Israël zelf zich aan ongeloof omtrent den Verlosser zou schuldig maken, vs. 1—6: *Hoort naar mij, gij eilanden*, enz.

Vervolgens komt God voor, sprekende tot den Messias, Hem bemoedigende tegen den druk, dien Hij van Zijn eigen volk zou te lijden hebben, beschrijvende het groote heil, dat Hij zou aanbrengen met algemeene trekken, vs. 7—13: *Alzoo zegt de Heere, de Verlosser Israëls*, enz.

Doch hierop wordt Sion voorgesteld als in een' staat van verlating; en dus wordt een wenk gegeven, hoe het Joodsche volk in het eerst geen voordeel, maar veeleer nadeel door de komst van den Messias zou ondervinden; doch daarop komt de Heer, haar troostende voor, belovende, dat ook aan haar eindelijk alle beloften zouden vervuld worden, vs. 14—26: *Doch Sion zegt: de Heere heeft mij verlaten*, enz. Dit was zeker voor den opmerkenden lezer in Jezaja's tijd bijzonder, dat, schoon in het vorige deel reeds eene verlossing door Cyrus was voorgezegd, hier echter weder het land als verwoest beschouwd wordt. Bij nader nadenken moest hieruit het vermoeden geboren worden, dat er nog eens eene nieuwe verwoesting zou voorvallen (zoo als ook na des Messias komst door de Romeinen is daargesteld).

Dit wordt, Hoofdst. L, nog nader uitgebreid. Daar wordt zelfs des Heeren volk in groote verdrukking voorgesteld, die in des Messias dagen over hetzelfde komen zou, en lang duren, zoodat ze zouden meenen, dat de Heere haar een' scheidbrief

gegeven en het verbond verbroken had; doch in die omstandigheid wordt het volk tot vernieuwd vertrouwen opgewekt, vs. 1 — 3: *Alzoo zegt de Heere: waar is de scheidbrief van ulieder moeder?* enz. De Messias zelf komt sprekende voor, om Zijn volk in de langdurige verlating en verdrukking te bemoedigen, waarin opmerkelijk is, dat Hij zich zelven als lijdend voorstelt, en daardoor Zijn volk tot geduld en lijdzaamheid opwekt, vs. 4—11: *De Heere Heere heeft mij een tong der geleerden gegeven,* enz. Daarop gaat Hij voort, de godvruchtigen, die dan inzonderheid zouden te lijden hebben, aan te spreken, te bemoedigen, volkomene verlossing, herstelling van Sion en Jeruzalem, tezamenbrenging der verstrooide Joden en verdelging hunner vijanden te beloven, Hoofdst. LI en LII: 1—12 : *Hoort naar mij, gij die de gerechtigheid najaagt,* enz.

Opmerkelijk is de schakel der gebeurtenissen, die in deze hoofdstukken duidelijk worden afgeschilderd. De Messias zou onder Zijn volk tegenstand vinden: zich tot de volken keeren; een groot heil bewerken. Sion zou intusschen in druk verkeerren, doch eindelijk ook verlost worden. Eene langdurige verlating zou het Joodsche volk treffen; verdrukking zou hiermede gepaard gaan. De godvruchtigen zouden hierover zuchten, in groote duisternis verkeerren; doch de Heere zou hen verlossen, hunne vijanden verdelgen; Zijn volk terug brengen; Sion en Jeruzalem verheerlijken. Dit is duidelijk de inhoud. Het zou intusschen tegenstrijdig kunnen voorkomen, dat aan den eenen kant het Joodsche volk als verwerpers van den Messias wordt voorgesteld, en echter godvruchtigen onder hetzelfde worden voorondersteld, die den Heere vreezen, naar de stem Zijns knechts hooren, de gerechtigheid najagen en den Heere zoeken, (zie Hoofdst. L: 10 en LI: 1), die over die verlating treuren, en met de belofte van Israëls toekomstige herstelling vertroost worden: doch deze tegenstrijdigheid verdwijnt, wanneer wij opmerken, dat niet alle Joden zich aan de verwerping van den Messias zouden schuldig maken, maar integendeel sommigen Hem zouden aannemen, die echter de betrekking tot hun volk zouden behouden, en dus over de rampen van hetzelfde treuren. Nog nader wordt dit opgehelderd, wanneer wij vooronderstellen, dat in het laatste tijdperk der wereld, nog vóór de herstelling des Joodschen volks, een geest van nadenken over velen van hetzelfde zal worden uitgestort, welke hun het onheil van hun volk, vooral de Goddelijke verlating zal doen ter harte nemen; doch dat Jezaja alles in één tafereel afschildert en zonder vermelding van het tijdsverloop zamenvoegt. Het zou nog meer licht verkrijgen, wanneer wij mogten aannemen, dat in dit laatste tijdperk, nog vóór hunne volmaakte herstelling, eene zware verdrukking over het Joodsche volk (zoowel als over de Christenen) komen zal, hetwelk juist het nadenken in velen zal opwekken, en hen naar troost begeerig maken. Voor die vooronderstelling zullen wij in het vervolg grond vinden, en hebben die reeds in de Openbaring van Johannes gevonden.

Na deze algemeene beschrijving van de verlossing door den Messias, wordt dit in de volgende Hoofdstukken nog nader ontwikkeld.

De Profeet begint weder op nieuw met hetzelfde onderwerp, waarmede hij, Hoofdst. XLIX, de beschrijving van die verlossing had aangevangen, namelijk de verwerping van den Messias door Zijn eigen volk. Hij beschrijft dezelve meer ontwikkeld, en vertoont in zeer duidelijke trekken het groot en zwaar lijden, dat den Messias zou overkomen, benevens de oogmerken en gevolgen van hetzelfde, Hoofdst. LII: 13—15 en LIII geheel: *Ziet mijn knecht zal verstandiglijk handelen*, enz.

Vervolgens beschrijft hij, Hoofdst. LIV: *Zingt vrolijk gij onvruchtbare*, enz., de heerlijke, vruchtbare en onder alle volken uitgebreide kerkstaat, in eene aanspraak aan die gemeente des Heeren zelve, welke in de dagen des Ouden Testaments eenzaam was, en in het volk Israël, als de kern in den dop, besloten was, schoon ze er echter toen reeds was, maar onvruchtbaar, doch na des Messias komst zich zichtbaar en wijd zou uitbreiden. Dat deze voorzegging hierop ziet, leert ons Paulus klaar Gal. IV: 27.

Daarop laat hij, Hoofdst. LV, *O alle gij dorstigen, komt tot de wateren*, enz., de zalige stem hooren, welke tot alle, volken zou uitgaan, om hen te noodigen, en waardoor die uitbreiding der gemeente Gods zou bewerkt worden. De Profeet ziet zich in deze en de volgende tafereelen, als het ware verplaatst midden in de tijden zelve waarin het gebeuren zou; het is hem, alsof hij reeds beleefd had, dat de Messias werd uitgeroeid en verheerlijkt, waarom hij dit ook, Hoofdst. LIII, veelal in den verledenen tijd voorstelt: hij ziet reeds de uitbreiding der kerk, Hoofdst. LIV, voor zijne oogen; hij hoort hier, Hoofdst. LV, de stem, die uitgaat om de volken te noodigen, reeds dadelijk in zijne ooren klinken; hij voert God zelve sprekende in, ten deele tot de menschen, om hun den Messias bekend te maken, vs. 1—4, ten deele tot den Messias zelve, om Hem tot Zijn werk aan te moedigen, vs. 5. Op dien grond wekt de Profeet dan ieder (die dan zou leven en de stemme Gods zou hooren) op, om er deel aan te nemen, zelfs den goddelooste, vs. 6 en 7; hij voert God weder sprekende in, voorzeggende de gezegende uitkomst, die dit alles hebben zou, en tevens den staat van volmaakt geluk en zaligheid, welke hierop volgen zou, vs. 8—13.

Vervolgens vertoont hij, Hoofdst. LVI: 1—7, *Alzoo zegt de Heere: bewaart het regt*, enz., in eene belofte en aanspraak aan de godvreezenden uit andere volken, die zich naar Israëls wetten wilden voeden, dat zij niet alleen aan het algemeen geluk, in het vorige Hoofdstuk voorzegd, zouden deel hebben, maar zelfs aan het bijzonder geluk, dat zij ook mede in het volk Israël zouden ingelijfd worden.

Doch nu strekt de Profeet zijn uitzigt nog verder uit, en vertegenwoordigt zich levendig, hoe God dit heil, aan Zijne gemeente toegedacht, ook eindelijk tot eene

algemeene verbetering van den diep bedorven staat des menschedoms zal doen verstrekken, en eene geheele omkeering in den zedelijken staat der wereld, welken hij bij dien van het woeste woud-gedierte vergelijkt, zal te weeg brengen, ten zelfden tijde als Hij de herstelling van Israël zal bewerken, Hoofdst. LVI: 8,9. *De Heere Heere, die de verdrevene Israëls vergadert, zal tot Hem nog meer vergaderen, nevens die, die tot Hem vergaderd zijn. Al gij gedierte des velds, komt om te eten; ja al gij gedierte in het woud.*

Hij laat het bij deze algemeene belofte niet, maar schildert eerst dien diep bedorven toestand in de drie laatste verzen van dit, en in de drie volgende Hoofdstakken af, en teekent voorts het groote heil, dat daarop volgen zal, in eenige volgende Hoofdstukken.

Hij ziet zich eerst in dien laatsten jammerlijken tijd als geheel in den geest verplaatst, en schildert dezen jammerlijken toestand met levendige kleuren af, zoo als zij zich onder alle volken, aan welke God zich geopenbaard heeft (zoo als uit de beschrijving duidelijk blijkt), doch die ver afgeweken zouden zijn, zelfs, zoo als uit eenige trekken blijkbaar is, op nieuw tot afgoderij vervallen, zich zal vertoonen, Hoofdst. LVI: 10—12, en LVII: 1—13: *Hunne wachters zijn allen blind; zij weten niet; zij allen zijn stomme honden, enz.*; doch besluit dit met eene bemoedigende belofte van herstel en opbeurende toespraak tot hen, die over dit bederf treuren en zich voor den Heere verootmoedigen, Hoofdst. LVII:14—21: *En men zal zeggen: verhoogt de baan, verhoogt de baan; bereidt den weg: neemt den aanstoot uit den weg Mijns volkes, enz.*

Voorts geeft hij een bijzonder tafereel van den toestand van het Joodsche volk ten dien tijde, zich zullende kenmerken door sleurgodsdienstigheid, roem en vertrouwen op dezelve, twistende daarom tegen God, dat Hij zich aan hen blijft onttrekken en hunnen ijver in godsdienstige werken niet aanziet; maar hij wijst hun tevens den regten weg aan, welken zij door ware godsdienst des harten tot hun herstel hadden in te slaan, en zegt hun daarop een zeker naderend herstel toe, Hoofdst. LVIII: *Roept uit der kele en houdt niet in; verheft uwe stem als eene bazuin, en verkondigt Mijnen volke hunne overtredingen, den huize Jakobs hunne zonden, enz.*

Verder schildert hij nog eens in het algemeen den reddeloozen en diep gezonken toestand af, welke alleen (en geenzins, zoo als men misschien wanen mogt, gebrek aan Goddelijk alvermogen, of genegenheid) de oorzaak was, dat men vruchteloos naar redding omzag, Hoofdst. LIX: 1—15 : *Ziet de hand des Heeren is niet verkort, dat Hij niet zonde kunnen verlossen; Zijn oor is niet zwaar geworden, dat Hij niet zoude kunnen hooren, enz.*

Maar hij laat dan daarop ook dadelijk de belofte volgen, dat de Heere zelf in dezen diep gezonken toestand zou hulp verschaffen, door aan de eene zijde Zijne

strafgerigten over de vijanden Zijns volks, maar ook aan de andere zijde Zijnen Geest in eene ruime mate uit te storten, en zoo eindelijk de komst van den Messias (waarbij wij hier aan Zijne tweede of laatste komst denken moeten) ter verlossing Zijns volks daar te stellen, Hoofdst. LIX: 16—21: *Dewijl Hij zag dat er niemand was, zoo ontzette Hij zich; omdat er geen voorbidder was, daarom bragt Hem Zijn arm heil aan, en Zijne gerechtigheid die ondersteunde Hem, enz.*, waarbij ik alleen nog opmerk, dat ik de woorden vs. 20 liefst dus lees en overzet: *Er zal een Verlosser tot Sion, of om Sions wil komen, en zal de goddeloosheid afwenden van Jakob*, zoo als zij in de Grieksche Overzetting gevonden worden, en de laatste zinsnede, waarop het hier vooral aankomt, ook door Paulus, Rom. XI: 26, wordt aangehaald. Na deze algemeene belofte volgt dan, Hoofdst. LX, eene uitgebreide voorzegging van dien toekomstigen heilstaat, welken de Profeet, als zag hij zich in dien gelukkigen tijd verplaatst, ook naar het leven afschildert, hetwelk hij in de beide volgende Hoofdst. LXI en LXII nader voortzet, en met een krachtige afteekening van den grooten Overwinnaar van Israëls vijanden in de eerste verzen van Hoofdst. LXIII eindigt. Ook deze voorzeggingen zullen wij zoo aanstonds kortelijk beschouwen, doch staan alvorens nog een oogenblik stil bij de voorafgaande reeds door ons beschouwde afteekening van den diep gezonken zedelijken toestand der volken.

In den eersten opslag mogt het ons misschien bevreemden, dat Jezaja zoo midden in die heugelijke voorstellingen van het geluk, door den Messias aan te brengen, de uitbreiding der gemeente, de verkondiging van het Evangelie onder de volken, en het bijzonder geluk voor Zijne opregte vereerders, die zich bij Zijn volk Israël voegden, welke wij Hoofdst. LIV, LV en LVI vonden, dezelve zoo plotseling afbreekt, en met de treurige voorstelling van den diep gezonken toestand der volken, en deze dan wederom met de verheugende afschildering van den nog toekomstigen heilstaat verwisselt. Doch wij mogen er uit besluiten, dat, schoon wel reeds aanvankelijk bij des Messias eerste komst een groot geluk, door de verkondiging des Evangeliums en de verre uitbreiding der Gemeente, voor het menschdom is aangebroken, echter vóór de volmaakte oprigting van des Messias heerlijk koningrijk bij Zijne tweede toekomst, een groot verval zal plaats hebben, en het menschdom op nieuw in een diep gezonken en bijna reddeloozen toestand zal verkeeren, maar waardoor dan ook het geluk van die verlossing en van dien staat, die daarop volgen zal, zoo veel te meer zal verhoogd worden.

Zoo wordt dan ook het aanbreken van dien heilstaat en het daarstellen van denzelfden op het treffendst door den Profeet afgeschilderd, Hoofdst. LX: *Maakt u op, wordt verlicht, want uw licht komt, en de heerlijkheid des Heeren gaat over u op: want ziet de duisternis zal de aarde bedekken en donkerheid de volken, maar over u zal de Heere opgaan, en Zijne heerlijkheid zal over u gezien worden, enz.*, uit welken aanvang wij reeds dadelijk zien, dat dit geluk het allereerst met de herstelling van Israël beginnen zal, terwijl de overige wereld nog in een hoogst jammerlijken

toestand zal verkeerden; doch het vervolg van dit Hoofdstuk leert ons, hoe dit geluk zich van Israël tot de andere volken zal uitbreiden. Vooral vinden wij toch daar eene allerheerlijkste afschildering van het geluk van des Heeren volk, gelijk ook van Sion en Jeruzalem.

Voorts wordt de Messias zelf sprekende ingevoerd, om Zijn volk, bijzonder uit Israël, wegens hunne verdrukking en langdurige verlating te vertroosten, en Hij wordt vertoond, zoo als Hij zich zelve op nieuw aan hen zou openbaren, en niet rusten voor dat Hij hun volkomen geluk en heil bewerkt had, Hoofdst. LXI, LXII: *De Geest des Heeren Heeren is op mij, omdat de Heere mij gezalfd heeft*, enz.

En eindelijk wordt de Messias afgeschilderd, terugkomende van de overwinning Zijner en Zijns volks vijanden, waarvan hier de Edomiten (Bosra, de hoofdstad van Edom) bijzonder genoemd worden, Hoofdst. LXIII: 1—6: *Wie is deze, die van Edom komt, met besprenkelde kleederen van Bosra?* enz.

Dit alles in tusschenin deze laatste Hoofdstukken, van Hoofdst. LX af aan, is zoo klaar en verstaanbaar, dat het geene nadere verklaring noodig heeft, en ik alleen den lezer bij herhaling verzoeken moet, het opmerkzaam na te lezen, en het, zoo als bij elk ander boek, zoo eenvoudig op te vatten, gelijk het zich volgens den eersten indruk, dien het op hem maakt, aan hem voordoet. Hebben enkele uitdrukkingen eenige opheldering noodig, hij zal ze overvloedig elders, bijzonder bij Van der Palm vinden.

Hierbij is nu nog een aanhangsel gevoegd, hetwelk bijzonder is geschikt, om Gods handelwijze met betrekking tot de zoo langdurige verlating des Joodschen volks, welke de Profeet vooruit ziet (in de dagen des Nieuwen Testaments) te verdedigen, en hetwelk tevens nog heerlijke beloften omtrent den toekomstenden heilstaat bevat, en daarmede tegelijk deze Profetie eindigt. Dit stuk begint Hoofdst. LXIII: 7, en loopt tot het einde van Hoofdst. LXVI.

Dezelve bestaat wederom uit twee deelen.

Het eerste deel is een gebed, waarin het beste gedeelte van het Joodsche volk in deze langdurige verlating biddende tot God wordt voorgesteld, Hoofdst. LXIII: 7 — 19, en Hoofdst. LXIV. Nadat de bidders eerst de aloude goedertierenheden des Heeren, weleer aan Zijn volk bewezen, hebben opgehaald en geroemd, Hoofdst. LXIII: 7 —14: Ik zal de goedertierenheden des Heeren vermelden, enz., zoo vermelden zij den droevigen staat, waarin zij zich thans bevinden (namelijk in den gemelden slaat van verlating, waarin de Profeet ze zich vertegenwoordigt), en bidden ernstig om verlossing, doch zij doen dit op zulk eene wijze, dat zij daarin tevens hunne verwondering over deze handelwijze van God te kennen geven, Hoofdst. LXIII: 15—19, en Hoofdst. LXIV: *Ziet van den hemel af, en aanschouwt van uwe heilige*, enz.

Het tweede deel bevat het antwoord van God zelve op dit gebed, waarin Hij zich wegens deze Zijne handelwijze verdedigt, Hoofdst. LXV, LXVI.

Deze verdediging van God is tweeledig, even gelijk de gronden, waarop de verwondering over de handelwijze van God, in het vorig gebed uitgedrukt, steunde, ook tweeledig waren.

De eerste grond van verwondering was de bijzondere betrekking van God tot hen: God was hun God en zij waren Zijn volk, (zie b. v. Hoofdst. LXIII: 16, 18, en LXIV: 8, 9). Hierop antwoordt God en verdedigt zich daarmede, dat Hij de hardnekkige ongehoorzaamheid van dit Zijn volk voorstelt, dit voor reden opgevend, waarom Hij hen verlaten en zich tot andere volken, die Hem weleer niet kenden, had gewend, Hoofdst. LXV: 1—7: *Ik ben gevonden van die, die naar mij niet vraagden*, enz., maar Hij voegt daar tevens bij, de belofte van wederherstelling en heil voor een overblijfsel uit hen, en beschrijft deszelfs toekomstigen gelukstaat, Hoofdst. LXV: 8—25: *Alzoo zegt de Heere: wanneer men*, enz.

De tweede grond van verwondering, welken de bidders over de handelwijze van God in de verlatenheid van Zijn volk, hadden uitgedrukt, was de heiligheid van Sion en Jeruzalem, van den tempel, Gods heilig en heerlijk huis, hetwelk thans in die verlatenheid was verwoest, en tot een puinhoop geworden, (zie Hoofdst. LXIII: 18b en LXIV: 10, 11). Hiertegen verdedigt zich God, door de nietigheid van den tempel en de offerdienst op zich zelve voor te stellen, zooveel te meer, daar zij zelve dien tempel en de offerdienst door hunne afgodische en tegen de wet strijdige offerhanden ontheiligd hadden, waarom God Zijn regtvaardigen toorn op nieuw aan hen bedreigt, Hoofdst. LXVI: 1 — 4: *Alzoo zegt de Heere: de hemel is Mijn troon*, enz. Doch daarentegen belooft Hij Zijne gunst aan allen, die Hem oprecht eerbiedigen, en daarom door het gros des volks veracht werden, vs. 5: *Hoort des Heeren woord, gij, die voor Zijn woord beeft*, enz. Eindelijk besluit God dit met de toezegging van de herstelling en het toekomstig geluk van Jeruzalem, met de afschildering van Zijne wraakneming over Zijne en Zijns volks vijanden, met de belofte van de toebrenghing aller volken; van eenen volkomen gelukzaligen staat, en van de volmaakte straf der boosdoenders, welke dan zou aanvangen, vs. 6—24: *Daar zal eene stem eens grooten rumoers uit der stad zijn*, enz.

Zie hier eene korte ontleding van dit laatste gedeelte van Jezaja's profetie. Ik vertrouw, dat de lezer deze schets niet achter elkander zal afgelezen hebben, zonder tevens aan mijn verzoek te voldoen, en dat hij mij dus op den voet zal gevolgd zijn, om telkens de aangehaalde Hoofdstukken geheel naauwkeurig door te lezen, en alzoo zal gezocht hebben een volkomen denkbeeld van dit geheel tafereel en deszelfs bijzondere deelen te verkrijgen: anders zou het nog geschieden moeten. Is dat geschied, dan zal ik niet noodig hebben, hem te zeggen, maar hij zal het zelf genoegzaam gewaar geworden zijn, dat dit geheele tafereel van voren tot achteren

de heerlijkste uitzigten in de nog aanstaande toekomst bevat, sommige in het tweede gedeelte van dit tafereel regtstreeks de aanstaande toekomst bedoelende, andere in het eerste gedeelte, betreffende de verlossing uit de Babylonische ballingschap, ingevlochten, en onder het beeld derzelve tevens de nog aanstaande toekomst voorstellende.

Wil iemand nu nog de voornaamste van deze heerlijke en verblijdende uitzigten in de toekomst zich afzonderlijk voorstellen, om dus den hoofdinhoud derzelve des te beter te leeren kennen, hij herleze dan nog in het bijzonder de volgende plaatsen: Hoofdst. XLI: 8—20: *Maar gij Israël, Mijn knecht*, enz.; XLII: 10—17: *Zingt den Heere een nieuw lied*, enz.; XLIX: 8—26: *Alzoo zegt de Heere: in den tijd des welbehagens*, enz.; LI en LII: 1—12: *Hoort naar Mij, gij die de gerechtigheid najaagt*, enz.; LVI: 1—9: *Alzoo zegt de Heere: bewaart het regt*, enz.; LIX: 19 tot LXIII: 6: *Dan zullen zij den naam des Heeren vreezen*, enz.; LXV: 8—25: *Alzoo zegt de Heere: gelijk wanneer men most*, enz., en eindelijk Hoofdst. LXVI: 5—24: *Hoort des Heeren woord, gij die voor Zijn woord beeft*, enz.

Een naauwkeurig lezen en vergelijken van al deze Hoofdstukken, zal na de algemeene schets, welke wij van het laatste gedeelte van Jezaja's voorzeggingen gegeven hebben, genoegzaam zijn, om in eenige stellingen bijeen te zamelen, wat wij volgens dezelve nog in de aanstaande toekomst te verwachten hebben; trouwens een ieder ziet klaar, dat de hoofdzaken in al deze tafereelen, schoon zeer heugelijk en heerlijk, echter slechts weinig in getal zijn, alzoo wij hier in deze tafereelen geene bijzondere en uitvoerige beschrijving van onderscheidene meer bijzondere omstandigheden, maar slechts eene algemeene dichterlijke afschildering van dezelfde voornaamste hoofdzaken der toekomstige gebeurtenissen vinden, waarom het des te minder noodig was, ons in eene uitvoerige verklaring in te laten. Wij vinden dus ook weinige nieuwe uitzigten, welke wij niet reeds in de vorige voorzeggingen hebben aangetroffen; maar worden echter in onze reeds opgevatte verwachtingen uitnemend bevestigd.

Zie hier de uitzigten in de nog aanstaande toekomst, waartoe wij hiermede worden opgeleid.

Vooreerst vinden wij hier zeer klaar eene nog aanstaande wederherstelling des Joodschen volks en terugleiding in hun land voorgesteld, waarbij Jeruzalem herbouwd en Sion op nieuw de woonplaats van Gods zichtbaar geopenbaarde heerlijkheid worden zal.

Ten tweede zien wij klaar, dat dit als een werk van den Messias wordt voorgesteld, (zie b. v. Hoofdst. XLIX: 8 en vervolgens, en Hoofdst. LXI).

Ten derde zien wij hier met heerlijke trekken eenen staat van algemeen geluk en vrede afgeschilderd, waarin alle volken deelen zullen, maar waarbij Israël boven alle

andere volken bijzonder zal verhoogd en verheerlijkt worden. Dit laatste vooral, deze verheerlijking van Israël boven alle volken, vinden wij zeer treffend afgebeeld Hoofdst. LX, zoo ver zelfs, dat niet alleen andere volken van alle kanten hunne gaven naar het Joodsche land en naar Jeruzalem zullen henen voeren, en hen dienen, volgens vs. 3 —13, maar zelfs hunne vorige vijanden zich diep ootmoedig voor hen zullen nederbuigen en zich aan hen onderwerpen, volgens vs. 14; hetwelk bijzonder wel met de belofte aan Abraham Gen. XXII: 17, reeds boven door ons overwogen, overeenkomt.

Ten vierde echter krijgen wij grond om te denken, dat dit Israël eerst eene aanmerkelijke zuivering en verandering zal ondergaan. Duidelijk wordt die volkomene wederherstelling alleen aan een klein overblijfsel uit Israël, dat kennelijk als oprecht godvruchtigen beschreven wordt, toegekend; terwijl aan de wederspannige Joden Gods toorn en straffen bedreigd worden, (zie Hoofdst. LXV:8 en vervolgens, en LXVI: 5). Aan den anderen kant wordt aan sommigen uit de Heidenen, die zich naar de wetten van Israël voegen willen, inlijving aan Israël en deel aan alle deszelfs voorregten toegezegd (Hoofdst. LVI: 1— 7): ja de Heere belooft zelfs, dat Hij eenigen uit de Heidenen tot Priesters en Leviten nemen zal (Hoofdst. LXVI: 21). Het is waar, wanneer wij die bepaalde toezeggingen, waarin slechts aan een klein overblijfsel van Israël eene volkomene herstelling wordt beloofd en Gods toorn en straffen aan de wederspannigen worden bedreigd, vergelijken met andere beloften, welke zich tot het Joodsche volk in het gemeen schijnen uit te strekken, en beloven, dat eens geheel Israël zal zalig worden, zoo schijnt daaruit eene tegenstrijdigheid te ontstaan; doch wij zullen dezelve beter kunnen oplossen, als wij al de voorzeggingen, hiertoe betrekking hebbende, zullen behandeld hebben, en stellen dus de overweging daarvan uit tot de laatste Afdeeling, waar wij het verband en de overeenstemming van al deze voorzeggingen zullen zoeken aan te wijzen.

Ten vijfde wordt in deze voorzeggingen, bijzonder Hoofdst. LXIII: 1—6; LXVI: 6, 15 — 17 en 24 de geduchte wraakoefening des Heeren over al Zijne en Zijns volks vijanden zeer duidelijk afgeschilderd, en daaronder de Edomiten bijzonder genoemd.

Ten zesde leeren wij hier iets naders van het verband kennen, hetwelk tusschen de voornaamste dezer gebeurtenissen, de bekeering en toebrenging aller volken, de herstelling van Israël en de wraakoefening Gods over Zijne halsstarrige vijanden zal plaats hebben. Wij zien namelijk uit Hoofdst. LX: 1,2 vergel. met vs. 3 en vervolgens, hoe de beveiliging en verheerlijking van dat gelukkig Israël in het laatste der dagen vele volken zal uitlokken, om zich met hetzelfde te vereenigen, en andere zal noodzaken, om zich aan hetzelfde te onderwerpen. Uit Hoofdst. LXVI: 18—21, vergeleken met de naastvoorgaande verzen, zien wij, hoe het gerucht van Gods groote en magtige daden, in de wraakoefening over Zijne vijanden bewezen, tot de

verst-afgelegene Heidenen zal doordringen, en dezelve tot eene opregte en hartelijke eerbiediging van den waren God zal overhalen.

Eindelijk, wanneer wij ons herinneren, hetgeen ik in mijne algemeene schets over de afschildering van de diepe verbastering, die alsdan zal plaats hebben, Hoofdst. LVI: 10 tot Hoofdst. LIX: 18 gezegd heb, namelijk dat de Profeet daar zijn uitzigt tot in het laatste tijdperk der wereld uitstrekt, en daarbij tevens het oog heeft op eene algemeene verdorvenheid der meestbeschaafde wereld volken, (waaronder de Joden wonen) vooral derzulken, die tot het volk des Heeren in de dagen van het Nieuwe Testament behooren; wanneer wij dan verder opmerken, hoe hij aanstonds na de vermelding der Goddelijke oordeelen, welke de Heere wegens deze verdorvenheid over de aarde uitstorten zal, de afschildering van betere tijden, Hoofdst. LIX: 19, en bijzonder het tafereel van den gelukkigen toestand van Israëls herstel, en de toevloeiing der volken tot hetzelfde, Hoofdst. LX, volgen laat: zoo leeren wij daaruit, hoe deze gelukkige staat door eene algemeene verdorvenheid en de uitoefening van Goddelijke oordeelen daarover, zal worden voorafgegaan, juist zoo als ons zulks ook in de Openbaring van Johannes zeer klaar en bepaald wordt afgeschilderd. Ja, wanneer wij op de uitdrukking acht geven, waarmede de Profeet, Hoofdst. LX: 1,2, den aanvang van den gelukkigen staat van het hersteld Israël afschildert, zoo mogen wij er uit besluiten, dat dit licht van Gods heerlijkheid reeds over hetzelfde zal beginnen op te gaan, terwijl duisternis en donkerheid van zedeloosheid en Goddelijke straf-gerigten nog de volken der aarde bedekken zal: met andere woorden, dat die staat van rust en verheerlijking voor dit hersteld Israël reeds een aanvang nemen zal, terwijl die staat van algemeene zedeloosheid en ellende nog zal plaats hebben, en dat dus het Joodsche land eene veilige schuilplaats tegen dit alles zijn zal, juist zoo als wij ook meenden uit de Openbaring van Johannes met regt te mogen besluiten. Letten wij op de woorden van den Profeet Hoofdst. LIX: 19b, Als de vijand zal komen gelijk een stroom, zal de Geest des Heeren de banier tegen hem oprigten, en beschouwen wij dezelve in verband met het voorgaande en volgende, zoo mogen wij daaruit besluiten, dat de zedeloosheid en afval van God zoo ver gaan zal, dat men zich openlijk vijandig tegen de dienst van den waren God zal aankanten, en trachten dezelve van de aarde te verdelen; doch dat de Geest des Heeren nog velen zal terug brengen en tot ijverige verdedigers van de dienst des Heeren vormen, langs dien weg den inbrekenden stroom der meer toenemende vijandschap stuiten, en zoo verder de volkomene vernietiging derzelve daarstellen.

Zie hier de voornaamste uitzigten in de nog aanstaande toekomst, welke wij, naar mij voorkomt, uit dit laatste deel van Jezaja's voorzeggingen leeren, bij elkander voorgesteld.

Eer wij nu van dit stuk afstappen, moet ik nog eene bedenking uit den weg ruimen, welke veelligt uit de woorden, welke de Profeet aan God in den mond legt, Hoofdst,

LXVI:1 — 3, zou kunnen ontstaan tegen de anders zoo veelvuldige en klare voorzeggingen omtrent de herstelling van den tempel en de offerdienst, welke wij elders vinden. Het schijnt namelijk, dat God aldaar den tempel en de offerdienst voor volstrekt nietig en onnoodig verklaart, en zoo worden ook deze woorden door vele uitleggers verklaard. Doch evenwel, dunkt mij, kunnen deze woorden alleen toch niet op wegen tegen zoo vele en zoo duidelijke voorzeggingen omtrent de herstelling van den tempel en de offerdienst, welke wij reeds gevonden hebben en nog verder vinden zullen. Ook kan dit geenszins het doel van den Profeet zijn, om hiermede te leeren dat de tempel en de offerdienst voortaan voor altijd zouden vernietigd blijven; want onmiddellijk daarop, vs. 6, schildert hij af, hoe in het laatste tijdperk der wereld de stem des Heeren uit den tempel zou uitgaan en de straf Zijner vijanden zou bewerken. Hoe wij dit hebben te begrijpen, zullen wij uit andere voorzeggingen van volgende Profeten klaar genoeg leeren. Genoeg tot ons tegenwoordig oogmerk, waartoe wij die woorden hier aanhalen, die tempel zal dus ten dien tijde weer bestaan en derhalve niet altijd verwoest blijven. Maar de korte wenk, welke wij reeds in onze algemeene schets tot de regte verklaring en eigenlijke bedoeling dezer woorden gegeven hebben, zal ons de oplossing dezer bedenking duidelijk aan de hand geven: namelijk, wij deden daar gevoelen, hoe God daar Zijne handelwijze met betrekking tot de zoo langdurige verlating des Joodschen volks in dagen des Nieuwen Testaments verdedigde, tegen die reden van verwondering daarover, welke de bidders in het voorafgaand gebed meenden te vinden in de heiligheid des tempels, uit hoofde van welke zij niet konden begrijpen, hoe God dit Zijn heilig en heerlijk huis zoo lang liet verwoest liggen, eveneens alsof God zulk een huis tot Zijne woning en dienst volstrekt noodig had; doch hiertegen toont God nu, in de bedoelde woorden, dat Hij zulk een huis eigenlijk niet behoefde, dat Hij het zonder dat ook wel stellen en ook wel gediend kon worden, (zoo als ook thans de ondervinding in den langdurigen tijdkring van de dagen des nieuwen Testaments bevestigt) dat ook de offerdienst op zich zelve nietig was, of, zoo als ik meen, dat men Gods meening beter verstaan kan, dat der Joden offerdienst, als zijnde door hunne eigene met de Wet strijdige uitoefening ontheiligd, volstrekt niets waardig was, en dus geene reden van verwondering kon opleveren, waarom God toch de offerdienst zoo lang liet afgeschafte blijven. Zie hier, dunkt mij, de handtastelijke meening dezer woorden; doch wie kan nu daaruit met eenig regt besluiten, dat daarom de tempel en de gezuiverde offerdienst geheel onnut zou zijn, en daarom nooit zou hersteld worden, en dat God dit in deze woorden tegen zoo vele andere bepaalde en stellige verzekeringen van het tegendeel zou willen te kennen geven?

Wij eindigen dan hiermede onze beschouwingen van de voorzeggingen van Jezaja, en gaan over tot die, welke wij vinden in

DE PROFETIE VAN JEREMIA

Het Boek, hetwelk dezen naam draagt, bevat weinige voorzeggingen, die op de nog aanstaande toekomst eene regtstreeksche betrekking hebben: hetzelfde bestaat voor het grootste gedeelte uit bestraffende redenvoeringen over de zonden van Israël, aankondigingen en voorzeggingen van op handen zijnde oordeelen. Hier en daar vinden wij eenige uitzigten in de verder afgelegene toekomst ingevlochten, en ook nog twee of drie meer uitgebreide voorzeggingen, die op het nog toekomende doelen; doch deze allen hebben eene zeer bepaalde betrekking tot het volk Israël, en beloven hetzelfde eene eindelijke herstelling en eenen gelukkigen staat in het laatste der dagen, zonder verder, gelijk de voorzeggingen van Jezaja, in den toestand der overige volken uit te weiden. Wij zullen kortelijk bij dit een ander stilstaan.

Eerst een woord over de korte uitzigten in de aanstaande toekomst, welke in sommige voorzeggingen van Jeremia zijn ingevlochten.

Vooreerst vinden wij zulk een kort uitzigt Hoofdst. III:14—18: *Bekeert u, gij afkeerige kinderen, spreekt de Heere*, enz. Hier wordt wederherstelling aan Israël toegezegd, echter slechts aan een klein gedeelte, volgens vs. 14. Door godvruchtige overheden zal Israël dan worden bestuurd, vs. 15. De verbondsark zal in den dan bestaanden tempel niet gevonden worden, dewijl God, na de volbrachte verzoening, niet meer zoo afgezonderd achter het voorhangsel wonen zal, maar voor ieder vrijelijk zal te naderen zijn, terwijl geheel Jeruzalem Zijn troon zal zijn, waar henen zelfs de Heidenen tot de dienst des waren Gods zullen opkomen, vs. 16 en 17. (Van deze omstandigheid vinden wij al een voorspel en eene afschaduwing in den herstelden tempel, na de verlossing uit de Babylonische gevangenis, waarin ook geen verbondsark gevonden werd, en waar henen vele Heidenen tot de Joodsche godsdienst overkwamen). De vijandschap tusschen Juda en Israël zal weggenomen zijn, en zij in onderlinge eensgezindheid in het land Canaän wonen, vs. 18, welke laatste omstandigheid inzonderheid eerst in de laatste toekomst zal vervuld worden.

Voorts vinden wij, Hoofdst. XII: 14—17: *Alzoo zegt de Heere*, enz., eene belofte aan Israël, dat God hunne vijanden straffen, hen zelven uit hunne magt verlossen zou, doch ontferming bewijzen aan diegene van Israëls vijanden, die de afgodendienst verlaten, zich tot den waren God bekeeren zouden, maar de hardnekkigen onherstelbaar uitroeijen zou.

Voorts belooft God, Hoofdst. XXIII: 3—8: *En Ik zal het overblijfsel Mijner schapen zelf vergaderen*, enz., herstelling aan het overblijfsel van Israël, terugbrenging uit de landen, waarin zij verstrooid zijn, wederinvoering in Canaän, en eenen gelukkigen, veiligen staat aldaar. Ook komt hier voor de belofte, dat de Messias eens hier op

aarde Zijn rijk zou oprigten, in eenen eigenlijken zin als Koning daar regeren, regt en gerechtigheid uitoefenen, en aan Israël verlossing, vrede en voorspoed schenken.

Eindelijk ontmoeten wij, Hoofdst. XXIV: 5—7: *Zoo zegt de Heere, de God Israëls, enz.*, nog eene belofte van de wederbrenging en bekeering van de reeds weggevoerden naar Babel, welke belofte wel in de eerste plaats ziet op de verlossing uit Babel door Cyrus, doch echter in dien nadruk, als ze hier voorgesteld is, nog verder derzelve volkomene vervulling wacht.

Doch nu moeten wij bijzonder stilstaan bij de meer uitgebreide voorzeggingen van Jeremia, welke op het nog toekomende betrekking hebben.

De eerste derzelve komt voor Hoofdst. XXX en XXXI: *Het woord, dat tot Jeremia gesproken is van den Heere, zeggende, enz.* Ik wil den hoofdinhoud dezer voorzegging kortelijk schetsen.

Na eene algemeene belofte van wederbrenging en herstelling, vs. 3, wordt nog eerst de ramp en benaauwdheid, waarin Israël komen zou, kortelijk afgeschilderd, vs. 4—7; maar aanstonds daarop verlossing toegezegd, daarin bestaande, dat God het juk van slavernij, hun opgelegd, verbreken zou, en zij voortaan den Heere hunnen Goden den Koning, dien God over hen verwekken zou, alleen zouden dienen, vs. 8, 9. Het trekt bijzonder onze aandacht, dat deze hun aanstaande Koning David wordt genoemd. Men verstaat hierdoor wel gewoonlijk den Messias, den grooten Zoon van David; maar het is echter bedenkelijk, of deze zoo stellige benoeming ons wel vrijheid geve, om aan iemand anders, dan aan David zelven te denken. Het is waar, deze was reeds lang gestorven; doch veelligt verheft de Profeet, de gansche reeks van aanstaande gebeurtenissen zamenvattende, hier zijn uitzigt tot over de opstanding, hetzij de algemeene, hetzij eene vroegere en meer bijzondere, waarvan ook in de Openbaring melding gemaakt wordt, als zullende plaats hebben bij den aanvang van het duizendjarig rijk (³), en wat belet ons dan te denken, dat de nu gestorvene, maar dan weder opgewekte David, onder de opperheerschappij van den Messias, over het hersteld Israël het bewind voeren zal? Vervolgens spreekt God Israël zelf aan, en belooft aan hetzelfde verlossing, wederbrenging in hun land, vrede, voorspoed en de verdelging der volken, die hen verdrukt hadden, vs. 10, 11. God dringt dit nader daarmede aan, dat Hij hunnen ellendigen en hulpeloozen toestand afschetst, hunne zonden, als de oorzaak daarvan, voordragende, doch tevens de straf hunner verdrukkers en hunne wederherstelling aankondigt, vs. 12—17. Dit bevestigt God nog al verder, vs. 18—22, alwaar Hij eene meer uitvoerige beschrijving geeft van het heil, voor Israël dan te wachten: verlossing uit de verdrukking, herbouwing hunner verwoeste steden, bijzonder van Jeruzalem, heerlijkheid, eer en voorspoed over dit volk, bezoeking

³ Zie Openb. XX: 4 en vervolgens.

over hunne verdrukkers, een Koning en Opperheerscher uit het midden van hen, die in de naauwste betrekking tot God zou staan, en eene bijzondere gemeenschap tusschen God en Zijn volk; dit zijn de voornaamste trekken, die hier voorkomen. Dit wordt al verder in het vervolg uitgebreid, waar wij de voorzegging vinden van eenen tijd van rampen en oordeelen over de goddeloozen in het laatste der dagen, vs. 23, 24, en eene daarbij gevoegde belofte van bevrijding voor Israël, gedurende dien rampvollen tijd, Hoofdst. XXXI: 1; voorts eene herinnering der liefde, reeds van ouds aan dit volk door God bewezen, vs. 2, 3, en eene daarop gegronde belofte van herstelling en heil in hun vorig vaderland, vs. 4—9, waarin bijzonder opmerkelijk is dat Israël hier als het hoofd der Heidenen wordt voorgesteld, vs. 7, waarin dus de belofte van de opperheerschappij over de volken ligt opgesloten; alsmede dat hunne bekeering en terugbrenging in hun land, als twee naauw verbondene gebeurtenissen, worden zamengevoegd, vs. 8, 9. Dit wordt in eene aanspraak aan de Heidenen al nader uitgebreid en bevestigd, vs. 10—14, en onder een nieuw beeld voorgedragen, vs. 15—17. Rachel wordt daar treurende voorgesteld, wegens de wegvoering harer kinderen uit hun land, doch tevens getroost door de belofte hunner wederbrenging. Eindelijk stelt God zich zelven voor, als hoorende de klagt en zondenbelijdenis Zijns volks, en doet hetzelfde de teederste verzekering Zijner liefde, waarbij Hij Zijne belofte van wederherstelling nog eens herhaalt en ten sterkste bevestigt; dit een en ander vinden wij vs. 18—40, waarin bijzonder is op te merken, dat Israël tot eene ootmoedige erkentenis en belijdenis van zonde gebragt zal worden, zoo als dit is afgeschilderd vs. 18, 19; dat hetzelfde na deszelfs herstelling en wederbrenging, uitnemend zal vermenigvuldigd worden, vs. 27, 28; dat zij eene geheele vernieuwing des harten zullen deelachtig worden, vs. 31—34, en eindelijk, dat Jeruzalem niet alleen herbouwd, maar ook aanmerkelijk uitgebreid zal worden, vs. 38—40; want in die verzen worden plaatsen tot de stad betrokken, welke in het voormalige, zelfs in het na de verlossing uit Babel herbouwde Jeruzalem buiten de stad gelegen hebben, gelijk men bij de uitleggers over deze plaats zien kan.

De tweede meer uitgebreide voorzegging, tot deze nog aanstaande gebeurtenissen betrekking hebbende, vindt men Hoofdst. XXXII: 6—44, *Jeremia dan zeide: des Heeren woord is tot mij geschied*, enz. Jeremia wordt van God verwittigd, dat Hanameël, een zoon zijns ooms, tot hem zou komen, met verzoek, dat Jeremia zeker veld, dat hem toebehoorde en in het land Canaän gelegen was, van hem zou koopen. Dit gebeurde ook zoo. Hieruit begreep Jeremia, dat het des Heeren wil was, dat hij dezen koop zou aanvaarden. Hij deed zulks, onderschreef den koopbrief in tegenwoordigheid van getuigen, en gaf denzelven aan Baruch, met bevel, om denzelven in een aarden vat te doen, om ze langen tijd ongeschonden te kunnen bewaren, met de bijgevoegde voorzegging in des Heeren naam, dat ook nog in het vervolg in dat land, welks verwoesting thans nabij was, huizen, velden en wijngaarden zouden gekocht worden. Intusschen verwonderde zich Jeremia over deze zaak en hij bad tot God, vragende om verklaring van dit raadsel, dat, daar de

stad reeds zoo goed als in de hand der vijanden gegeven, en het geheele land door hen ingenomen was, God echter hem had bevolen, om dezen koop te doen. Dat alles vindt men vs. 6—25. Doch hierop volgt het antwoord, dat Jeremia van God ontving, vs. 26—44, waarin God wel aan den eenen kant bevestigt, dat dit land binnen kort geheel in der vijanden magt zou overgaan, maar tevens vs. 37 en vervolg, soortgelijke beloften van eene toekomstige herstelling en eenen staat van heil, vrede en voorspoed doet, als wij reeds in het voorgaande gevonden hebben.

Nog eene derde dergelijke voorzegging volgt ook Hoofdst. XXXIII: *Voorts geschiedde des Heeren woord ten tweeden male tot Jeremia*, enz. Ook in deze voorzegging belooft God eenen tijd, waarin het land Canaän weder bewoond, deszelfs steden op nieuw opgebouwd zijn, en een algemeen geluk, voorspoed en vrede onder de regering van den Messias genoten zou worden. Bijzonder opmerkelijk is in deze laatste voorzegging, dat ook aan het Levitisch priesterdom herstelling wordt toegezegd, va. 18. 21. 22: waaruit wij leeren dat ook eene herstelling van de plegtige offerdienst in het laatste der dagen is te verwachten.

Het is waar, tegen onze verklaring van alle deze voorzeggingen zou men kunnen aanmerken, dat in dezelve alleen gezien wordt op de terugkomst van Israël uit Babel, en dat dezelve dus reeds lang vervuld zijn: maar men heeft ook slechts alle dezelve voorzeggingen met een onbevooroordeeld gemoed door te lezen, om te erkennen, dat daarin iets veel heerlijkers aan Israël is beloofd en toegezegd, dan ooit in die gedeeltelijke en kortstondige herstelling aan hen is vervuld geworden, al was het alleen deze eene omstandigheid, dat dit heil niet alleen aan Juda, maar ook aan het overige Israël wordt toegezegd; en men moet een van beiden kiezen: of dat de zaak geheel anders is uitgevallen, dan ze in deze voorzeggingen was afgeschilderd, en dat dezelve dus met de waarheid bij de uitkomst niet overeen komen, of dat dezelve eene veel heerlijker vervulling in de toekomst wachten.

Eindelijk komt ook nog in dit boek eene verzameling van voorzeggingen voor, waarin het lot van vele bijzondere volken, die ten dien tijde Israël omringden en daartoe de meeste betrekking hadden, wordt afgeschilderd, Hoofdst. XLV—LI; in welke voorzeggingen ook sommige dingen voorkomen, die in dien vollen nadruk nog niet gebeurd zijn; en daarom maken wij omtrent deze voorzeggingen dezelfde aanmerking, als wij omtrent eene dergelijke verzameling van voorzeggingen bij Jezaja gemaakt hebben, namelijk dat in dezelve tevens een beeld is van nog geduchter omwentelingen en verwoestingen, die in het laatste der dagen zijn te verwachten, en welke zich onder de omwentelingen, die Jeremia beschreef, tevens aan hem als in een ver verschieft in den geest vertoonden.

Wanneer wij nu alles zamenvatten, wat wij uit Jeremia omtrent de nog aanstaande toekomst leeren, verkrijgen wij daardoor de volgende uitzigten. Het Joodsche volk zal eens verlost en heerlijk hersteld worden. De volken, die hetzelfde verdrukten,

zullen gestraft, en, zoo zij hardnekkig blijven, geheel verdelgd worden, doch die zich bekeeren, zullen ontferming vinden. Er is een tijd van rampen en oordeelen over de goddeloozen in het laatste der dagen te wachten, doch in het midden van dezelve zal Israël onder het genot der Goddelijke liefde veilig zijn. Eerst zal wel alleen een klein gedeelte van Israëls volk in hun land terug gebragt worden, doch echter zal dit heil zich tot alle geslachten van Israël eindelijk uitstrekken, en dit volk zal grootelijks vermenigvuldigd worden. Israël zal in Canaän worden teruggebragt, en de verwoeste steden zullen herbouwd worden, bijzonder ook Jeruzalem, dat zeer zal uitgebreid worden. De Messias zal onder dit volk Zijn koninkrijk oprigten, en van daar over de aarde regeren, en zoo zal Israël zelfs het hoofdvolk der geheele aarde worden: echter zal te eeniger tijd (zeker nadat eene opstanding is voorafgegaan) de koning David onder het opperbestuur van den Messias over dit volk regeren. Ook zal de plechtige Godsdienst en het oude priesterdom onder hetzelfde hersteld worden. Allerlei heil, vrede en voorspoed zal dit volk ten deel vallen, maar ook tevens een geest van ware bekeering en geheele vernieuwing over hetzelfde uitgestort worden, zoodat zij in de inzettingen des Heeren met een gewillig hart zullen wandelen.

Zie hier de uitzigten in de toekomst, welke ons de profetie van Jeremia oplevert.

De klaagliederen van Jeremia leveren niets op, dat tot ons oogmerk dienstig is, daar zij alleen klagten bevatten over de verdrukking en onheilen, welke God over Zijn volk had laten komen. Wij gaan dus dezelve voorbij en over tot

DE PROFETIE VAN EZECHIËL

Ook bij dezen Profeet, die vele nadrukkelijke strafredenen en aankondigingen van naderende onheilen bevat, vinden wij hier en daar eenige voorzeggingen van betere tijden in de verste toekomst ingevlochten; maar ook eenige meer uitgebreide en bijzondere voorzeggingen, welke tot de nog aanstaande toekomst betrekking hebben.

Vooreerst vinden wij hier en daar eenige beloften van bekeering en wederherstelling ingevlochten, welke op hetzelfde uitkomen, als wij ook eenige bij Jeremia gevonden hebben; het zal daarom ook genoeg zijn, dezelve zonder nadere verklaring, alleen aan te halen. Men vindt dezelve Hoofdst. VI: 8—10: *Ik zal dan nog een overblijfsel laten*, enz. XI: 16—21: *Daarom zegt: zoo zegt de Heere*, enz., XVI: 60—63: *Evenwel zal ik gedachtig wezen mijns verbonds met u*, enz., XVII: 22—24: *Alzoo zegt de Heere Heere*, enz. en XX: 34—44: *Want ik zal u uit de volken voeren*, enz. In de laatste plaats is het bijzonder merkwaardig, dat God, volgens vs. 34—38, op eene soortgelijke wijze bij de herstelling van Israël schijnt te werk te zullen gaan, als bij hunne verlossing uit Egypte, hetzelfde in eene woestijn te zullen brengen, aldaar voor de volkomene herstelling toebereiden en van de ongehoorzamen te zuiveren. Misschien staat dit in verband met het drie en een halfjarig verblijf in eene woestijn,

hetwelk des Heeren volk en gemeente in het laatste der dagen tegen de vervolging van den laatsten vijand, genoodzaakt zal zijn te houden, zoo als wij zulks uit Openb. XII hebben leeren kennen. Voorts blijkt ook uit vs. 40 en 41, dat de plechtige Gods- en offerdienst ten dien tijde mede bij Israël zal hersteld worden.

Wat ten tweede de meer uitgebreide voorzeggingen aanbelangt, wij vinden dezelve van Hoofdst. XXXIV—XLVIII.

De eerste voorzegging vindt men Hoofdst. XXXIV: *En des Heeren woord geschiedde tot mij, zeggende: Menschenkind, enz.* Zij bevat in eene aanspraak aan de herders en overheden van Israël, eerst eene ernstige bestraffing over hunne verkeerde handelwijze, maar vervolgens eene belofte van herstelling en wederbrenging in hun land aan het volk Israël, benevens van eenen staat van allerlei heil en vrede onder het opzigt van eenen beteren Herder, eenen regtvaardigen en goedertierenen Koning, tegelijk met eene toezegging van regtvaardige vergelding over zulke Israëlitien, die in aanzien en magt verheven, zich aan verdrukking hunner medeburgers hadden schuldig gemaakt. Wij moeten in deze voorzegging vooral opmerken, dat God uitdrukkelijk zegt, dat de Herder, die Hij over hen verwekken zou, Zijn knecht David zijn zou, vs. 23, 24.

Twee andere voorzeggingen vindt men Hoofdst. XXXV: *Wijders geschiedde des Heeren woord tot mij, enz.*, en Hoofdst. XXXVI: *En gij, menschenkind! profeteert, enz.*, welke beide voorzeggingen met elkander in het naauwste verband staan. De eerste, Hoofdst. XXXV, is tegen het gebergte Seir, de woonplaats der Edomiten, waaraan verdelging en eene eeuwige verwoesting wordt aangekondigd; terwijl daarentegen in de andere, Hoofdst. XXXVI, welke gerigt is tot de bergen van Israël en tot deszelfs land, aan dit land en volk herstelling, bekeering, geluk en voorspoed beloofd en verzekerd wordt.

Al deze voorzeggingen komen op hetzelfde uit als die van Jeremia, en geven ons dezelfde uitzigten aangaande de wederherstelling en het geluk des Joodschen volks en de verdelging hunner vijanden; zoodat het niet noodig zijn zal bij dezelve breedvoeriger stil te staan, maar wij gaan liever voort tot de beschouwing der nog overige hoofdstukken, waarin ons uitzigten geopend worden, welke wij bij de vorige Profeten of in het geheel niet, of niet zoo bepaald en uitvoerig gevonden hebben.

Onder dezelve komt eerst voor een zinnebeeldig gezigt, hetwelk aan Ezechiël vertoond werd en de daarbij gevoegde verklaring, Hoofdst. XXXVII: *De hand des Heeren was op mij, en de Heere voerde mij in den geest, enz.* Het gezigt zelf vinden wij vs. 1—10. Ezechiël zag zich geplaatst in eene vallei vol doodsbeenderen; dezelve naderden tot elkander, werden met vel en vleesch overtoegen, met eenen levendigen geest beziel en zoo op nieuw tot levendige menschen gevormd. Nu volgt de verklaring, welke bij daarvan hoorde vs. 11—14. Die beenderen verbeelden

het geheele volk Israël: klaagde dit, dat hunne beenderen verdord waren, hunne verwachting verloren was, dat er voor hen geen hoop van herstel meer overig was; hier door dit gezigt werd hun vertoond, dat God eens hunne graven openen, hen uit hunne graven doen opkomen, Zijnen Geest in hen geven, hen op nieuw doen leven en in hun land zetten zou. Het is zeker klaar genoeg te gevoelen, dat ook deze uitdrukkingen in de eerste plaats zinnebeeldig zijn op te vatten en verstaan moeten worden van de aanstaande herstelling van Israëls burgerstaat en godsdienst: doch waarom wordt hiertoe juist het zinnebeeld van eene opstanding gekozen? waarom wordt dit met deze woorden uitgedrukt: Ik zal uwe graven openen en ik zal ulieden uit uwe graven doen opkomen? Zeker wilde God tevens aan Israël een nog verder doelend uitzigt geven, namelijk de belofte, dat ook zij zelven, die nu leefden, doch vóór die aanstaande herstelling hunnes volks zouden gestorven zijn, gestorven, zonder immer het goede voor hun land en volk gezien te hebben, eene heugelijke opstanding hadden te verwachten, en zoo mede deelen in dat heil dat voor hun volk in hun land dan zou worden toeberaid. Hierop volgt dan nu nog eene nadere beschrijving van dien gelukkigen staat van Israël, die dan zou plaats hebben, vs. 15—28. De vijandschap tusschen de stammen Ephraïm en Juda zoude geheel zijn weggenomen, vs. 16 — 20; alle de stammen Israëls zouden uit de landen der heidenen zijn uitgevoerd en naar hun land terug gebragt, en zouden één eenig volk uitmaken, onder éénen koning staan en nooit weder in twee koninkrijken verdeeld worden, vs. 21, 22; zij zouden God opregtelijk dienen, vs. 23; David zou hun koning zijn, en wel in eeuwigheid; ook zouden zij eeuwig in dat land wonen, vs. 24, 25; God zou Zijn heiligdom (den tempel of tabernakel) weder in het midden van hen oprigten, en dit zou daar ook blijven tot in eeuwigheid, vs. 26—28.

Hierop volgt eene andere voorzegging, Hoofdst. XXXVIII en XXXIX: *Wijders geschiedde des Heeren woord tot mij*, enz. Wij vinden daar de voorspelling van zekere zeer bijzondere gebeurtenis, van welke ook Openb. XX: 7 — 9 uitdrukkelijke melding gemaakt wordt. Zeker verafgelegen volk der wereld, hetwelk hier en ook in de Openbaring Magog geheeten wordt, met deszelfs vorst, die den naam van Gog draagt, zal in verbindtenis met nog andere onderworpene volken in den allerlaatsten tijd der wereld, nadat het Joodsche volk in hun land zal zijn terug gevoerd, en eenen geruimen tijd aldaar gewoond hebben (in de Openbaring wordt de tijd bepaald op het einde van duizend jaren van Christus' regering op aarde), eenen nieuwen aanslag tegen dit land en volk wagen, met eene groote magt in dit land vallen en hetzelfde op nieuw pogen te overheerschen; doch deze aanslag zal mislukken; God zelf zal voor Zijn volk strijden en door eene bijzondere tusschenkomst van Zijne almagt dit gansche heirleger verdelgen, en dat in zulk eene menigte, dat de inwoners van het land Canaän zeven jaren zullen kunnen stoken van de wapenen dezer verslagene menigte, zonder eenig ander hout noodig te hebben; en dat zij zeven maanden zullen bezig zijn, om de lijken der verslagenen te begraven. Welk volk intusschen die Magog zij, kan men nog niet zeker zeggen;

waarschijnlijk Tartaren ⁽⁴⁾. Zou men ook mogen denken aan het groote Chinesche rijk? Opmerkelijk zeker is de verbazende grootte, de bijzondere inrigting, de lange during, de afzondering van dit rijk van alle andere volken; en tot hiertoe echter had het zoo weinig aandeel in de algemeene gebeurtenissen der wereld. Natuurlijk is de vraag: waartoe wordt het in het plan van Gods voorzienigheid bewaard? Zou hetzelfde niet nog eenmaal eene voorname rol op het tooneel der wereld moeten spelen? Zóó ten minste kon men vóór eenige jaren, toen ik dit schreef, vragen. Thans echter schijnt voor dit rijk reeds een nieuw tijdperk te beginnen.

Eindelijk vinden wij een uitgebreid en zeer merkwaardig gezigt, Hoofdst. XL—XLVIII: *In het vijftwintigste jaar onzer gevankelijke wegvoering, in het begin des jaars*, enz. EZECHIËL zag zich zelve in het veertiende jaar na de verovering van Jeruzalem, in eene verrukking van zinnen naar die stad, als het ware overgebragt, en zoo werd hem aldaar een nieuw en heerlijk tempelgebouw vertoond, terwijl een Man, die hem verscheen, hem rondom en binnen in hetzelfde geleidde, het aan alle kanten afmat en de maten daarvan aan hem opgaf. Voorts zag hij God zelve in eene groote heerlijkheid verschijnen en binnen den tempel ingaan, om aldaar op nieuw Zijn verblijf te nemen, terwijl hij de belofte hoorde, dat de Godheid daar nu voortaan voor eeuwig zou blijven wonen in het midden van Zijn volk Israël. Tevens werden hem onderscheidene bevelen gegeven omtrent de wijze, waarop de Godsdienst in dit vernieuwd tempelgebouw zou moeten ingerigt worden. Eindelijk werd ook aan Ezechiël de landstreek in de nabijheid van dien tempel getoond, en tevens eene nieuwe verdeeling van het geheele land onder de twaalf stammen opgegeven.

Dit gezigt is een onwifelbaar bewijs, dat bij de nog aanstaande herstelling des Joodschen volks de tempel wederom herbouwd en de plegtige Godsdienstoefening, zelfs ook de offerdienst in denzelfden op nieuw waargenomen zal worden. Dit toch is zeker, tot hiertoe is er niets gebeurd, waarin men de vervulling van dit gezigt kan aanwijzen. Alle uitleggers moeten dit erkennen. «Deze tempel» dus schrijft de geleerde Van Hamelsveld, «is duidelijk niet de tempel van Salomo; zij is ook niet de tempel van Zorobabel, of van Herodes; die landverdeeling, in welke de gelijkheid zoo stipt in acht wordt genomen, is tot hiertoe door de Joden niet ten uitvoer gebragt.»

Het is waar, zij, die overal eenen geestelijken zin vinden, willen ook dit gezigt geheimzinnig verklaren. Doch dit strijdt tegen alle gezond verstand. Wanneer men zulk eene geheimzinnige verklaring al eens wilde toegeven bij enkele bijzondere voorstellingen van de Profeten, waarin van de herstelling van de offerdienst

⁴ Men zie Klinkenberg en Van Hamelsveld over deze voorzegging.

gesproken wordt; een ieder echter, die zonder vooringenomenheid dit gezigt van EZECHIËL naleest, gevoelt hoe ongerijmd het zij, om hier zulk eenen geestelijken zin te zoeken, en dat wel met verloochening van den eigenlijken, daar hier zulk eene uitvoerige beschrijving van het tempelgebouw, alle deszelfs afmetingen, zoo vele bijzondere, stellige verordeningen omtrent de godsdienst en de verdeeling des lands voorkomen, in zulk eenen geheel eenvoudigen stijl: met even veel regt mogten wij dan de beschrijving van den tabernakel en Salomo's tempel geestelijk verklaren, en ontkennen, dat er immer zulk een tabernakel of tempel geweest is, ja, zoo mogten wij vrij de geheele geschiedenis loochenen en daarvan eene geheimzinnige verklaring geven.

Even hetzelfde mag men ook van hen zeggen, die hier alleen eene dichterlijke beschrijving vinden, welke naar de letter niet vervuld zou worden, maar waardoor slechts in het gemeen de herstelling des Joodschen volks zou worden afgeschilderd. Niets dichterlijks is hier te vinden; alles is eene eenvoudige en volmaakt stellige opgave, waarvan wij dus of eene volkomene vervulling tot in de minste bijzonderheden verwachten, of anders zouden moeten zeggen, dat EZECHIËL zich in zijne verwachtingen bedrogen had; want, dat hij het dus verwacht heeft, en ook aan anderen wilde doen verwachten, kan een ieder, die het zonder vooroordeel leest, klaar gevoelen.

Even zoo ongegrond is de vooronderstelling van hen, die meenen, dat de Profheet eene schets van den tempelbouw en van de landverdeeling geeft, zoo als die had behooren ingerigt te worden bij de terugkomst der Israëlitien uit de Babylonische ballingschap, alhoewel die schikkingen door het misdadig verzuim der Israëlitien zelve niet zijn opgevolgd geworden, op dezelfde wijze, als hunne voorouders niet volmaakt de Goddelijke voorschriften, omtrent het in bezit nemen van Canaän en het uitroeijen der Canaaniten, gevolgd zijn ⁽⁵⁾: want vooreerst, de hoofdzaak in dit gezigt is niet bevel, maar belofte. Schoon er ook wel bevelen en verordeningen in voorkomen, hoe zich bij den nieuw gebouwden tempel te gedragen, echter de vertooning van den tempel zelve aan Ezechiël en de landstreek nabij denzelve, gelijk ook van de verdeeling des lands, is duidelijk eene profetische vertooning, waarmede God niet alleen bevelen wil, hoe zij het een en ander moesten inrigten, maar ook stellig beloven, hoe het ingerigt zou zijn; en dus, indien men evenwel daarbij blijft, dat Ezechiël bedoeld heeft op hetgeen gebeuren moest na de terugkomst der Israëlitien uit de Babylonische gevangenis, zoo is dan deze voorzegging gedeeltelijk fout uitgekomen, en God heeft dan gefeild in Zijne beloften. Maar ook ten tweede, al was het alleen een bevel en verordening, zoo waren de Israëlitien bij hunne verlossing uit Babel, buiten de mogelijkheid, om hetzelfde volkomen na te komen, want er waren verscheidene dingen in, welke uitvoering van hen niet afhing; zoo als b. v. de bevelen, welke aan den vorst

⁵ Zie de Aanmerkingen van Van Hamelsveld.

gegeven worden, Hoofdst. XLIV: 3; XLV: 7, 8, 22; XLVI: 2, enz.), hoe konden die uitgevoerd worden, daar zij geen vorst hadden: zoo ook was het bevel van de landverdeeling toen onmogelijk te volbrengen, want het waren alleen de stammen Juda en Benjamin, die uit Babel terugkeerden, en dus kon het land niet onder alle de stammen, zoo als Hoofdst. XLVIII bevolen wordt, verdeeld worden. Daarenboven de gesteldheid van de landstreek, dat er eene rivier van onder den tempel zou ontspringen, die zich naar het Oosten wenden, en in de Doode Zee uitstorten zou, Hoofdst. XLVII, dit hing van hen niet af. Dus vooronderstellen die bevelen tevens beloften van zulk eene gesteldheid van zaken, waarbij de uitvoering van die bevelen mogelijk zijn zou; derhalve een van beiden moeten wij kiezen: of dit gezigt is eene loutere misleiding, waardoor aan Israël eene valsche hoop gegeven werd, of de vervulling daarvan is in een nog toekomstig tijdperk der wereld te verwachten. Ook blijkt dit nog nader daaruit, dat God uitdrukkelijk in dit gezigt belooft, dat Hij voortaan in eeuwigheid, onder Israël wonen, en dat dit volk niet meer van Hem afwijken zou, hetgeen bij de verlossing uit Babel niet is vervuld en dus in eene nog verder afgelegene toekomst moet vervuld worden.

Wij mogen dan uit dit gezigt met zekerheid besluiten, dat er wederom een heerlijke tempel in het Joodsche land zal gebouwd worden, en dat aldaar de plegtige Gods- en offerdienst op nieuw zal waargenomen worden, terwijl God aldaar Zijne woning voor eeuwig onder Israël nemen zal.

Maar daarenboven leeren wij hieruit nog onderscheidene bijzonderheden, welke allen daartoe betrekking hebben, namelijk:

Vooreerst: dat de besnijdenis weder zal waargenomen worden en zonder dezelve niemand in het Heiligdom zal mogen komen, namelijk ter bediening van hetzelfde, blijkt klaar uit Hoofdst. XLIV: 6—9⁽⁶⁾.

Ten tweede: de Leviten zullen op nieuw tot bediening van het heiligdom worden afgezonderd, en de nakomelingen van ZADOK het priesterambt bekleeden, Hoofdst. XLIV: 10—16; ook zullen zij tevens het regterambt waarnemen, vs. 24.

Ten derde: in de nabijheid van den tempel zal een plek gronds van vijftienduizend ellen in het vierkant worden afgezonderd, en weder in drie deelen verdeeld, elk deel van vijftienduizend ellen lang. Het eerste deel, tienduizend ellen breed, zal de woonplaats zijn der Priesteren, en in het midden daarvan zal zich de tempel, vijfhonderd ellen lang en breed⁽⁷⁾, bevinden. Het tweede deel, mede tienduizend ellen breed, zal de woonplaats zijn der Leviten. En het derde deel, vijfduizend ellen breed, zal geschikt zijn voor de stad en haar regtsgebied: namelijk

⁶ Men vergelijke intusschen ook hier mijne Aanteekening hiervoren op blad. 39.

⁷ Zie hierover de Aanmerkingen van Klinkenberg en Van Hamelsveld op Ezech. XLII: 15—20.

de stad zal lang en breed zijn vierduizend vijfhonderd ellen, terwijl de voorsteden aan elk der vier zijden van de stad nog tweehonderd vijftig ellen uitgebreidheid zullen voegen, en dus de stad met derzelve voorsteden vijfduizend ellen in het vierkant beslaan zal, terwijl de tweemaal tienduizend ellen, welke ten oosten en westen der stad van de geheele lengte van vijfentwintigduizend, na aftrek van de vijfduizend ellen der stads lengte, overblijven, voor de burgers der stad tot bebouwing zijn zullen. Hieruit blijkt ook tevens, dat de tempel buiten de eigenlijk gezegde stad zal liggen. Het is waar, hier schijnt eene tegenstrijdigheid plaats te hebben tusschen dit plan der herbouwde stad bij Ezechiël en de korte schets, welke wij daarvan gevonden hebben bij Jer. XXXI: 38—40; dewijl volgens den laatste de berg Sion, en dus ook de tempel schijnt betrokken te moeten worden binnen de grenzen, welke aldaar aan de herbouwde stad gegeven worden: doch deze tegenstrijdigheid wordt opgelost, als wij aannemen, dat Jeremia de grenzen der stad in eenen ruimeren zin afteekent, verstaande daardoor die geheele plaats, welke den Heere eene heiligheid zijn zal, waaronder dus ook de woonplaats der Leviten en Priesteren, in wier midden de tempel zal gebouwd zijn, behoort; dit schijnt de uitdrukking Jer. XXXI: 40 te kennen te geven; terwijl EZECHIËL door de stad, alleen de woonplaats der bijzondere burgers verstaat, van de woonplaats der Priesteren en Leviten onderscheiden, buiten welke dus de tempel zal gelegen zijn.

Ten vierde: aan wederzijde van deze geheele afgezonderde plek gronds ten oosten naar den Jordaan en ten westen naar de Middellandsche Zee zal nog land over zijn, hetwelk het bijzonder eigendom van den vorst des lands uitmaken zal.

Ten vijfde: het geheele land zal voor het overige in twaalf deelen worden afgedeeld, zeven deelen ten noorden en vijf ten zuiden van de afgezonderde plaats, zullende elk deel zich even ver van het oosten tot het westen uitstrekken, namelijk van den Jordaan tot de Middellandsche Zee, en daarvan zal aan elk der overige elf stammen, buiten Levi, één en daaronder aan den stam Jozef een dubbel deel, één voor Efraïm en één voor Manasse, gegeven worden, en derhalve zullen alle de stammen binnen het eigenlijke Canaän zelve wonen. Men vindt dit geheele plan der nieuwe landverdeeling, alsmede van de herbouwde stad bij EZECHIËL, Hoofdst. XLV: 1—9; XLVII: 13—23 en XLVIII geheel.

Eindelijk, de landstreek nabij den tempel zal eene groote verandering ondergaan: eene schoone rivier zal van onder den tempel voortkomen, zich oostwaarts henen wenden en in de Doode Zee uitloopen, en dezelve weder gezond maken, terwijl de beide oevers dezer rivier met aangenaam en heilzaam vruchtgeboomte zullen beplant en de rivier zelve en de zee, waarin zij valt, vol van gezonde en smakelijke visch zal zijn, daar thans in die zee, wegens hare groote ongezondheid, geen levendig schepsel wordt gevonden, en ook de landstreek rondom dezelve bar en onvruchtbaar is. Deze groote verandering vinden wij afgeschilderd Hoofdst. XLVII: 1—12.

Vraagt men nu nog nader de juiste tijdsbepaling wanneer dit gezigt vervuld zal worden: de laatste omstandigheid van de rivier, die uit den tempelberg voortkomt en met vruchtbaar geboomte aan beide zijden is beplant, heeft veel overeenkomst met hetgeen Openb. XXII:1,2, voorzegt wordt; doch dit laatste zal eerst na de algemeene opstanding plaats hebben, terwijl integendeel in dien tijd, waarvan EZECHIËL spreekt, de dood nog niet geheel zal zijn te niet gedaan; want er komen bij hem verordeningen voor, welke uitdrukkelijk op sterven betrekking hebben, (Hoofdst. XLIV: 22 en 25). Liefst plaatsen wij dus de vervulling van dit gezigt in het zoogenoemde duizendjarig rijk, het allerlaatste tijdperk der wereld, dat de algemeene opstanding zal voorafgaan, vóór den inval van Gog, den vorst van Magog, welke in het naastvoorgaande gezigt was beschreven. Die staat derhalve, waarvan Ezechiël spreekt, is de naaste trap tot dien staat van volmaakt geluk, welke na de algemeene opstanding zal volgen; en dit is de reden, waarom reeds eene groote gelijkvormigheid met hetgeen na de algemeene opstanding zal plaats hebben, hier gevonden wordt.

Zoo veel zij genoeg van de uitzigten en verwachtingen, welke ons EZECHIËL in de verste toekomst oplevert; zoo die, welke hij met andere Profeten gemeen heeft, als die, welke hem bijzonder eigen zijn. Wij gaan nu verder voort tot de beschouwing van die, welke wij vinden in

DE PROFETIE VAN DANIËL

Het zou min gepast zijn, mij hier wederom met eene uitvoerige verklaring van deze voorzeggingen in te laten: ik zou daartoe alleen moeten uitschrijven, hetgeen ik reeds vóór een groot aantal jaren, ten dien aanzien afzonderlijk heb uitgegeven (⁸), en naderhand ten opzichte van twee van de voornaamste dier voorzeggingen nog eens afzonderlijk heb voorgesteld, opgehelderd en bevestigd (⁹). Evenwel het kan hier niet geheel gemist worden. Het hoofdzakelijke daarvan moet ook hier, in den geheelen schakel der voorzeggingen wederom eene plaats vinden. Doch wij zullen ons ook alleen tot het hoofdzakelijke bepalen, en vooral ten aanzien van de twee voornaamste voorzeggingen alleen de uitkomst van ons daaromtrent gedaan onderzoek voorstellen, terwijl men de nadere uitbreiding daarvan en de gronden daarvoor uitvoerig vooral ook in mijne hieronder aangehaalde Nadere Toelichting vinden kan.

⁸ In mijne *Beschouwing der Voorzeggingen van DANIËL*. Purmerend, bij PEEREBOOM, 1809.

⁹ In mijne *Nadere Toelichting van het Nachtgezig van DANIËL*, omtrent de vier dieren, in verband met het droombeeld van Nebukadnezar, gevoegd bij mijne *Nadere Opheldering over den Eigenlijken Zin der Openbaring van Johannes*. Te Amsterdam, bij SAAKES, 1830.

De eerste voorzegging is vervat in eenen droom, waarin aan Nebukadnezar een beeld vertoond werd, welks hoofd was van goud; de borst en armen van zilver; de buik en dijen of heupen van koper; de schenkels of beenen van ijzer; en de voeten, bijzonder de teenen, deels van ijzer, deels van leem; welk beeld aan de voeten getroffen werd door een' afgehouden steen, welke het geheele beeld vergruisde en tot stof vermaalde, hetwelk door den wind werd weggevoerd, zoodat de plaats daarvan niet meer gevonden werd; terwijl de steen tot eenen grooten berg aangroeide, die de geheele aarde besloeg. Men vindt dien droom Hoofdst. II: 31 — 35: *Gij ô Koning zaagt, en ziet daar was een groot beeld, enz;* en de uitlegging daarvan door Daniël gegeven vs. 37—45 : *Gij ô Koning zijt een koning der koningen, enz.* Volgens deze uitlegging was het gouden hoofd Nebucadnezar en zijn rijk zelf; terwijl door de overige gedeelten van het beeld eenige na hem bestaande en elkander opvolgende rijken beteekend werden, en de steen, die het beeld trof en verbrijzelde, een rijk, te weten het rijk van den Messias aanduidde, dat alle vorige rijken zou vernietigen, en zelf in eeuwigheid bestaan. Wat de nadere bedoeling aanbelangt, houden wij ons aan de oudste en eenvoudigste opvatting, volgens welke het gouden hoofd het Babylonisch rijk aanduidt; de borst en armen van zilver, het daarop gevolgd Perzisch of Medo-Perzisch; de buik het Macedonisch-Grieksch, van Alexander den Grooten, en der koningen die na zijnen dood zijn rijk onder zich verdeelden, waarvan dat der Seleuciden in Syrië, en dat der Lagiden in Egypte, door de dijen of heupen afgebeeld, de voornaamste waren; de beenen van ijzer, het Romeinsche rijk, gescheiden in het Oostersch en Westersch, en na de slooping van het laatste in vele rijken verdeeld, welke nog in ons werelddeel bestaan, tot dat het rijk van den Messias, even als de steen het beeld vermorselde, alle de koninkrijken der wereld geheel zal te niet, doen, en zelve heerlijk op aarde zal gevestigd worden.

De tweede voorzegging, bestaande in een gezicht, des nachts aan DANIËL zelven vertoond, staat met de eerste voorzegging in een allernaauwst verband, niet, zoo als de meeste uitleggers meenen, als hetzelfde onder andere zinnebeelden en in nadere bijzonderheden vertoonende, maar als vervolg op die eerste voorzegging, en eene nadere uitbreiding van hetgeen in het laatste gedeelte van den droom van Nebukadnezar Hoofdst. II: 44, enz., omtrent dat verdeelde koninkrijk, uit de slooping van het Romeinsche rijk voortgekomen, en van de oprigting van des Messias rijk, slechts kort en ineengedrongen was voorgesteld. Wij vinden dit nachtgezicht en de daarbij hehoorende uitlegging Hoofdst. VII: 2 en vervolgens: *Ik zag in mijn gezicht des nachts, en ziet de vier winden braken voort op de groote zee, enz.* DANIËL namelijk zag uit de door stormen beroerde zee achtervolgens vier groote dieren voortkomen: het eerste was als een leeuw met arendsvleugelen, wien de vleugelen werden uitgeplukt, waarop het op de voeten gesteld werd als een mensch, aan hetzelfde een menschenhart gegeven werd: het tweede was een' beer gelijk, die zich nevens het eerste dier plaatste, hebbende drie ribben in den muil, zeker van het eerste dier bij het opkomen afgescheurd, waarop het bevel kreeg om

op te staan en nog veel vleesch te eten: het derde dier was een' luipaard gelijk, hebbende vier vleugelen eens vogels op den rug: ook had hetzelfde dier vier hoofden en aan hetzelfde werd de heerschappij gegeven: het vierde dier was een gruwzaam en verschrikkelijk monsterdier, met groote ijzeren tanden en koperen klauwen, dat de geheele aarde opat, vertrad en verbrijzelde, voor wiens magt niets bestand was, hebbende tien hoornen, tusschen welke een klein hoorn opkwam, dat in aanzien grooter werd dan de overige, drie derzelve uitrukte, oogen had als menschenoogen, eenen mond, groote dingen sprekende, en krijg den heiligen aandeel, en die overmocht. Voorts zag hij hoe God zelf als de Oude van dagen voorgesteld, over dat laatste monsterdier en den kleinen hoorn het gerigt hield, hetzelfde ter verbranding overgaf, terwijl ook van de vorige dieren alle heerschappij werd weggenomen, en dezelve aan eenen, Die in de gedaante eens Menschenzoons tot den troon Gods naderde, en aan de heiligen der hooge plaatsen gegeven werd. De uitlegging van dit gezigt, door eenen engel gegeven, vinden wij eerst kortelijk van het gezigt in zijn geheel vs. 17, 18: Deze groote dieren die vier zijn, enz., meer bijzonder en uitgebreid van het vierde dier en hetgeen daarmee gebeurde vs. 19 — 27: *Doe wenschte ik naar de waarheid van het vierde dier, enz.*

De uitlegging van het gezigt in zijn geheel is slechts kort, en bevat alleen dit algemeen berigt: dat door deze vier dieren, vier koningen, of koninkrijken werden afgebeeld, die, toen Daniël dit gezigt verkreeg, nog uit de aarde opstaan zouden; waaruit volgt, dat toen nog geen van dezelve aanwezig was: hetwelk alleen genoegzaam is, wat men daar ook tegen zegge, om te betoogen, dat het Chaldeeusche of Babylonische rijk, hetwelk ten dien tijde, namelijk in het eerste jaar van Belsazar, den laatsten koning, niet alleen reeds bestond, maar zelfs ten einde snelde, daarin niet begrepen is, gelijk in den droom van Nebukadnezar, en dat dus dit gezigt andere rijken dan die droom van Nebukadnezar aanduidt: waaruit dus hoogst waarschijnlijk wordt dat dit gezigt het vervolg van dien droom vervat, en tot eene nadere uitbreiding van het laatste meer ineengedrongen gedeelte van dien droom verstrekt, zóó, dat dus, gelijk de vier achtereenvolgende rijken, in dien droom bepaaldelijk genoemd, rijken zijn, welke vóór de eerste komst van den Messias, vóór de geboorte van Jezus ontstonden, en waarvan het vierde juist bij die geboorte bestond, zoo ook in dit nachtgezicht van Daniël rijken worden afgebeeld, welke eerst na de geboorte van Jezus ontstaan moesten, en uit het vierde rijk van Nebukadnezars droom, namelijk het Romeinsche, of uit deszelfs slooping moesten voortkomen: hetwelk ook met de afteekening der onderscheidene dieren aan Daniël vertoond, althans de twee eerste, waarvan de vervulling reeds klaarlijk is aan te wijzen, uitnemend overeenstemt. Immers het eerste dier, de leeuw met arendsvleugelen, wiens vleugelen werden uitgeplukt, en dat op de voeten gesteld werd als een mensch, eene menschenhart verkreeg, duidt klaarlijk een rijk aan, dat wel eerst aan eenen fieren leeuw gelijk, met arends snelheid zich uitbreidde, doch daarin werd gestuit en eenigzins in zijne

magt gefnuikt, doch daarbij een meer menschelijk voorkomen en eene menschelijke gezindheid verkreeg: op welk rijk kan dit beter gepast worden, dan op het Romeinsche rijk, zoo als het in de eerste eeuwen na Jezus' geboorte aan deszelfs uiterste grenzen door den aanval van woeste volken in deszelfs verdere uitbreiding werd beperkt, en ten tijde van Constantijn den Groote, door de algemeene aanneming van de Christelijke godsdienst een meer menschelijk aanzien en gezindheid verkreeg, vooral in het ophouden der vervolgingen tegen de Christenen blijkbaar; terwijl dan de woeste en ruwe beer, een dier, dat in het Noorden vooral te huis behoort, die zich aan de ééne zijde van den leeuw stelde, drie ribben waarschijnlijk bij het opkomen aan den leeuw ontrukte, in den muil had, aan hetwelk gezegd werd op te staan en nog veel vleesch te eten, allerduidelijkst het rijk aanduidt, dat door die woeste volken uit het Noorden afkomende, welke het Romeinsche rijk in het Westen indrongen, en drie voornamste provinciën aan hetzelfde ontrukte, te weten: Italië, Gallië en Spanje, gesticht, onder Karel den Groote tot een magtig rijk verheven werd, dat ook verder zijne overwinningen uilbreidde, en, onder den naam van het Roomsche keizerrijk, gedurende vele eeuwen bestond. Daar nu dit Roomsche keizerrijk in onzen tijd is ontbonden, zoo zal het derde dier, het luipaard, ons dat rijk aanduiden, door hetwelk die ontbinding is geschied, hetwelk daaruit is voortgekomen, en nog bestaat. De luipaards-gedaante wijst aan de roofzuchtige, alles overmeesterende, listige en valsche staatkunde, waardoor dit rijk zich vestigde; de vier vleugelen als eens vogels op den rug, de snelheid, waarmede het deszelfs overwinningen uitbreidde, ten opzichte van welke beide bijzonderheden het allergevoeligst het kortstondige Fransche keizerrijk, onder Napoleon, aanduidt, ofschoon ten opzichte van hetzelfde alleen de vier hoofden nog geene volkomene verklaring vinden. Doch dat zelfde had plaats in de oude meest gewone verklaring, welke door dat dier het rijk van Alexander den Groote verstond: ook daar vinden de vier hoofden geene verklaring, dan na Alexanders dood, door dezelve toe te passen op de vier voornaamste rijken, welke uit de verdeling van zijn rijk onder deszelfs voornaamste legerhoofden voortkwamen. Er is dan ook hier niets in den weg, om deze omstandigheid, welke eerst het laatst gemeld wordt, te verklaren van hetgeen na het kortstondig afzonderlijk bestaan des Franschen keizerrijks gevolgd is, of nog volgen moet: hoe wordt men dan daardoor niet geleid om te denken aan de vier groote en verbondene mogendheden, die als het ware de voorgedij over het Fransche rijk, na de overwinning van Napoleon hebben in handen genomen, en nog over hetzelfde, en in verband met hetzelfde over ons werelddeel en hetgeen daarmede in betrekking staat, uitoefenen (¹⁰)? Voorts ligt de volle beteekenis van deze laatste

¹⁰ In mijne Nadere Toelichting van dit Gezicht, meende ik wel Engeland onder die vier hoofden niet te moeten begrijpen, maar Frankrijk zelve in de plaats te moeten stellen; doch bij nader nadenken komt het mij gevoegelijker voor, Frankrijk nog als het eigenlijke Dier, het ryk, hetwelk nog een' overwegenden invloed op alle zaken blijft uitoefenen, en de vier verbondene, groote mogendheden, daaronder dus ook Engeland, behalve hetzelfde, Rusland, Oostenrijk en Pruisen, als de vier hoofden aan te merken, die toch

omstandigheid misschien nog eenigzins in de naderende toekomst verborgen, welke het ten volle zal ophelderen, en waarbij men ook meer en meer de waarheid van deze verklaring: *hem, of hetzelfde werd de heerschappij gegeven*, de heerschappij namelijk, die voormaals aan de voorgaande dieren of rijken toekwam, zal opgehelderd en bevestigd worden; gelijk dat reeds in het Fransche keizerrijk, zoo als het afzonderlijk bestond, ten aanzien van het Duitsche rijk en van ons werelddeel bevestigd is.

Het vierde dier, als een verschrikkelijk monsterdier afgebeeld, heeft eene allerkenmerklijkste overeenkomst, zoo ten aanzien van de gedaante als van de werkzaamheden, daaraan toegekend, met het groote beest in de Openbaring van Johannes, Hoofdst. XIII, zoodat er niet aan te twijfelen valt, of daardoor wordt hetzelfde laatste wereldrijk aangeduid, hetwelk den laatsten en grootsten vijand van God en godsdienst zal te voorschijn brengen, en door hem zal beheerscht worden; alleen met dat onderscheid, dat hier bij Daniël meer bepaald de staatkundige geschiedenis van dit rijk wordt geschetst; het ontstaan van hetzelfde en van dien grooten vijand Gods uit hetzelfde, die daar meer bepaald door den kleinen hoorn wordt beteekend; terwijl in de Openbaring het geheele beest zelve dien laatsten vijand aanduidt, en daar meer bepaaldelijk alleen zijn opstand tegen God en godsdienst, welke bij Daniël aan den kleinen hoorn wordt toegekend, uitvoerig beschreven wordt. Zonder nu te herhalen hetgeen ik ter opzettelijke verklaring van al de hiertoe behoorende bijzonderheden in mijne te voren uilgegevene geschriften heb voorgesteld, zal ik mij alleen bij de uitkomst van dit daar behandelde bepalen, en kortelijk hier bijeenstellen, hetgeen ons van dit laatste wereldrijk, en den daaruit voortkomenden laatsten en grootsten vijand van God en godsdienst, daarin voorzegt wordt. Te weten, na het thans aan alles den toon gevend Fransche rijk, onder de voogdij der vier verbondene Mogendheden, zal nog een ander rijk volgen, hetwelk in geweld en wreedheid alle vorige rijken zal overtreffen. Het zal waarschijnlijk uit groote omwentelingen geboren worden, waarin onderscheidene geweldenaars met elkander zullen zamenspannen, en de aarde met vreeselijke willekeur beheerschen en vertreden; totdat eindelijk tien van dezelve zich in het gebied zullen vestigen, en het bewind van dit rijk met elkanderen deelen, waarop, onder het bewind van die tien koningen, nog een ander zal opstaan, die klein in de beginselen, zich echter boven de andere verheffen, drie van dezelve vernederen zal, en zóó de opperheerschappij over de overigen en over de geheele aarde verkrijgen zal, en tevens de groote tegenstander zal wezen, de mensch der zonde, die zich als God zal laten eeren, en die laatste en hevigste vervolging tegen Gods opregte aanbidders zal uitoefenen, welke ook in de Openbaring van Johannes, aan het beest wordt toegeschreven; en, even gelijk wij daar in het verband, waarin

in een ander opzigt Frankrijk onder voogdij houden, en deszelfs bewegingen steeds gadeslaan en leiden. De op handen zijnde toekomst zal ons veelligt daaromtrent nog meer ontdekken. In zoo ver is het waar, dat de vervulling de voorzeggingen nog duidelijker opheldert en volkomen verklaart.

dat gezigt daar voorkwam, zagen, dat hij zijne woede ook mede tegen het in hun vaderland herstelde en tot Christus bekeerde Israël, en voorts ook tegen de op aarde verspreide opregte vrienden van God, keeren zal, zoo vinden wij hier bij DANIËL, dat hij de tijden en de wet zal veranderen, tegen de heiligen krijg voeren, en die voor een' tijd overmogen, doch dat zijne regering slechts één tijd, tijden en een' halven tijd, dat is, drie en een half jaar duren zal; hij daarop door den verheerlijkten Menschenzoon, den Messias, zal overwonnen, ter straffe overgegeven, en ook alle overblijfsels der overige rijken geheel zullen te niet gedaan, en zoo het rijk van den Messias in vollen luister op aarde zal gevestigd worden; waardoor dus nader wordt bevestigd, hetgeen wij boven zeiden: dat door dit gezigt der vier dieren, de droom van Nebukadnezar, zoo ver de opvolging der onderscheidene wereldrijken aanbelangt, wordt voortgezet, en de tusschenruimte aangevuld, welke tusschen het vierde rijk in Nebukadnezar's droom, tusschen het Oud-Romeinsche en het rijk van den Messias, in deszelfs volmaakte oprigting, plaats heeft, en in den droom van Nebukadnezar slechts in het algemeen als bevattend een gedeeld rijk, uit het Oud-Romeinsche voortgekomen, is aangeduid (¹¹). En, wanneer wij dus die beide gezigten zamenvoegen, zoo ontstaat hieruit eene

¹¹ Hierdoor wordt de bedenking opgelost, welke men tegen deze verklaring van het nachtgezig van Daniël, vergeleken met het laatste gedeelte van den droom van Nebukadnezar, inbrengt: dat er namelijk te weinig overeenkomst is in de teekening der vier Dieren en tien hoornen, met de twee voeten en tien teenen, van ijzer en slijk zamengesteld, om hetzelfde te beteekenen. Die bedenking zou gegrond zijn, zoo wij dat laatste gedeelte van Nebukadnezars droom als eene volledige afteekening der daardoor bedoelde gebeurtenissen, beschouwden. Doch dat zij dit niet is, blijkt uit de vergelijking der gebeurtenissen zelve, zoo als wij die uit de geschiedenis bij de vervulling leeren kennen. Want dat het daarmede zich tot hertoe op die wijze heeft toegedragen, zoo als wij bij de verklaring van het nachtgezig van DANIËL hebben voorgesteld, en dat de zinnebeelden, in dat nachtgezig gebruikt, die gebeurtenissen als naar het leven afschilderen, kan niemand ontkennen, die weet, wat er in dien langen tusschentijd wezenlijk gebeurd is, en hoe het met die slooping van het Oud-Romeinsche rijk is toegegaan, hoe dezelve trapswijze is voorbereid en voleindigd. Dus zou die bedenking meer tegen de gepastheid van het laatste deel van Nebukadnezars droom, ter afbeelding van dat gedeelte der toekomst, zoo als die zich bij de vervulling vertoond heeft, en dus tegen God zelve, die het echter verkoos, door zulk een nu van achteren ongeschikt schijnend zinnebeeld, aan Nebukadnezar voor te stellen, worden ingebragt. Doch alles wordt in duidelijke overeenstemming gebragt, en de Goddelijke wijsheid geregtvaardigd, wanneer wij het ons dus voorstellen: dat het Gods oogmerk niet was om alles, wat er ten einde toe gebeuren zou, volledig aan Nebukadnezar bekend te maken, maar hem alleen eene bepaalde voorstelling te geven, vooral van die vier rijken, die vóór de eerste komst des Messias reeds bestaan zouden, doch van hetgeen de groote tusschenruimte tusschen des Messias eerste en laatste komst, tusschen het afhouden van den steen en het vermalen door denzelfden van het beeld, de geboorte van den Messias en het verbrijzelen door Hem van alle aardsche rijken, zou aanvullen, slechts een algemeen en onbepaald overzigt: waarom er ook maar het klein nog overschietend deel van het beeld, namelijk de voeten en teenen, toe gebruikt werd, en de verklaring daarvan ook slechts als een aanhangsel tot het vorige voorkomt, daar, schoon het daardoor aangeduide als een bijzonder gedeeld koninkrijk voorkomt, het echter niet, zoo als de vier vorige, door een uitgedrukt getal onderscheiden wordt, schoon toch de twee voeten eenigzins de twee voornaamste rijken, te weten het Romeinsch-Grieksche en het Roomsche-Duitsche kunnen aanwijzen, vooral door dit bijgevoegde Hoofdst. II: 41: dat van des ijzers vastigheid daarin zal zijn, hetwelk eenigzins in die beide Rijken, vooral het Roomsche-Duitsche, was te bemerken, en de teenen, waarvan het tiental niet bepaaldelijk wordt uitgedrukt, eene algemeene schets van de verdere verdeling der daaronder behoorende en mede zamenhangende rijken geven. Dit oordeelde God voor Nebukadnezar genoeg te zijn. Doch het behaagde Hem echter deze belangrijke schakel van gebeurtenissen later, ten behoeve van Zijn volk, aan DANIËL zelve nader in een

reeks van acht achter elkander volgende wereldrijken, welke met het Babylonische aanvangt, en met het zoogenoemde rijk des beestes eindigt, in deze volgorde: 1) het Babylonisch rijk; 2) het Perzisch; 3) het Macedonisch-Grieksch; 4) het Oud-Romeinsch; 5) het Romeinsch-Grieksch; 6) het Roomsche-Duitsch; 7) het Fransche rijk met dat der vier verbondene mogendheden, en eindelijk 8) het rijk des beestes. Zoo vinden wij hier tevens de volkomene, uit den Bijbel zelve ontleende, en dus niet willekeurig uitgedachte, oplossing van het raadsel, Openb. XVII, omtrent de reeks van zeven koningen, waarvan het beest de achtste koning is, en toch een uit de zeven, zijnde reeds eens geweest, doch zullende uit den afgrond weder opkomen, vooral wanneer het ons uit den naam zelve, namelijk Babylon, Openb. XVII: 5, blijkt, dat dit achtste rijk, of het rijk des beestes, geen ander dan het op nieuw opgerigt, en als uit den afgrond weder opgekomen Babylonisch rijk, zijn zal. Doch wij hebben dit elders nader ontwikkeld (¹²), waar het kan worden nagezien. In het vervolg zullen wij in onze laatste Afdeeling in het Algemeen Overzicht, er nog eenig gebruik van maken.

Bij de volgende voorzegging, in een nieuw gezigt, Hoofdst. VIII voorkomende, hebben wij niet opzettelijk stil te staan, omdat dezelve regtstreeks het meer nabijzijnde bij Daniëls leeftijd betreft, en de op- en ondergang van het Perzisch rijk, voorts de opkomst van het Macedonisch-Grieksch, en de verdeeling van hetzelve in vier voorname rijken, en de verdrukking en vervolging des Joodschen volks door Antiochus Epiphanes beschrijft. Evenwel, voor zoo ver daarin, vooral in die gemelde vervolging een beeld is van hetgeen nog in de latere toekomst moet gebeuren, zullen wij bij de overweging van eene nog in het vervolg voorkomende voorzegging, waarbij iets dergelijks plaats heeft, er kortelijk iets van zeggen.

Nu staat ons eerst nog eene derde voorzegging te beschouwen, welke, naar mijne opvatting van het laatste gedeelte derzelve, zich tot in de laatste toekomst uitstrekt, en dus tot ons tegenwoordig doel betrekking heeft.

Ik bedoel namelijk de beroemde voorzegging der zeventig jaarweken, welke Hoofdst. IX voorkomt.

Ten opzichte van het grootste gedeelte dier voorzegging houd ik mij aan de meest gewone verklaring, namelijk, dat hier door weken, jaarweken te verstaan zijn, of tijdperken van zeven jaren, waarvan de negenenzestig eerste 483 jaren uitmaken, welke beginnen met het bevelschrift van Arthiazasta of Artaxerxes Langhand, om Jeruzalem te herbouwen, in het twintigste jaar van zijne regering, in het jaar 4263

opzettelijk daartoe geschikt gezigt, onder de klaarste en naar het leven geteekende zinnebeelden aan te duiden.

¹² In mijne *Nadere Toelichting*, bladz. 236, vv., gelijk ook reeds te voren in mijne *Beschouwing van Daniëls Voorzeggingen*, bladz 65—67.

van den Juliaanschen tijdkring, en voortloopen tot in het jaar van des Messias dood, het 4746e jaar van gemelden tijdkring, zoo als men dat elders overvloedig kan betoogd vinden (¹³). Doch het is ons hier bijzonder te doen om de verklaring van de 70^e week, en hetgeen daarvan gezegd wordt vs. 27: *En hij zal velen het verbond versterken eene week*, enz.

Ik heb dit stuk breedvoerig behandeld in mijne Beschouwing van Daniëls voorzeggingen: doch omdat dezelve niet meer schijnt te bekomen te zijn, en ik in mijne Nadere Toelichting van deze voorzegging niets gezegd heb, zoo wil ik het voornaamste, daar het hier vooral op aankomt, zelfs meestal letterlijk herhalen.

Bijna algemeen houdt men de zeventigste week tot denzelfden schakel van gebeurtenissen, als de negenenzestig vorige te behoren, schoon echter sommigen derzelve een zeker aantal jaren van dien schakel afscheiden. Deze laatste verklaren die week van de zeven jaren van den Joodschen oorlog, welke met de geheele verwoesting van Jeruzalem door de Romeinen eindigde: en inderdaad men moet erkennen, dat, zoo men ook die week in de gemelde tijden zoeken wil, zij het naast bij de letter der woorden blijven: alzoo in het midden van die zeven jaren door de verwarringen, welke binnen Jeruzalem zelf plaats hadden, het slacht- en spijsoffer heeft opgehouden, en aan het einde van dezelve de volkomene verwoesting van stad en tempel is gevolgd; terwijl de overige uitleggers, welke die zeventigste week onmiddelijk zonder tusschentijd op de negenenzestig vorige laten volgen, niet dan zeer gedrongen, schoon dan nog op verschillende wijzen, sommigen zelfs met de tijdrekening der vorige negenenzestig weken strijdig, allen evenwel niet in een' eigenlijken, maar in een figuurlijken zin de woorden vs. 27 verklaren. Alleen zij, die dezelve van de zeven jaren van den Joodschen oorlog verstaan, verklaren dezelve naar de letter, maar zij kunnen er dan ook niet van tusschen, om toe te stemmen, dat deze laatste of zeventigste week, door een tijdvak van drieëndertig jaren, van de vorige negenenzestig gescheiden is: want zóó veel tijds verliep er van des Messias dood tot op den aanvang van den gemelden Joodschen oorlog. Dit moest ik vooraf aanmerken, omdat het ons in het vervolg zal te pas komen.

Van alle deze uitleggers onderscheidt zich, volgens de aanteekening van Lilienthal (¹⁴) één, te weten Angelus Florchen, mij voor het overige niet anders dan uit die aanteekening bekend, die, schoon hij de eerste 69 weken mede besluit met Christus dood, evenwel de zeventigste week uitstelt tot aan het einde der eeuwen. Eer mij dat bekend was, had eene gezette overdenking en naauwkeurige vergelijking dezer voorzeggingen mij reeds op dezelfde gedachte gebracht, en hield ik mij daarvan als

¹³ Men zie de doorwrochte werken van H. S. van Alphen en van R. Schutte, over dit onderwerp opzettelijk geschreven, en meer beknopt Van Til, *Voorhof der Heidenen*, bladz. 349, vv.

¹⁴ *Oordeelkundige Bijbelverklaring*, Deel II, § 184, black, 331

van iets ontwijfelbaars overtuigd. Zonder de gronden te kennen, die Florchen voor zijn gevoelens bijbrengt, of te weten, hoe hij de onderscheidene bijzonderheden opvat, zal ik alleen mijn gevoelens trachten open te leggen, en uit het doel en den geheelen zamenhang der voorzegging te bewijzen.

Ik ben namelijk van gedachten dat met de 69 weken, welke in den dood van den Messias eindigen, de schakel der opvolgende weken wordt afgebroken, en de zeventigste week niet slechts door een aantal van drieëndertig jaren, waarvoor geene reden is te geven, maar door vele eeuwen, waarvoor eene zeer duidelijke reden bestaat, zoo als wij hopen aan te wijzen, van de vorige negenenzestig weken is gescheiden, en dat dezelve dus niet op den Joodschen oorlog ziende, ook niet met de verschrikkelijkste aller rampen, die ooit het Joodsche volk is overgekomen, maar met een voor hetzelfde hoogst heugelijk uitzigt, even als alle de voorzeggingen der Profeten, bijzonder van DANIËL, eindigt.

Om dit klaarblijkelijk te toonen, moeten wij de geheele voorzegging in verband met het vorige beschouwen, en vooral in de eerste plaats acht geven op de gelegenheid, waarbij deze profetie aan DANIËL gedaan werd. Wij vinden dezelve vs. 1 — 23. Zij was deze: DANIËL, gedrukt onder het ongeluk, hetwelk zijn volk had getroffen, en te gelijk gedachtig aan Gods gedane belofte: dat na zeventig jaren redding voor hen zou opdagen, wierp zich voor God neder, beleed zijne en zijns volks ongerechtigheden, klaagde over de ellende, onder welke zij zuchtten, en smeekte vuriglijk om verlossing; inzonderheid dat Gods grimmigheid mogt afgekeerd worden van Zijne stad Jeruzalem, Zijn' heiligen berg, die thans tot versmaadheid waren; dat God Zijn aangezicht mogt doen lichten over Zijn heiligdom, dat verwoest was; en dit besloot hij met die nadrukkelijke uitboezemingen: *ô Heere hoort! ô Heere vergeeft! ô Heere merkt op, en doet het en vertrekt het niet, om Uws zelfswil, o mijn God! want Uwe stad en Uw volk is naar Uwen naarn genoemd!* zie vooral vs. 16—19. En hierop, terwijl hij nog had, wordt hem de engel GABRIËL gezonden. En waartoe? Mij dunkt dit spreekt van zelf, niet om DANIËL nog meer te bedroeven, maar om hem te vertroosten. Dit is reeds op zich zelve klaar genoeg en het wordt nog nader bevestigd, terwijl GABRIËL zelf zegt: dat hij tot hem was gezonden, dewijl hij een zeer gewenscht, dat is, bij God geliefd, man was, vs. 23. Maar nu vraag ik, welke vertroosting zou er voor DANIËL in hebben gelegen, indien GABRIËL de voorzegging niet verder had vervolgd dan tot de voor de Joden zoo smartelijke gebeurtenis, de verwoesting door de Romeinen, en DANIËL dan daarbij in het donkere had laten zitten? Dat hij ook in het optellen der hoofdgebeurtenissen, welke het Joodsche volk zouden overkomen, van deze verwoesting mede melding maakte, ja al was het van nog latere rampen, dit kon DANIËL op zich zelve niet ter nederslaan, indien dan slechts de voorzegging met een blij vooruitzigt voor het Joodsche volk eindigde. Doch de voorzegging alleen voort te zetten tot de grootste aller rampen, die ooit het Joodsche volk trof, de verwoesting door de Romeinen, en

het dan daarbij te laten, kwam met het oogmerk om DANIËL te vertroosten, niet overeen, maar strekte veeleer, om hem nog meer te bedroeven. En dus trek ik hieruit dit besluit: de gelegenheid, waarbij deze voorzegging gedaan is, geeft ons reden om te denken, dat dezelve zich verder dan de verwoesting door de Romeinen uitstrekt, en ook inderdaad met iets voor de Joden heugelijks eindigt.

En wij worden in die verwachting ook volkomen bevestigd, wanneer wij nu in de tweede plaats acht geven op den eersten aanvang van GABRIËL'S voorzegging. Wij vinden denzelfden vers 24: *Zeventig weken zijn bestemd*, enz. Laat ons deze woorden wat nader overwegen.

GABRIËL zegt dan vooreerst: dat er zeventig weken bestemd waren, *om de overtreding te sluiten, om de zonden te verzegelen, en om de ongerechtigheid te verzoenen, en om eene eeuwige gerechtigheid aan te brengen*, en voegt wel uitdrukkelijk er bij, *zeventig weken zijn daartoe bestemd over Uw volk en over Uwe heilige stad*. Ieder nu, die eenigzins aan de taal des Ouden Testaments gewoon is, gevoelt aanstonds, vooral als hij zijne aandacht vestigt op deze woorden: over Uw volk en over Uwe heilige stad, dat GABRIËL hier niet spreekt van de verwerving dier verzoening in het afgetrokkene, zoo als die in het oogeblik van Jezus' dood zou geschieden, maar dat hij hier spreekt, volgens de taal in dien tijd gewoon, en volgens zijne eigene toepassing, in de naauwste betrekking tot DANIËL's volk, het Joodsche volk, en zijne heilige stad Jeruzalem, die thans zoo deerlijk verwoest lag, en waarvoor hij zoo vurig om vergeving, om afkeering van Gods toorn en grimmigheid gebeden had, en dat derhalve dit sluiten der overtreding, dit verzegelen der zonden, dit verzoenen der ongerechtigheid en dit aanbrengen van eene eeuwige gerechtigheid, juist even hetzelfde was, als die volkomene vergeving en afkeering van Gods toorn en grimmigheid, dat doen lichten van Gods aangezicht over zijn Heiligdom, waarom DANIËL had gebeden, en dus zou bestaan in eene dadelijke, geheele en volkomene wegneming dier straffen waaronder zij zuchtten, en in eene altijddurende herstelling, daarom genoemd: eeuwige gerechtigheid. Men vergelijk hiermede Jez. XL: 1, 2. Maar nu zegt GABRIËL: tot dit sluiten der overtredingen, dat is tot dit wegnemen aller straffen en dus ook aller rampen, tot die volkomene en eeuwigdurende herstelling van Uw volk en van Uwe heilige stad zijn zeventig weken bestemd. Derhalve, indien het vervolg der profetie aan dit begin zal beantwoorden, zoo moet de zeventigste week geenszins eindigen met eene ramp, die nog eene verdubbeling uitmaakt van hunne straffen, maar veeleer met iets, hetwelk hen van alle hunne rampen vrijmaakt, en een' onafgebroken' gelukstaat verzekert.

Voorts zegt GABRIËL ook, dat die 70 weken zijn bestemd om het gezigt en den Profeet te verzegelen; dat is, om alles te vervullen, hetgeen ooit in gezigten vertoond of den Profeten geopenbaard is. Hier worden geene gezigten noch profetiën uitgezonderd: en bijzonder zullen hier bedoeld zijn die gezigten, welke

aan DANIËL zelve reeds voorheen vertoond waren, waaronder ook waren, gelijk wij zagen, dezulken, die het heerlijk rijk van Christus betroffen: ook deze moesten dan bij het einde dier zeventig weken vervuld worden, en dus moeten zich dezelve veel verder dan de verwoesting van Jeruzalem door de Romeinen uitstrekken, en eerst bij de oprigting van Jezus' heerlijk rijk een einde nemen.

Eindelijk waren ook deze zeventig weken bestemd om de heiligheid der heiligheden te zalven. De woorden, hier heiligheid der heiligheden vertaald, zijn dezelfde, die anders het binnenste vertrek des tabernakels en des tempels beteekenen, en dan het heilige der heiligen vertaald worden. Dit nu te zalven zegt: hetzelfde door zalving op nieuw in te wijden. En wie denkt hier dan niet, wanneer hij let op het verband met het vóórgaande, aan dien nieuwen en heerlijken tempel, welke in het laatste der dagen moet worden opgerigt, en zoo naauwkeurig bij EZECHIËL beschreven is, Ezech. XL en volgende Hoofdstukken. Dezelve wordt, wegens deszelfs bijzonderen luister, naar deszelfs voornaamste gedeelte, het allerheiligste, of allerheiligst heiligdom genoemd; en de opbouwning en inwijding daarvan heeft de Engel GABRIËL hier op het oog, en zegt dat daartoe zeventig weken bestemd waren, en dus die stichting, zalving en inwijding van dit allerheiligst heiligdom aan het einde van die zeventig weken plaats zou hebben: en onderwijl zou hij echter, volgens de gewone verklaring van het 27e vers, kort daarop juist het tegendeel zeggen, namelijk dat de zeventigste week met de volkomene verwoesting des heiligdoms zou eindigen! Wie gevoelt niet de in het oog loopende tegenstrijdigheid, en wordt niet gedrongen toe te stemmen, dat zich deze voorzegging verder dan de verwoesting des heiligdoms door de Romeinen uilstrekt, en eerst eindigt daar, waar de stichting en zalving van het nieuwe heiligdom een' aanvang neemt?

En zoo worden wij ook door den aanvang van deze voorzegging volkomen in de gedachte gesterkt, dat dezelve zich veel verder dan de verwoesting van Jeruzalem door de Romeinen uilstrekt, en naar allen grond van verwachting in iets heugelijks voor de Joden eindigt.

Wanneer wij nu de voorzegging zelve nader inzien, zoo zullen wij daardoor bevestigd worden in de gedachte, dat de laatste der zeventig weken, gebeurtenissen bevat, welke na de verwoesting van Jeruzalem door de Romeinen, moeten voorvallen.

Laat ons vooreerst de voorzegging maar eens eenvoudig lezen, en stellen wij ons daarbij zelfs voor, alsof wij in het geheel niet begrepen, waarop de voorzegging zag; letten wij alleen maar op de woorden zoo als zij elkander volgen, dan is het, dunkt mij, daaruit alleen reeds klaar, dat de 70^e week van de 69 vorige, door zekere tusschen inkomende gebeurtenissen, wordt afgescheiden. Het is eerst vs. 25 : *Weet dan en verstaat: van den uitgang des woords, enz. tot op Messias den Vorst, zijn zeven weken en tweeënzestig weken; de straten en grachten zullen, enz.;* vs. 26: *En na die*

tweeënzestig weken zal de Messias uitgerooid worden, enz.; en een volk des vorsten, hetwelk komen zal, zal de stad en het heiligdom verderven: zijn einde zal zijn met een' overstromenden vloed, en tot het einde toe zal er krijg zijn en vastelijk beslotene verwoestingen; dan volgt vs. 27: Hij zal velen het verbond versterken eene week, enz. Wie gevoelt niet klaar, dat de gebeurtenissen, waarvan na het einde der laatstgenoemde tweeënzestig weken wordt gemeld, vóór dat van de overschietende ééne, of zeventigste week gesproken wordt, gebeurtenissen zijn, die na het einde der laatste 69ste, en vóór het begin der overschietende ééne week zouden voorvallen, en dus die laatste week van de vorige zou afsnijden? Alles volgt hier vs. 25—27 op elkander, en loopt in ééne volgorde af: eerst de zeven weken en tweeënzestig weken, en gedurende dezelve het ophouwen der straten en grachten, in benaauwdheid der tijden, vs. 25; dan na dezelve de uitroeiing van den Messias en daarop volgende verderving van de stad en het heiligdom, door een volk des vorsten, die komen zou; zijn einde als met een' overstromenden vloed, en tot het einde toe krijg en vast beslotene verwoestingen, vs. 26; dan eindelijk de laatste week en de versterking van het verbond voor velen, gedurende dezelve, het ophouden van het slag- en spijsoffer in de helft derzelve, en zoo vervolgens. Er mag dan met alle deze zaken bedoeld zijn wat er wil, wie, die alleen de woorden naleest, kan zich eene andere volgorde der zaken voorstellen dan die, welke ik daar heb opgegeven: en dus ook de letter der voorzegging zelve leert ons, dat de zeventigste week en hetgeen er in gebeuren zou, nog op de verwoesting van stad en heiligdom, vs. 26, dat is de verwoesting van Jeruzalem, door de Romeinen, volgen moet. Maar alles zal zich bij de verklaring van het laatste deel der voorzegging, waartoe ik zoo aanstonds overga, nog nader ophelderen en volkomen bevestigen.

Evenwel moet ik nog vooraf de belangrijke vraag beantwoorden, welke zich van zelve aan ons voordoet: welke waarschijnlijke reden kan men wel opgeven, waarom de zeventigste week door een' tusschentijd van zoo veel eeuwen van de eerste negenënzestig weken is afgesneden, en echter door den engel alleen van een tijdperk van zeventig weken is gesproken? Mij dunkt, wij kunnen daarvoor, volgens onze verklaring, eene zeer gegronde reden vinden. Vooreerst het tijdpunt, waar deze afsnijding geschiedt, is het einde der laatste 62 of van het volle getal van 69 weken, na welk einde, of bij hetwelk aanstonds het Joodsche volk zich aan die groote zonde schuldig maakt, dat de Messias door hetzelfde wordt uitgerooid. Van dien tijd af aan was derhalve het verbond Gods met hen verbroken; zij waren Gods volk niet meer, zoo als te voren, tot dat zij op nieuw aangenomen en het verbond met hen hersteld werd. Nu volgde een tusschentijd van louter rampen voor hen, welke derhalve niet behoort tot die tijdperken, welke de Heere bestemd had om aan de uitvoering van Zijne beloften werkzaam te zijn; zij waren dien tijd als het ware van God vergeten: — maar wanneer God eenmaal Zijn verbond opnieuw weer met hen bevestigt, wordt de afgesneden draad weer opgevat, dan vangt een nieuw tijdperk voor dit volk aan, en God begint op nieuw werkzaam te zijn, om al Zijne

beloften aan hetzelfde te vervullen: dit nu heeft plaats bij den aanvang der laatste week, zoo als wij straks nader zien zullen. Wij zullen dit nog beter begrijpen, wanneer wij over de eerste woorden des engels, vs. 24, nader nadenken, namelijk wanneer de engel daar zegt: zeventig weken zijn bestemd over Uw volk en over Uwe heilige stad om de overtreiding te sluiten, enz., zoo wil hij niet alleen zeggen: dat er een tijd van zeventig weken zou verlopen, eer al die dingen gebeurden, die hij daar opnoemt; zóó zou het zeker niet wel anders verstaan kunnen worden, dan van eenen achtereenvolgenden afloop van dezen opgegeven tijd. Maar de engel wil zeggen, dat er zeventig weken of tijdperken van God bestemd waren, waarin God dadelijk hieraan wilde werkzaam zijn, en het Joodsche volk zelf voorbereiden, dat eens de overtreiding gesloten, de zonden verzegeld en al die andere heugelijke dingen zouden kunnen uitgevoerd worden, welke de engel opgeeft. Dit ligt in het woord bestemd, of afgesneden, afgesneden-bestemd zijn, zoo als het grondwoord eigenlijk beteekent, opgesloten. En dus behoort zeker tot deze tijdperken alleen vooreerst de 69 weken of 483 jaren tot op den dood van Christus, gedurende welken tijd God inderdaad werkzaam was, om Zijn plan met dit volk voort te zetten, en uit hen den Messias te doen geboren worden. Zoo behoort hier dan ook de laatste week van zeven jaren, wanneer God dit Zijn plan zal voleindigen. Maar zoo is dan de geheele tusschentijd sedert den dood des Messias, wanneer God zich aan dit volk onttrokken, en Zijn verbond daarmee verbroken heeft, tot op den tijd, dat Hij Zijn verbond op nieuw met hetzelfde zal oprigten, hier geheel en al uit deze tot uitwerking van het heil des volks bestemde tijdperken uitgesloten: en wordt in de voorzegging zelve, zoo als wij mede zien zullen, als een tusschentijd van rampen gekenmerkt. Hierbij kan men nog voegen, dat deze voorzegging in de eerste plaats voor het Joodsche volk was geschikt, als hebbende daarop de naaste betrekking: doch wat zou dit volk, op welks harten thans een deksel ligt van ongeloof en blindheid, hebben aan eene naauwkeurige bepaling van dien grooten tusschentijd, die van den dood des Messias tot op hunne wederherstelling zou verlopen, daar zij toch den Messias, die gekomen is, niet erkennen, en dus van den dood van onzen Jezus af toch niet zouden kunnen of willen rekenen? En voor ons Christenen zou het ook niet nuttig zijn, om dezen tusschentijd naauwkeurig bepaald te weten, daar het de wil van onzen Heer is, om ons van den juisten dag en uur onkundig te laten? Zie hier, hoe schoon zich in onze verklaring de zwaarigheid, omtrent de afsnijding van het laatste tijdperk van de eerste 69, laat oplossen. Dit bevestigt onze verklaring te meer, en dat vooral, daar deze zwaarigheid in de andere vooronderstelling: dat de laatste week den Joodschen oorlog met de Romeinen zou bedoelen, ook gevonden wordt, dewijl ook volgens dezelve de laatste week van de vorige 69, door een' aanmerkelijken tusschentijd van 33 jaren is afgescheiden, doch daarvan niet ligt eene goede oplossing kan gegeven worden. Men kan immers niet zeggen dat God in dien tusschentijd van 33 jaren, meer Zijn verbond met het Joodsche volk zou verbroken hebben dan in de laatste zeven jaren, daar het tegendeel waar is, dewijl

in die laatste jaren, die ondergang en dat verderf over hetzelfde werd uitgevoerd, waartoe zij geduren de die 33 jaren waren rijp geworden.

En nu komen wij tot de verklaring van het laatste deel dezer voorzegging zelve.

Wij hebben namelijk gezien, dat van de herbouwing van Jeruzalems muren, door Nehemia, in het zoste jaar van Arthazasta, tot op den dood van den Messias, zeven weken en tweeënzestig weken der bestemde 70 weken, dus zamen een tijd van 483 jaren zouden afloopen, gelijk ook bij de vervulling is geschied. Dadelijk nu, als de laatste 62 weken zouden zijn afgeloopen, en dus de volle 69 weken zouden vervuld zijn, juist als de zeventigste of laatste week zou moeten aanvangen, zoo zou het Joodsche volk zich aan eene groote zonde schuldig maken: de Messias zou onschuldig door hen uitgeroeid worden, zoo als in het begin van vs. 26 wordt te kennen gegeven. Dit zou een' grooten tusschentijd van vele rampen voor hen veroorzaken. Hier zou het vast getal van 70 weken worden afgebroken, en de 70ste of laatste week, waarin eigenlijk het beloofde heil zou opdagen, tot een' onbepaalden tijd verschoven worden. En wat zou er dan tusschenbeiden gebeuren? Vooreerst een volk des vorsten, hetwelk komen zou, zou op nieuw de stad en het heiligdom verderven, hetwelk duidelijk de verwoesting van stad en tempel, door de Romeinen, aanduidt. Het volk, hier bedoeld, is het Romeinsche volk, en de vorst, hun toenmalige keizer Vespasianus. Hij wordt genoemd een vorst die komen zoude; dit beteekent zooveel als een vreemd, een uitlandsch vorst, dewijl hij van buiten het Joodsche land hetzelfde zou komen overheerschen; en zoo wordt hij duidelijk onderscheiden van vorst Messias, die geen uitlandsch vorst zou zijn, maar uit het Joodsche volk zelf geboren: en die uitleggers hebben dus onregt, die door dezen vorst weder den Messias verstaan, en meenen dat de Romeinen Zijn volk genoemd worden, omdat Hij van hetzelfde zou gebruik maken om de Joden te straffen; want toch die benoeming kan op deze wijze niet dan zeer oneigenlijk geschieden. Neen, die vorst die komen zoude, die uitlandsche of vreemde vorst, is Vespasianus zelf, wiens volk het Romeinsche volk was.

Maar hier wordt nu ten tweede bij gevoegd: en zijn einde zal zijn met een' overstromenden vloed. Met deze woorden zijn de uitleggers zeer verlegen, en moeten het ook zijn, indien zij meenen, dat ook dit en hetgeen in hetzelfde vers nog volgt, ook mede nog ziet op de verwoesting van Jeruzalem door de Romeinen, en echter het volgende 27ste vers van den die verwoesting voorafgaanden Joodschen oorlog verklaren. Wie of wat zal dat dan zijn, van welks einde hier gesproken wordt? zal het de stad en het heiligdom zijn? Doch aan dezelve wordt naar hunne gedachten, volgens vers 27, nog eene week lang het verbond bevestigd. Ook staat er niet in het meervoud: derzelver einde, maar in het enkelvoud: zijn einde. Daarom verstaat hierdoor meer dan één uitlegger den Messias, en meent dat hier op nieuw gesproken wordt van den dood van den Messias, en dat het zou willen zeggen: dat dit Zijn einde, die dood, Hem zoo onschuldig aangedaan, een' overstromenden

vloed van Gods geduchte oordeelen voor het Joodsche volk zou ten gevolge hebben. Doch hoe gewrongen deze verklaring zij, wijzen de woorden zelve, eenvoudig opgevat, genoegzaam aan. Dit alleen wil ik aanmerken: dat het op den Messias niet zien kan, dewijl van Hem niet het laatst gesproken was: maar integendeel het naaste voorwerp, waarvan het laatst gesproken was, en waarop het dus natuurlijk zien moet, is dat volk des vorsten, die komen zou en de stad en het heiligdom verderven, vooral als wij de orde opmerken, zoo als eigenlijk deze woorden in het Hebreeuwsch staan: en de stad en het heiligdom zal verderven een volk eens vorsten, die komen zal: en zijn of deszelfs einde zal zijn met een overstromenden vloed. Wiens einde derhalve? Natuurlijk het einde van dat volk des vorsten, die komen zou, het einde van het Romeinsche volk en rijk. De voorzegging namelijk gaat hier reeds dadelijk verder voort: zij wijst aan, wat er gebeuren zou na de vernieuwde verwoesting van Jeruzalem door de Romeinen, ook dit volk en rijk zou op zijn' tijd deszelfs einde vinden, en wel met of liever door een' overstromenden vloed. Het einde derhalve van het Romeinsche volk en rijk zou ook eens worden daargesteld door een' overstromenden vloed. Het is waardig om op te merken, hoe juist de geschiedenis hieraan beantwoord heeft, terwijl dit aan den eenen kant mijne verklaring bevestigt, en aan den anderen kant de waarheid der voorzegging klaar doet uitblinken: het einde toch van dit in magt zoo hoog gestegen rijk, dat nevens het Joodsche volk zoo vele andere had overwonnen, is ook juist door een' overstromenden vloed veroorzaakt, namelijk door geheele heirlegers van woeste volken, die allen uit het Noorden afzakkende, gelijk een vloed, die dijken en dammen doorbreekt, dit geheele groot en magtig rijk overstroomd en meenomen hebben.

Daarop nu schildert de voorzegging al verder af, wat er vervolgens tot aan den tijd des eindes zou gebeuren: en tot het einde zal er krijg zijn en vastelijk beslotene verwoestingen, of: tot het einde zal er krijg zijn, vast bepaalde der verwoestingen, dat is eene vast bepaalde maat van verwoesting. Deze woorden zijn klaar genoeg, en worden uit de geschiedenis, die er tot onze tijden toe aan heeft beantwoord, en tot nog toe blijft beantwoorden, volkomen opgehelderd; want toch slechts zeer kortstondig en zeldzaam algemeen waren de tijden van rust en vrede, zelfs in het Christelijk deel der wereld; en het laat zich ook aanzien, dat dit zóó voortduren zal, totdat de maat vervuld is, en God zelf een einde maakt.

Tot hiertoe verhaalt de Engel, wat er gebeuren zou in dien grooten tusschentijd, welke wegens de groote zonde des Joodschen volks in de uitroeiing van den Messias gepleegd, den schakel van zeventig weken, die God tot daarstelling van hun heil bestemd had, zou afbreken, en de laatste week gedurende vele eeuwen zou doen vertragen.

Doch daarop komt hij nu tot het besluit, en kondigt aan, hoe God evenwel ten laatste op nieuw aan Zijn volk zou gedenken, ook deze laatste week doen opdagen

en alzo het getal van zeventig weken, welke tot daarstelling van de volkornene verlossing Zijns volks bestemd waren, eindelijk zou volmaken; alsmede welke merkwaardige lotgevallen dan het Joodsche volk, gedurende die laatste week zouden overkomen. Wij vinden dit vers 27. Laat ons hetgeen de Engel daar zegt, achtervolgens overwegen.

En Hij zal velen het verbond versterken eene weke. Wij moeten hier wel in het oog houden, dat deze voorzegging de naauwste betrekking heeft op het Joodsche volk. Dus die velen, welchen God het verbond zou versterken, zijn velen uit de Joden; en dat verbond is hetzelfde verbond, dat God met hunne vaders had opgerigt. Dit verbond nu zou Hij met velen hunner versterken. Daar het sedert de uitroeijing van den Messias en de daardoor veroorzaakte verwerping des Joodschen volks, was in onbruik geraakt, vooral daar, door de verwoesting van hun' stad en tempel, hunne geheele plegtige godsdienst, in dat verbond geboden, gedurende eene lange reeks van jaren en eeuwen, niet meer was uitgeoefend, zoo zou God ten laatste dit verbond op nieuw bekrachtigen. Hier lag dan van zelve de belofte in opgesloten van de vernieuwde invoering in hun land, de vernieuwde opbouw van stad en tempel, en de vernieuwde uitoefening van hunne plegtige godsdienst, alle welke dingen in dat verbond begrepen waren, uit de vernieuwde bevestiging van hetzelfde van zelve voortvloeyden, maar door de andere Profeten reeds genoegzaam klaar en uitgebreid voorzegd waren, en daarom hier van den Engel door die weinige woorden genoegzaam werden aangewezen, te meer daar dit het bijzonder karakter is van Daniëls voorzeggingen, dat daarin niet eene enkele hoofdgebeurtenis in alle derzelve bijzonderheden wordt uitgeteekend, maar geheele reeksen van gebeurtenissen met weinige woorden worden voorgesteld. De Engel doelt dan hier op deze wederherstelling des Joodschen volks, en van hunne plegtige godsdienst: en hij zegt, dat dit geschieden zoude voor den tijd van ééne week of van zeven jaren. Dit wordt ook daardoor bevestigd, omdat vervolgens weder wordt melding gemaakt van het slagtoffer en spijsoffer, dat in den loop van die week weder zou ophouden, en dus bij het begin derzelve moet hersteld zijn. Echter moet ik hierbij twee aanmerkingen maken. Vooreerst moeten wij ons dit niet zóó voorstellen, alsof de terugvoering van het Joodsche volk in hun land, de opbouw van den tempel, en al hetgeen verder in dat vers gemeld wordt, binnen die zeven jaren zou voorvallen. Neen, wij moeten die zeven jaren beginnen van dat oogenblik, dat God zich op nieuw aan dit volk als hun God zou openbaren, nadat zij reeds vooraf in hun land gedeeltelijk zouden zijn teruggekomen en den tempel hebben herbouwd. Ten tweede wij moeten hier nog niet aan die volkornene wederherstelling denken, waarmede de uitzigten der Profeten eindigen, maar slechts aan eene aanvankelijke wederherstelling, welke tot de volmaakte den weg zou banen. Daarom zou dezelve slechts zeven jaren, en dat, zoo als wij zoo aanstonds zien zullen, nog maar onvolkomen duren, en wordt gerekend tot die tijdperken, welke God eigenlijk bestemd had, om dit volk tot deszelfs volkomen gelukstaat eerst toe te bereiden.

Doch wij zullen bij een der volgende Profeten gelegenheid krijgen, om deze beide zaken nog verder op te helderen.

Maar wat zou dan nu verder in die laatste week gebeuren? De Engel zegt: en [in] de helft der week zal Hij het slachtoffer en spijsoffer doen ophouden. Het woordje: in wordt hier in het Hebreuwsch niet gevonden; gelijk het daarom in onze overzetting tusschen twee haakjes staat.

Er staat eigenlijk: en de helft der week, dat is gedurende de helft der week, enz. Ofschoon het nu uit het verband van zaken van zelf spreekt, dat hier niet de eerste, maar de laatste helft der week bedoeld wordt, en dat dus dit ophouden juist in de helft der week beginnen zal, echter schijnt de Engel dit zoozeer hier niet te bedoelen, maar veeleer te willen aanwijzen, dat dit ophouden van het slagtoffer en spijsoffer juist de helft der week, dat is drie en een half jaar duren zou. Schoon God dus op nieuw Zijn verbond aan velen van Zijn volk zou bevestigen, en hen aanvankelijk herstellen, dit zou toch nog de volmaakte herstelling niet zijn; zij zouden daarom nog niet voor altoos voor alle onheilen bevrijd blijven. Neen, maar nadat de eerste helft van deze week in eene ongestoorde uitoefening van hunne godsdienst zou zijn voorbij gegaan, zou God het slagtoffer en spijsoffer, gedurende de laatste drie en een halfjaar van deze week, op nieuw doen ophouden, en hen gedurende dien tijd de uitoefening van de herstelde plegtige godsdienst op nieuw doen staken.

De Engel zegt er wel niet bij, waardoor dit zou veroorzaakt worden, gelijk ook dit geheele laatste deel der voorzegging vóór de vervulling nog zeer raadselachtig is, zoo als waarschijnlijk ook het eerste deel zal geweest zijn, eer het vervuld was, schoon ons dit nu na de vervulling klaar voorkomt. Evenwel, wanneer wij andere voorzeggingen hierbij vergelijken, kunnen wij eenige opheldering hieromtrent vinden. Daniël zelf, als hij zich te binnen bragt dat gezeit, hetwelk hij zelf weleer gehad had, en waarin hem onder het zinnebeeld van een' kleinen hoorn, een' aanstaanden vervolger van de godsdienst verbeeld was, die in het laatste der dagen de godsdienstige feesttijden en de wet zou veranderen, en krijg voeren tegen de heiligen, en in wiens hand zij zouden overgegeven worden één' tijd, tijden en een gedeelte eenes tijds, Hoofdst. VII: 21, 25, kon hier reeds meer licht ontvangen, alzoo de eene voorzegging de andere ophelderde. De tijdsbepaling in beide die voorzeggingen, gedurende welke volgens de eene, de heiligen in de handen van dien vervolger zouden worden overgegeven, en hij de tijden en de wet zou veranderen, en volgens de andere, het slagtoffer en spijsoffer op nieuw zou ophouden, is in beide voorzeggingen gelijk, en bedraagt één' tijd, of jaar, (twee) tijden en een' halven tijd: de helft van eene week of van zeven jaren, dus drie en een half jaar. Ook beide die gebeurtenissen zouden op het einde der tijden voorvallen, en aanstonds daarop de oprigting van Christus rijk beginnen; zoodat dezelfde zaak bedoeld wordt, en men genoodigd wordt, deze gebeurtenissen op de volgende

wijze zamen te voegen: Die laatste vervolger zal bijzonder zich ook weder tegen het pas herstelde Joodsche volk stellen: ook hun land zal in zijne hand worden overgegeven gedurende drie en een half jaar: de tijden en de wet, die hij veranderen zal, zijn bijzonder de godsdienstplegtigheden van de pas herstelde Joodsche godsdienst, en zóó zal dan ook daardoor het slagtoffer en spijsoffer ophouden. Maar, daar hier uitdrukkelijk gezegd wordt, dat dit zou ophouden gedurende de helft der week, en ook die vervolger volgens de vorige voorzegging, drie en een half jaar de overhand behouden zal, zoo volgt van zelve, dat na verloop van dien tijd alles weder zal hersteld worden. Ook door vergelijking van hetgeen aan Daniël was voorzegd, omtrent Antiochus Epiphanes, Hoofdst. VIII, kon hij, wanneer hij die als voorbeeld van dien laatsten vervolger beschouwde, nog nader in die gedachten gesterkt worden: want omtrent dezen was hem iets dergelijks voorzegd, namelijk dat hij ook groot zou worden tegen het sierlijke land, het Joodsche land, en dat door hem zou weggenomen worden, het gedurig offer, Hoofdst. VIII: 9 vv. Maar wanneer wij nu hierbij de Openbaring van Johannes raadplegen, zoo wordt het ons volkomen klaar: want wij hebben uit dezelve gezien, dat, kort voor Christus laatste toekomst, een groot vijand van de godsdienst op aarde heerschen zal, ook het herstelde Joodsche land zal innemen, zelfs het buitenste voorhof van den tempel, en daar drie en een half jaar zal blijven heerschen (¹⁵). Het is waar, de tempel zelf, waartoe ook het binnenste voorhof behoort, zou wel onwinbaar blijven, en dus zou men deze bedenking kunnen maken: waarom zal dan het slag- en spijsoffer ophouden, daar toch de altaar in den binnensten voorhof staat? Doch het antwoord is ook even ligt: daarom, dewijl het door de belegering des vijands, die het buitenste voorhof zal bezet houden, ontbreken zal aan de noodige toevoer van hetgeen tot deze offerhanden vereischt wordt.

En wat zal dan nu nog al verder plaats hebben? De Engel zegt, volgens onze overzetting: en over den gruwelijken vleugel zal een verwoester zijn. Deze woorden, zoo als zij daar vertaald zijn, zijn in der daad zeer duister, maar die duisterheid hebben zij niet alleen in het verband van onze uitlegging, maar ook in de gewone, zoodat de uitleggers, deze vertaling behoudende, zich genoodzaakt vinden, om er slechts iets van te maken. De duisterheid ligt in deze vertaling zelve; het is dus noodig hier naar eene andere vertaling om te zien; en die geeft zich, dunkt mij, bij eenig nadenken, van zelve aan de hand. Vooreerst moet ik doen opmerken, dat de woorden gruwelijken vleugel in het Hebreeuwsch letterlijk luiden, vleugel der gruwelen; maar ten tweede voeg ik er bij, dat beide de Hebreeuwsche woorden, hier gebruikt, op zeer vele plaatsen nog eene andere beteekenis hebben. Het Hebreeuwsche woord **** waarvan het meervoudige **** hier voorkomt, en dat dan eens gruwel, dan eens verfoeisel vertaald wordt, zegt in het gemeen iets, waarvoor elk Israëliet een afschuw hebben moest, en dus wordt het zeer dikwijls voor de

¹⁵ Zie mijne *Proeve van Verklaring*, bladz. 47, vv. 74, 85, vv. en *Nadere Opheldering*, bladz. 119, 120, 122—124 en 130, 131.

afgoden en de afgodsbeelden zelve genomen, dewijl dezelve voor elk Israëliet voorwerpen van den sterksten afkeer en de hartelijkste afschuw zijn moesten. Zie alleen uit zeer vele plaatsen tot een voorbeeld 2 Kon. XXIII: 13, 24, waar meer dan eens in het Nederduitsch het woord verfoeisel staat, maar in het Hebreeuwsch hetzelfde woord, dat hier gevonden wordt, en waar duidelijk de afgoden der vreemde volken verstaan worden: en hierbij den Profeet Daniël, Hoofdst. XI: 31, en XII: 11 wordt van een verwoestenden gruwel gesproken, welke, ten tijde van Antiochus Epiphanes, door hem in het heiligdom gesteld moest worden, en daardoor wordt zeker dat afgodsbeeld verstaan, hetwelk hij in den tempel stelde, gelijk bij de uitleggers daar ter plaatse te zien is, en ook door mij bij die voorzegging nog nader zal aangemerkt worden. Het gebruik van dit woord voor afgoden, of afgodsbeelden is dus zeer gemeen; maar ook somwijlen, zoo als Hoz. IX: 10, worden de afgodendienaars zelve met dit woord in het Hebreeuwsch als zeer verfoeijelijke menschen, die verfoeijelijk door hunne boelerij, dat is door hunne afgoderij, geworden waren, voorgesteld. Voorts het Hebreeuwsche woord hier vleugel vertaald, beteekent meermalen einde of grensmaal: zóó wordt meermalen, waar dit zelfde woord in het Hebreeuwsch voorkomt, volgens onze Nederduitsche overzetting gesproken van de einden of de grenzen der aarde, b. v. Jez. XI: 12, en van het uiterste einde of den laatsten grensmaal, den verstaafgelegenen oord der aarde, Jez. XXIV: 16. Eens zelfs wordt dit woord gebruikt van de grenzen van een bijzonder land, en in onze vertaling overgezet frontieren, Jez. XVIII: 1. Zeer wel kan dus **** in onze voorzegging beteekenen de grens, de landmaal, het land der gruwelen, der afgoden, of der afgodendienaren; en wanneer men dan het woordje ****, hier vertaald: over, liever overzet: tegen, zoo als het ook eenige honderd malen in het Oude Testament genomen wordt, zoo zal hieruit deze zeer verstaanbare zin voortkomen: en tegen de landmaal of het land der gruwelen, der afgoden, afgodendienaren zal een verwoester zijn. Of misschien kan men liever het gemelde woordje nemen in de beteekenis van: tot of tot aan, zoo als het ook zeer dikwijls gebruikt wordt, en dan door de landmaal verstaan de uiterste landmaal, de uiterste grenzen, zoo als dit denkbeeld er in ligt opgesloten, wanneer het voor de einden der aarde gebruikt wordt; en dan zal de zin zijn: tot aan de uiterste landmaal der gruwelen of afgoden zal een verwoester zijn. Maar wat dit nu in het verband van zaken te kennen geeft, willen wij nu nader zien. De voorzegging nadert hier ten einde: de Engel gaat hier verder voort om aan Daniël bekend te maken, wat nu voorts in die laatste jaarweek gebeuren zou, nadat nog eenmaal de weder herstelde plegtige godsdienst door den inval van den laatsten vijand, gedurende drie en een halfjaar, zou ophouden. Tegen de landpalen der afgoden, ja tot derzelve uiterste grenzen zou een verwoester zijn. God zou tot verlossing Zijns volks opstaan, en verwoesting tegen de landen Zijner vijanden verwekken, ja de afgodsdienst zelfs tot deszelfs uiterste grenzen verdolgen, en de landen, waar dezelve was gevestigd, aan eene geheele verwoesting overgeven. En wien schiet hier niet te binnen het oordeel, hetwelk, volgens de Openbaring van Johannes, aan het einde van het hier

bedoelde tijdperk over Babylon, den zetel van de snoodste afgodsdienst, waar die laatste vervolger, die zich als God zal laten eeren, zijnen zetel heeft, en over de steden der Heidenen, zijne aanbidders, zal worden uitgeoefend. Zie Openb. XVI: 19, 20; XVII: 16, en bijzonder Hoofdst. XVIII. Hetzelfde wordt hier meer ingewikkeld door den Engel voorzeggd; en zoo is dan tevens de verdelging van dien grooten vijand van de godsdienst, door wien het Joodsche land nogmaals zou overheerd worden, en het slagt- en spijsoffer zou ophouden, er mede in opgesloten. En hier voegt de Engel nog bij: ook tot de voleinding toe, om daarmede de volkomenheid van die verwoesting uit te drukken, welke in eene geheele verdelging der vijanden Gods zal uitloopen. Dit besluit hij dan met deze woorden: die vastelijk besloten zijnde, zal uitgestort worden over de verwoestende, zoo als in onze Overzetting staat, dat is, over het verwoeste. Behouden wij hier deze overzetting volkomen, het zal dan te kennen geven : dat dit oordeel, als zijnde vast bepaald, niet zal kunnen herroepen worden, en dus de eens aangevangene verwoesting niet zal kunnen worden hersteld, maar dat eene geheele voleinding en verdelging over het reeds aanvankelijk verwoeste verblijf van de afgodsdienst zou worden uitgestort, en drukt dus nog nader uit, hetgeen te voren reeds gezegd was, namelijk dat de verwoester zijn zou tot de uiterste landpaal der gruwelen. Doch, wanneer wij in aanmerking nemen, dat schoon het Hebreeuwsche woord wel meermalen in een' lijdlijken zin voorkomt voor: verwoest worden, het echter somwijl in een' dadelijken zin genomen wordt en beteekent: verwoesten, zoo als Lev. XXVI: 31, 32; en 1 Sam. V: 6, en dat bijzonder het deelwoord **** dat hier gevonden wordt, bij Daniël nog op twee plaatsen gebruikt wordt, namelijk Hoofdst. VIII: 13, en XII: 11, en op beide die plaatsen in een dadelijken zin, en daarom ook aldaar in onze overzetting vertaald is: verwoestende, zoo heb ik grond om te denken (en de geleerde Marsham heeft het reeds voor mij gedacht, schoon hij het tot een geheel ander oogmerk gebruikt heeft), dat het ook hier ter plaatse in een' dadelijken zin moet genomen worden, en dus deze plaats dus overgezet moet worden: ook tot de voleinding toe, die vastelijk besloten zijnde, zal uitgestort worden over den verwoestende, of den verwoester: en dan zal hier de Engel bijzonder het oog hebben op dien laatsten vervolger, door wiens toedoen het slagt- en spijsoffer zou ophouden, en die verwoesting over het volk des Heeren zou zoeken te brengen. Hij zou in zijn oogmerk niet slagen, maar ook hemzelve zou de verwoesting treffen tot de volkomene voleinding toe. Of welligt zal alles nog eene betere wending verkrijgen, en nog duidelijker verstaanbaar worden, wanneer men door dien verwoester, van wien in het midden van het vers gesproken wordt, ook reeds dienzelfden vervolger verstaat, door wien het slagt- en spijsoffer zou ophouden, en die, zoo als wij in het Nieuwe Testament, 2 Thess. II: 4, van hem zullen voorzeggd zien, zich niet alleen tegen den waren God, maar ook tegen al wat God genoemd of als God geëerd wordt, stellen zal; en die dus ook zijn zou tot aan het uiterste einde der gruwelen, maar over wien zelven dan ook ten laatste eene geheele voleinding komen zou, op soortgelijke wijze als ook bij Jezaja wordt voorzeggd, Hoofdst. XXXIII: 1: Wee u gij verwoester, die gij niet

verwoest zijt. Als gij het verwoesten zult volbragt hebben, zult gij verwoest worden. Dit prijst zich zooveel te beter aan, als wij in aanmerking nemen, dat de woorden in het midden en op het einde van het vers gebruikt **** en **** slechts ééne letter verschillen, bijna als hetzelfde woord zijn aan te merken, en meermalen hij Daniël met elkander verwisseld worden. Vergelijk Hoofdst. XI: 31 met Hoofdst. XII: 11. Doch, hoe wij die laatste woorden ook nemen, in allen gevalle, zien wij in der daad deze laatste jaar week, en daarmede de geheele voorzegging met een heugelijk vooruitzicht voor de Joden eindigen, juist zoo als de inleiding derzelve ons deed verwachten, en zoo als overeen kwam met den wensch van Daniël, die voor het heil van zijn land en volk zoo vurig had gebeden, en tot wiens vertroosting de Engel Gabriël met deze voorzegging werd gezonden.

Dit zullen wij zooveel te beter gevoelen, en de geheele voorzegging in eens kunnen overzien, wanneer wij de woorden des Engels met eene korte omschrijving, overeenkomstig onze geveene verklaring, nog eens voorstellen.

« Zeventig weken, zegt dan de Engel tot Daniël, die om heil voor zijn volk en land gebeden had, zeventig weken, ieder van zeven jaren, zijn bestemd over uw volk en over uwe heilige stad, waarin God aan deszelfs heil zal werkzaam zijn, en hetzelfde toebereiden, om eindelijk de overtreding te sluiten, en om de zonden te verzegelen, en om de ongerechtigheid te verzoenen, en om eene eeuwige gerechtigheid aan te brengen, en om het gezigt en den Profeet te verzegelen, en om de heiligheid der heiligheden te zalven, het allerheiligst heiligdom in te wijden. Weet dan, en verstaat; van dat het bevel om Jeruzalem volkomen te herstellen en op te bouwen zal gegeven zijn, zullen eerst zeven dier weken, en nog eens tweeënzestig derzelve verlopen tot op den Vorst Messias. Binnen dien tijd van 483 jaren zullen de straten en vestingwerken van Jeruzalem gebouwd, maar ook tevens benaauwde tijden beleefd worden. Aan het einde der laatste tweeënzestig weken zal de Messias zonder Zijne schuld woeden uitgeroeid, en deswegens de vastgestelde tijdperken, waarin God tot heil uws volks zal werkzaam zijn, worden afgebroken, en dus een groote tusschentijd van rampen volgen. Een volk van een uitlandsch vorst zal de stad en het heiligdom op nieuw verderven: doch dit volk zal zijn einde vinden door een overstromenden vloed van volken, die hun rijk geheel zullen innemen, en voorts zal er tot het einde toe bestendig krijg zijn, een vast bepaalde maat van verwoestingen. Eindelijk zal God het afgebroken werk weder beginnen, en de laatste der zeventig bestemde tijdperken tot heil Zijns volks op doen dagen. Hij zal dan velen van uw volk op nieuw het verbond bevestigen gedurende eene geheele week van zeven jaren en hunne godsdienst weer herstellen, schoon dit dan toch niet onafgebroken al dien tijd zonder ramp zal voortduren: want gedurende de laatste helft dier week zal Hij op nieuw het weer begonnen slag- en spijsoffer doen ophouden, door een' grooten vijand van de godsdienst, die nog weder een' korten tijd het heilige volk overheeren zal. Deze zich stellende niet alleen tegen den waren

God, maar ook tegen al wat God genaamd en als God geëerd wordt, zal tevens een verwoester zijn tot aan de uiterste grenzen der afgoden tot de voleindiging toe, welke naar Gods vast bepaalden raad, eindelijk onherroepelijk ook over dien verwoester zal worden uitgestort.» Zoover de voorzegging. De Engel zegt nu wel niet verder, hoe het dan met het Joodsche volk gaan zou; doch hij behoefde dit niet op nieuw te zeggen; dit sprak van zelf. Hij had reeds eens bij het begin van zijne voorzegging gezegd, wat dan gebeuren zou, en waartoe die zeventig tijdperken bestemd waren. Dit had Daniël zich slechts te herinneren en dit begin der voorzegging in zijne gedachten te herhalen, en bij de laatste woorden des Engels te voegen: « en zoo zal dan over uw volk en over uwe heilige stad de overtreding gesloten; de zonden verzegeld; de ongerechtigheid verzoend; eene eeuwige gerechtigheid aangebragt; het gezigt en de Profeet verzegeld en het allerheiligst heiligdom gezalfd worden ».

Zie hier mijne verklaring van deze gewigtige voorzegging geëindigd. Ik voorzie nu wel eene bedenking uit de aanhaling, welke men meent, dat Jezus van het laatste deel van deze voorzegging doet, dezelve op de verwoesting van Jeruzalem door de Romeinen toepassende, Matth. XXIV: 15. Doch, wanneer wij tot deze voorzegging van Jezus zullen gekomen zijn, zal zich dit van zelf opklaren.

Wij leeren dan nu uit deze voorzegging met betrekking tot de nog aanstaande toekomst: dat God, na de vernieuwde terugkeering des Joodschen volks in hun vaderland en de wederopbouw van den tempel, welke wij volgens andere Profeten te verwachten hebben, nog zeven jaren lang het verbond aan hen bevestigen zal, zóó echter, dat gedurende de laatste helft van dit tijdsbestek op nieuw de uitoefening van hunne plegtige godsdienst zal gestremd worden, doch dat tevens een verwoester zal zijn der afgodsdienst tot aan de uiterste grenzen, tot dat eindelijk eene volkomene voleindiging naar Gods bepaalden raad, over dien verwoester, die het aardrijk verwoestte, zal worden uitgestort.

De nog volgende voorzegging, Hoofdst. X, XI en XII, heeft weder betrekking tot nu reeds gebeurde zaken, en schetst zeer naauwkeurig af de lotgevallen der Syrische en Egyptische rijken, welke uit het rijk van Alexander den Groote ontstaan zouden, bijzonder ook de vervolging van Antiochus Epiphanes tegen de Joden, gelijk men zulks bij andere uitleggers, onder anderen kort en fraai bij Van Hamelsveld, kan verklaard vinden. Evenwel op het laatst wordt er gesproken van de opstanding der dooden en het eeuwige leven, Hoofdst. XII: 2, 3, en dezelve met de vorige gebeurtenissen naauw zamengevoegd. Men zocht wel aan deze woorden een' anderen zin te geven: doch als wij eenvoudig op de woorden zelven letten en ons gevoel zonder vooroordeel laten spreken, zoo moeten wij erkennen, dat hier duidelijk van de opstanding gesproken wordt; waaruit wij besluiten, dat de gebeurtenissen, in deze voorzegging voorspeld, tevens een beeld zijn van gebeurtenissen, welke op het laatste der wereld zullen voorvallen. Daarom wordt

ook aan Daniël met toespeling op die opstanding gezegd: *Gaat henen tot het einde, en gij zult opstaan in uw lot in het einde der dagen*, vers. 13.

Wij mogen dan hieruit besluiten dal deze voorzegging en waarschijnlijk ook het gezigt, Hoofdst. VIII, te gelijk eene schets in zich bevatten van gebeurtenissen, die nog kort vóór het einde der wereld zullen voorvallen. Dan zullen ook velen, volgens Hoofdst. XII: 4, het naspeuren en de wetenschap zal vermenigvuldigd worden en de verstandigen zullen het verstaan, volgens vers 10. Wij intusschen zullen ons daarmede thans niet inlaten. Misschien is de tijd daartoe nog niet geboren; het zal echter goed zijn, zoo ieder den zin dezer voorzegging wel zoekt te verstaan, en zich de geschiedenissen, waarop dezelve in de eerste plaats zagen, en waarin zij reeds letterlijk vervuld zijn, levendig vertegenwoordige, en tot beter verstand van den letterlijken zin der woorden daarmede vergelijke. Op die wijze toch alleen zal men regt in staat zijn, om daaruit ook omtrent het nog toekomende iets met zekerheid op te maken.

Het laatste gedeelte intusschen van deze beide voorzeggingen kunnen wij niet onopgemerkt voorbijgaan, waarin namelijk gesproken wordt over de vervolging onder Antiochus Epiphanes. Daarin toch is zooveel gelijkvormigs met hetgeen Hoofdst. VII van de laatste vervolging tegen het einde der wereld gezegd is, en bijzonder daarvan in de Openbaring van Johannes voorkomt, dat wij er niet van tusschen kunnen, om de eerste als een voorbeeld van de laatste aan te merken. In beiden wordt de vervolger vergeleken bij een klein hoorn, dat aanmerkelijk groot werd, Hoofdst. VII: 8, 20, 24, vergeleken met Hoofdst. VIII: 9. In beiden wordt hij als een lasteraar en vijand Gods beschreven, die het op de godsdienst zal gemunt hebben, en dezelve zal zoeken te verwoesten, Hoofdst. VII: 21, 25 en IX: 27, vergeleken met Hoofdst. VIII: 10, 11; XI: 32, 36, enz. In beiden dezelfde tijdsbepalingen: een tijd (of jaar) tijden en gedeelte eenes tijds; de helft van eene week van zeven jaren, een bestemden tijd (of jaar) bestemde tijden en eene helft, hetwelk alles op drie en een half jaar uitkomt, Hoofdst. VII: 25; IX: 27, vergeleken met Hoofdst. XII: 7, waaruit wij mogen opmaken, dat ook in de overige omstandigheden veel gelijkvormigs zijn zal. Wij hebben reeds aangemerkt, dat uit hetgeen van Antiochus Epiphanes voorzegd wordt: dat hij groot zou worden tegen het sierlijk land, en het gedurig offer wegnemen, die omstandigheid nader licht ontvangt: dat, na de aanvankelijke herstelling van de Joodsche godsdienst in het laatste der dagen het slag- en spijsoffer gedurende de helft van zeven jaren zal worden weggenomen. Hier kunnen wij er nog bijvoegen: dat ook die laatste vervolger waarschijnlijk in het buitenste voorhof des tempels, door hem ingenomen, een beeld zal plaatsen, even gelijk Antiochus Epiphanes in den tempel heeft gedaan, zoo als van hem hier voorzegd was, Hoofdst. XI: 31 : want door dien verwoestenden gruwel wordt hier duidelijk een verwoestende afgod verstaan, een afgodsbeeld, waardoor de geheele tempel werd ontheiligd, en de gansche

godsdienst werd verwoest, te meer daar met dit plaatsen van dit afgodsbeeld in den tempel, ook tevens de verwoesting van zekere gedeelten van den tempel, de vertrekken der Priesteren, gepaard ging. Uit de Openbaring van Johannes wordt de plaatsing van zulk een beeld ook door dien laatsten vervolger, namelijk van hem zelve, ten minste in den buitensten voorhof, bevestigd (¹⁶). Ook zullen waarschijnlijk de onderscheidene getallen der dagen, die in die beide voorzeggingen voorkomen, ook op die laatste vervolging toepasselijk zijn, en met het getal van 1260 dagen, in de Openbaring van Johannes opgegeven, in verband moeten gebracht worden. Daniël spreekt 1) van 2300 avonds en morgens, dat is: avond- en morgenoffers, en dus van 1150 dagen, dewijl op elken dag één morgen- en één avondoffer werd opgeofferd. Dit is de tijd, dat het ophouden van het dagelijksch offer en het staan van den verwoestenden gruwel, het afgodsbeeld in den tempel, duurde, tot dat de tempel weder gezuiverd werd; 2) van 1290 dagen, waarmede waarschijnlijk bedoeld wordt de tijd tusschen het eerste ophouden van het dagelijksch offer tot op den dood van Antiochus Epiphanes; 3) van 1335 dagen, waar misschien de rekening van dit ophouden van het dagelijksch offer af wordt voortgezet tot den tijd, dat de Joden overwinningen behaalden op zekere naburige volken, die aan hunne verdrukking geholpen hadden. Willen wij diezelfde getallen ook ten opzichte der laatste vervolging tegen het einde der wereld behouden, en met het opgegeven getal in de Openbaring van Johannes van 1260 dagen zamenvoegen; wij zullen het misschien op deze wijze kunnen doen: 1260 dagen zal dan de stad Jeruzalem overheerd worden en van dezelve de laatste 1150 dagen het slag- en spijsoffer ophouden; doch van dat dit slag- en spijsoffer zullen ophouden tot op de verdelging van het beest en den valschen profeet, zullen verioopen 1290 dagen, maar tot de volmaakte oprigting van Christus heerlijk koninkrijk en de eerste opstanding der martelaren 1335 dagen, hetwelk met de vorige 1290 dagen, 45 dagen verschilt, hetwelk de juiste tijd is, welke volgens sommige oude kerkvaders, zal verlopen tusschen het verslaan van den antichrist en het einde der wereld; welke tijdsbepaling zij dus uit deze plaats bij Daniël schijnen ontleend te hebben. Met regt mag dan die welgelukzalig genoemd worden, die dien tijd bereiken mag; waarschijnlijk wordt ook daarop in die betuiging, Hoofdst. XII: 12, gedoeld. In deze eerste opstanding zal zeker ook Daniël deelen; want schoon hij wel niet werkelijk als een getuige voor de godsdienst gestorven is, dit kwam alleen daardoor, dat Gods hand hem op eene wonderbare wijze, tot betooning van Zijne heerschappij, beveiligde: maar anders hij had zich zelve er toe overgegeven, en was reeds dadelijk voor de leeuwen geworpen. Dit is dan ook waarschijnlijk de reden, waarom dadelijk, nadat van het laatste getal van 1335 dagen, die naar onze gissing tot op de eerste opstanding der bloedgetuigen verlopen zullen, was gesproken, er wordt bijgevoegd vs. 13: *Maar gij gaat henen tot het einde, want gij zult rusten en zult opslaan in uw lot in het einde der dagen.*

¹⁶ Zie mijne *Proeve*, bladz. 80 en 87.

Hiermede mogen wij rekenen van deze voorzeggingen van Daniël, die ons wegens derzelve gewigt en bijzonderen aard, een'geruimen tijd hebben bezig gehouden, genoeg gezegd te hebben, en dewijl wij bij iedere bijzondere voorzegging de uitzigten reeds hebben opgezameld, welke dezelve ons in de aanstaande toekomst opleveren, zoo behoeven wij dezelve hier niet weder te herhalen, maar gaan liever verder voort tot de beschouwing der voorzeggingen welke voorkomen in

DE TWAALF KLEINE PROFETEN

Ik plaats deze allen te zamen, onder één hoofd, omdat wij bij velen derzelve niet lang zullen behoeven stil te staan, dewijl zij, of weinige uitzigten in de aanstaande toekomst bevatten, of ten minste geene andere dan die, welke wij reeds bij de andere Profeten zeer uitvoerig vonden voorgesteld, zoodat het genoeg zal zijn, dezelve slechts kortelijk aan te stippen. Laat ons wederom de orde van hunne plaatsing in den Bijbel volgen.

Wij vangen dus met Hozea aan. Vooreerst vinden wij bij hem de belofte van eene volkomene wederherstelling van Israël, en volmaakte vereeniging van Juda en Israël onder éénen Koning. Hoofdst. I: 10. 11. *Nogtans zal het getal der kinderen Israëls zijn*, enz. Voorts de belofte van dezelfde wederherstelling, bekeering en het volmaakt geluk, dan door hen te genieten, Hoofdst. II: 13—22: *Daarom ziet Ik zal ze lokken*, enz. Hierbij moeten wij bijzonder opmerken, dat vs. 13 hetzelfde denkbeeld voorkomt, dat wij ook Ezech. XX: 34—38 vonden, namelijk dat God Israël vóór deszelfs laatste volkomene wederherstelling in eene woestijn zal voeren, om hetzelfde nader toe te bereiden. Daar zal God naar hun hart spreken en hen liefelijk vertroosten, hetgeen dan ook wel overeenkomt met hetgeen wij daarvan in de Openbaring vinden, zoo hier op hetzelfde gedoeld wordt, gelijk waarschijnlijk is, namelijk dat God Zijn volk in zekere woestijn, gedurende drie en een halfjaar, tegen de vervolgingen hunner vijanden zal beveiligen. De volgende woorden vs. 14: en Ik zal hun geven hunne wijngaarden van daar af, en het dal Achor tot een deur der hoop, enz.; deze woorden toonen ons aan, dat zij bij hunne terugkomst uit de woestijn van over den Jordaan in het land zullen komen; want het dal Achor was even aan deze zijde der Jordaan gelegen; en dat die vruchtbare streek lands, inzonderheid tot den wijnbouw geschikt, en het dal Achor, hetwelk zij allereerst schijnen in bezit te zullen krijgen, hun eene gegronde hoop zullen doen opvatten, van eerlang hun geheel land op nieuw te zullen verkrijgen, welke hoop zal vervuld worden, gelijk uit het vervolg der voorzegging blijkt.

Verder komt hier in aanmerking, Hoofdst. III: *En de Heere zeide tot mij: Gaat wederom henen*, enz. Wij vinden daar, bijzonder vs. 4, 5, eene voorzegging van Israëls langdurige verlating, waarin het gedurende eene geheele reeks van tijden zou verkeeren, zonder eigene regering, zonder plegtige godsdienst, zelfs zonder eenigen schijn van dezelve, waarmede zij zich voorheen vergenoegden (men denke

hier aan de beelden door Jerobeam opgerigt); maar dan ook eene belofte van hunne wederherstelling en bekeering in het laatste der dagen, waarbij het onze aandacht dan niet moet ontslippen, dat hier David mede uitdrukkelijk als hun koning genoemd wordt, zoo als wij ook bij Jeremia en Ezechiël gezien hebben.

Vervolgens Hoofdst. V: 15, en VI: 1—3: *Ik zal henen gaan en keeren weder tot mijne plaatse*, enz. alwaar wij eene voorzegging van Israëls bekeering vinden, gevolgd van eene korte belofte van hun toekomend heil.

Voorts Hoofdst. XI: 8 — 11 : *Hoe zoude Ik u overgeven, ô Ephraïm! u overleveren, ô Israël!* enz. Wij zien daar eene hartroerende voorstelling van het Goddelijk mededoogen over dit volk, gepaard met eene belofte van hunne bekeering en herstelling; waarbij bijzonder is op te merken, dat, volgens vs. 10, 11, deze hunne wederbrenging met ontzag-verwekkende gebeurtenissen schijnt te zullen gepaard gaan, waardoor God Zijne majesteit zal toonen, en welke tot hunne verootmoediging zullen medewerken; want er staat, dat God zou brullen als een leeuw, en zoo zouden hunne kinderen al bevende aankomen.

Al verder, Hoofdst. XIII: 14 : *Doch Ik zal ze van het geweld der helle verlossen*, enz. Dit vers bevat eene ver uitziende belofte van eene geheele vernietiging van den dood en het graf, welke Paulus aanhaalt, 1 Cor. XV: 54, 55, en zegt, dat dezelve bij de laatste opstanding zal vervuld worden.

Eindelijk Hoofdst. XIV: 5—9 : *Ik zal hunlieder afkeering genezen*, enz. Deze woorden bevatten nog eene belofte van Israëls bekeering, wederherstelling en toekomenden voorspoed.

Uit alle deze beloften en voorstellingen zien wij, dat ook Hozea de eindelijke wederkeering van Israël in hun land, na vele rampen en eenen staat van volmaakten voorspoed, welke wij reeds bij de andere Profeten beschreven vonden, verwacht heeft, en met gewisheid aan zijn volk aankondigde, maar alles slechts kort en in algemeene trekken, waarom wij er ook niet uitvoerig bij behoefden stil te staan.

Bij de profetie van Joël moeten wij wat langer stilstaan, omdat dezelve eene aaneengeschakelde voorzegging uitmaakt, welke grootendeels op het nu nog toekomende betrekking heeft.

In den tijd, toen Joël deze voorzegging deed, was er eene groote ramp over het Joodsche land en volk gekomen, welke hetzelfde met eene geheele verwoesting dreigde: een geheel heir van rupsen, sprinkhanen, kevers en kruidwormen hadden het geheele land bedekt en alles kaal gegeten, zoodat er niets tot voedsel voor menschen of beesten was overgebleven; en hierbij schijnt ook eene groote droogte, en de in het Oosten zoo gewone verzengende oostenwind, Samum genoemd, te

zijn bijgekomen. Dit oordeel schildert Joël op de schoonste wijze af, Hoofdst. I, het volk tot bekeering en verootmoediging opwekkende.

Maar hieruit neemt hij gelegenheid, om een tijd van nog veel zwaarder oordeelen aan te kondigen, welke hij voorstelt als eenen dag van duisternis en donkerheid, eenen dag van wolken en dikke duisterheid, en verder afschildert Hoofdst. II: 1 — 11.

Daardoor wekt hij nog al sterker tot verootmoediging en bekeering op vs. 12—17; en voegt daarbij eene belofte, dat de Heere dan het tegenwoordig oordeel van sprinkhanen, enz. zou wegnemen, vs. 18—20: ja! hij zegt dit zelfs stellig toe, vs. 21, 22.

Hierbij voegt hij eene nog verder uitzierende belofte vers 23—27; waarbij hij hun de komst van den Messias, als eenen Leeraar ter gerechtigheid (¹⁷) toezegt, en tevens onder Zijne regering eenen altijddurenden zegen en vruchtbaarheid, wering van alle zulke landplagen, als zij thans ondervonden, en eene bestendige ondervinding der Goddelijke nabijheid in het midden van hen belooft. Deze laatste belofte diende bijzonder tot bemoediging der godvruchtigen onder Israël, die hier onder den naam van kinderen Sions, naar den berg Sion, de plaats der openlijke Godsvereering, waar de tempel stond, schijnen bedoeld te worden, en die ook onder de rampen leden.

Doch daar de harten van deze ook vooral door de aankondiging van dien tijd van nog veel grooter strafgerigten, dien grooten dag des Heeren, dien Joël mede voorzegt had, moesten bekrompen worden, vooral wegens het ongelukkig lot van zoo velen, én onder hun eigen volk én onder de Heidenen, die in hunne zonden voortgaande, door dien dag onvoorziens zouden overvallen worden, zoo gaat de Profeet verder voort, om hen ook deswegens te vertroosten, vers 28—31. Hij belooft hun in des Heeren naam eene voorafgaande ruime uitstorting van Zijnen Geest over het geheele mensdomein, en eene nadere aankondiging van dien grooten dag, door voorafgaande geduchte gebeurtenissen, als voorteekenen van denzelfden, waardoor nog zeker in tijds velen opmerkzaam op denzelfden zouden gemaakt worden, en dat alles nog vóór dat die groote en vreeslijke dag des Heeren kwam, van welke hij tevoren had gesproken; ja hij voegt er bij vers 32, dat dan tegen deze strafgerigten en oordeelen ontkoming zou zijn voor allen, die dan den naam des Heeren nog zouden aanroepen, te Sion en te Jeruzalem.

¹⁷ Ik zie nog geene reden, om van deze vertaling af te gaan, schoon het waar is, dat het woord **** vers 23, niet alleen Leeraar, maar ook vroegen regen beteekent, en in het laatste van dit vers zelfs in die beteekenis gebruikt wordt. Zeer wel kan men dit als eene toespeling op die tweërlei beteekenis van dit woord opvatten, en begrijpen, dat Joël daardoor op dit denkbeeld gekomen is, om den Messias als eenen Leeraar ter gerechtigheid voor te stellen; immers de Profeet strekt hier zijn uitzigt tot in verre tijden uit (zie vers 26, 27). Ook hebben onze randschrijvers reeds opgemerkt, dat hier het woord alleen staat, doch in het laatste van het vers het woord **** regen voorafgaat.

En eindelijk besluit hij dan deze voorzegging met een treffend schilderij van de volkomene nederlaag van alle de vijanden van Israël in het laatste der dagen, Hoofdst. III geheel.

In de overweging van die bijzonderheden, welke in deze voorzegging omtrent de laatste toekomst voorkomen, moeten wij eerst onze aandacht bepalen bij dien grooten en vreeselijken dag des Heeren, welke wordt aangekondigd en afgeschilderd Hoofdst. II: 1 —11: *Blaast de bazuin te Sion en roept luide op den berg mijner heiligheid*, enz.

Vele uitleggers verstaan hierdoor, wel is waar, dat zelfde oordeel, hetwelk toen ter tijd over het land Israël was uitgestort, en meenen, dat hetzelfde hier alleen op eene dichterlijke wijze met zeer sterke trekken wordt afgeschilderd, en onder het zinnebeeld van een verwoestend krijgshair wordt voorgesteld. En in der daad men kan niet ontkennen, dat dit hair van verwoestend ongedierte, Hoofdst. 1:6, onder het zinnebeeld van een magtig oorlogshair voorkomt. Met dit alles echter kunnen wij daaraan onze toestemming niet geven, dat dit ook hier Hoofdst. II zou plaats hebben, immers het is geheel iets anders, om een hair van verwoestend ongedierte slechts met weinige woorden bij een verwoestend krijgshair te vergelijken, en wel in zulk een verband, dat het niet twijfelachtig is, wat men bedoelt, zoo als op de aangehaalde plaats geschiedt, of zulk eene uitgebreide teekening te geven enkel van een eigenlijk krijgshair en de verwoestingen daardoor aan te rigten, zonder dat er iets in voorkomt of ook in het verband te vinden is, hetwelk ons noodzaakt om dit zinnebeeldig van de verwoestingen, door een hair van sprinkhanen enz. verwekt, te verstaan. De ware Goddelijke dichtkunde moet allezins waarheid behelzen en bestaan in eene eigenlijke levendige afteekening van zaken of gebeurtenissen, zoo dat wij ze ons naar waarheid en met gevoel kunnen vertegenwoordigen, doch geenszins in eene overdrevene en grootsprekende voorstelling, welke de verbeeldingskracht alleen met onware beelden bezig houdt. Wij kunnen het dus geenszins van ons verkrijgen, om datgene, wat Joël hier zegt, op te vatten als zulk eene zeer dichterlijke, of liever sterk overdrevene afschildering van hetzelfde oordeel, dat toen door een hair van ongedierte werd veroorzaakt; neen, maar wij denken liever aan eenen bijzonderen straf-tijd, welke hier, naar onze gedachten, wel met levendige kleuren, en dus in zoo verre dichterlijk, maar niet te min met ware trekken wordt afgeschilderd, en dus eigenlijk zoo zijn zou, als hier beschreven wordt.

Daarenboven die dag des Heeren, waarvan Joël hier spreekt, wordt door hemzelve duidelijk onderscheiden van het oordeel, dat ten zijnen tijde reeds dadelijk plaats had, en dat hem aanleiding tot deze profetie gegeven had; want hij kondigt duidelijk dezen dag aan als nog aanstaande vs. 1; en hetgeen hij van dit oordeel zegt, stelt hij meestal voor in den toekomenden tijd, zie vs. 5—7, enz.

Eindelijk, wie kan twijfelen, zoo hij het tweede Hoofddeel achter elkander afleest, of die groote en vreeselijke dag, waarvan hij vs. 31 spreekt, is dezelfde, als die dag des Heeren, waarvan hij vs. 1 had gesproken, en die hij in de volgende verzen had afgeschilderd: immers hoe onnatuurlijk en tegen dat eenvoudig waarheidsgevoel, waarmede men elken schrijver, om deszelfs meening wel te vatten, en dus ook den Bijbel lezen moet, strijdig is het niet, om bij de woorden vs. 31, aan eenen grooten dag des Heeren te denken, waarvan in het vorige niets gesproken was, en dien grooten dag des Heeren over het hoofd te zien, welke kort vooraf zoo uitdrukkelijk genoemd en zoo treffend afgeschilderd was? Maar nu was die groote en vreeselijke dag des Heeren, waarvan de Profeet vs. 31 spreekt, klaarblijkelijk van het toenmalig oordeel onderscheiden; dit kan geen uitlegger ontkennen, dit stemmen allen toe; maar dan ook die dag, waarvan Joël in het begin van het Hoofdstuk spreekt, waar hij dezelfde vreeselijke en groote dag des Heeren bedoelt, waarop hij vs. 31 terugwijst.

Maar even om dezelfde reden zijn wij ook van gedachten, dat hier Hoofdst. II: 1—11, noch de inval der Assyriërs, noch de verwoesting der Babyloniërs, noch eenige andere gebeurtenis, die tot hiertoe voorgevallen is, betreft; want wij zullen bij vs. 31 aanwijzen, dat die groote en vreeselijke dag des Heeren, waarvan Joël daar spreekt, nog aanstaande is, en geen andere, dan de dag van des Messias laatste toekomst; waarbij wij echter ook moeten in het oog houden, dat hier niet zoozeer aan den laatsten algemeenen gerigtsdag te denken is maar aan dat geheele laatste tijdperk der wereld, waarin de laatste toekomst des Messias zal plaats hebben, en gedurende hetwelk God bijzondere strafgerigten over de aarde zal uitstorten, en dat dus hier dezelfde tijd van oordeelen en gerigten wordt bedoeld, welke ook Jes. II: 10—21 is beschreven. Het is waar, men kan hiertegen de bedenking maken, dat Joël zegt, dat deze dag des Heeren komt, dat hij nabij is, Hoofdst. II: 1. Doch behalve dat de laatste woorden hier beter kunnen overgezet worden: hij nadert; zoo moet men ook in het oog houden, vooreerst, dat de Profeten, zoo min als wij, den juisten tijd hiervan geweten hebben, en dat het Gods wil was, dat de menschen zich dezen dag altijd naderbij zouden voorstellen, dan dezelve misschien wezenlijk was, en dat elk bijzonder oordeel, zoo als dat, waaronder het Joodsche volk in Joëls tijd zuchtte, hun een waarschuwend voorbeeld en voorteken van de mogelijke aannadering van dien dag zijn moest; ten tweede, dat hier niet alleen eene voorzegging is van dezen aanstaanden gerigtsdag, maar ook tevens eene bedreiging, om het volk tot bekeering op te wekken, zoodat dus het volk met de aannadering van dien dag, die toch eenmaal komen zoude, en waarvan de tijd hun onbekend was, wordt bedreigd; zóó echter, dat de vervulling van die bedreiging nog kon worden afgewend, en de aannadering van dien dag nog kon worden uitgesteld, zoo als wij ook in het vervolg van dit Hoofdstuk zien, dat de Heere zelf in der daad op de bekeering des volks een nog langer uitstel van dien dag belooft, en bepaaldelijk voorzegt, wat nog vóór denzelven gebeuren zoude, waarvan straks nader.

Hierbij moeten wij nu ook nog opmerken, dat de woorden vs. 1: *Laat alle inwoners des lands*, enz., ook kunnen vertaald worden: Laat alle inwoners der aarde beroerd zijn, gelijk ook dit woord vs. 10 dus vertaald is, niet: het land, maar: de aarde is beroerd; zoodat dus deze dag des Heeren op het geheele menschdom, op de gansche aarde betrekking heeft; gelijk ook vs. 6, van de volken in het gemeen gesproken wordt.

Gaan wij nu voorts de beschrijving van dezen vreeselijken dag des Heeren na, vs. 2—11, zoo zien wij, wordt daar bepaaldelijk gesproken van verwoestingen door een magtig heirleger aan te rigten, hetwelk in deszelfs voorkomen en handelingen nadrukkelijk wordt afgeschilderd, en vs. 11, bepaaldelijk als een heirleger des Heeren wordt voorgesteld, waarover Hij zelf het bevel voert. Vergelijken wij nu hiermede de Openbaring van Johannes, alwaar een uitvoerig schilderij van dezen laatsten gerigtstijd over het menschdom voorkomt, wij vinden aldaar tot drie onderscheidene reizen van zulk een Goddelijk heirleger melding gemaakt, waarvan de Heere tot tuchting van het verbasterd menschdom, of tot verdelging Zijner vijanden, gebruik maakt, namelijk: Openb. IX: 13—19; XVI: 12, vergel. Hoofdst. XVII: 14; en XIX: 11, en vervolg (¹⁸), welk een en ander hier als in één tafereel aan Joël schijnt vertoond te zijn.

In de tweede plaats moeten wij onze aandacht vestigen op de belofte van de komst van den Messias en van altijd-durenden zegen over Israël, welke wij hierbij Joël vinden, Hoofdst. II: 23—27 : *En gij kinderen van Sion! verheugt u, en zijt blijde in den Heere uwen God*, enz.

De Profeet doelt hier zeker op de eerste komst van den Messias, dewijl hij Hem als eenen Leeraar ter gerechtigheid voorstelt; met dit alles echter verbindt hij hiermede onmiddellijk de belofte van den gezegenden toestand van Israël, die nog aanstaande is, volgens de gewoonte der Profeten, om het meer nabijzijnde en verder afgelegene op het naauwste zamen te voegen, daar toch deze zegenrijke staat van Israël in de dagen van den Messias en door Hem zou daargesteld worden; welke gewoonte ook daarin haren grond heeft, dat de groote afstand tusschen die gebeurtenissen den Profeten is onbekend geweest, en zij zelfs van het onderscheid tusschen de eerste en laatste komst van den Messias niet dan een onduidelijk denkbeeld gehad hebben, en zich alle die gebeurtenissen, de komst van den Messias, Zijne vernedering, Zijne verhooging, de oprigting van Zijn heerlijk rijk op aarde, de herstelling van Israël, den laatsten gerigtstijd over het menschdom en voleinding van alles, in een kort op elkander volgend tijdsbestek hebben

¹⁸ Vergelijk mijne *Proeve*, bladz. 39, 40, 108—110, vergel. 168, 169, voorts bladz. 176—180. *Nadere Opheldering*, bladz. 109, 110, 138, 139, vergel. 145 en 165—167.

voorgesteld; gelijk ook iemand, die zoo lang vóór de vervulling leefde, en aan wien alleen de gebeurtenissen zelve, maar niet de tusschentijden, welke tusschen beiden verlopen moesten, werden bekend gemaakt, zich dit alles niet wél anders, dan op zulk eene wijze konde voorstellen. Daar nu de Profeet op last van God, deze belofte van dien aanstaanden zegenrijken toestand van Israël aan de godvruchtigen onder hetzelfde doet, om hen te vertroosten wegens het oordeel, dat ten hunnen tijde over het land was uitgestort, ja zelfs hun daardoor vergoeding toezegt voor de nu gelede schade (zie vs. 25), zoo lag hier in de verwachting opgesloten, dat zij mede dien tijd beleven en in dien zegen deelen zouden: doch, daar nu deze godvruchtigen, welken Joël dit had toegezegd, van tijd tot tijd stierven, en men dus daaruit kon opmaken, dat de vervulling van die belofte nog zoo spoedig niet zou voorvallen, als eerst wel uit de letter van des Profeten woorden mogt hebben geschienen, en dat ze binnen dien tegenwoordigen leeftijd niet zou plaats hebben; zoo werd te gelijk in de nadenkenden de verwachting opgewekt, dat ze eens uit hunne graven zouden opstaan, en zoo mede deelen in het heil, hetwelk God in het laatste der dagen aan Zijn volk had beschoren; gelijk zich ook de belofte van hetzelfde tot in de eeuwigheid uitstrekt, vs. 26 en 27.

In de derde plaats moeten wij nu stilstaan bij de overweging van die gebeurtenissen, welke dezen dag nog tot behoudenis voor velen zouden voorafgaan, en de belofte van ontkoming, welke zelfs in dien dag tegen deszelfs rampen en onheilen nog zou te vinden zijn. Men zie dit een en ander vs. 28—32: *En daarna zal het geschieden, dat Ik mijnen Geest zal uitgieten over alle vleesch*, enz.

Vooreerst voorzegt hier de Profeet vs. 28, 29, die uitstorting van den Heiligen Geest in de ruimste mate over het geheele mensdóm, welke in de dagen des Nieuwen Testaments zou geschieden, en die ook in de daad op het eerste Pinksterfeest, na Jezus' opstanding, is begonnen, waarom dan ook deze profetie van Joël door den Apostel Petrus op die gebeurtenis wordt toegepast, Hand. II: 16 en verv.

De Profeet zegt, dit zou daarna geschieden, dat is na datgeen, hetwelk hij in het voorgaande had voorzegt, namelijk na de zending van dien Leeraar ter gerechtigheid, na de komst van den Messias; en ja, zoo wij alles volledig nemen, ook ten minste voor een gedeelte na die aanvankelijke vernieuwing van Israëls geluk, welke hij verder vs. 24—27 had beschreven; hetwelk wij dan dus hebben te verstaan, dat deze uitstorting van den Heiligen Geest wel aanstonds na de eerste komst van den Messias zou beginnen, gelijk ook op het Pinksterfeest is geschied, doch verder gedurende den geheelen tijd des Nieuwen Testaments zou voortduren, ja ook eenmaal, na de herstelling van Israël, in de ruimste mate plaats hebben.

Hieruit zien wij, hoe wij de aanhaling, welke Petrus van deze voorzegging doet, moeten verstaan: namelijk dat hij daarmede niet wil te kennen geven, dat deze voorzegging in de gebeurtenis op het Pinksterfeest ten volle was vervuld, maar

alleen dat zij daarin begon vervuld te worden; alsmede dat deze voorzegging niet alleen bepaaldelijk zag op dien enkelen Pinksterdag, maar op alle de dagen van het Nieuwe Testament tot deszelfs voleinding toe, welke met dien Pinksterdag eenen aanvang namen. Dit wordt daaruit nog zoo veel te meer bewezen, omdat op dien éénen Pinksterdag de volle kracht en nadruk van deze voorzegging in lang niet is vervuld; want eene uitstorting van dien Geest over het gezelschap van Jezus' discipelen, en een aantal van drie duizend Joden, hoe aanmerkelijk ook, voldoet immers nog niet aan den nadruk van die belofte, dat die Geest zou uitgestort worden over alle vleesch? Hiertoe waren alle de dagen des Nieuwen Testaments noodig, en zal bijzonder het einde derzelve allerkrachtigst dienen.

Ten tweede stelt hier de Profeet, of liever de Heere zelf, vs. 30 en 31, de voorteekenen voor, welke dezen grooten en vreeselijken dag des Heeren zouden voorafgaan en aankondigen. Vele uitleggers verstaan door dezen grooten en vreeselijken dag, den dag van Jeruzalems verwoesting door de Romeinen, en denken dan, dat hier de voorteekenen zijn afgeschilderd, welke deze verwoesting van Jeruzalem vooraf gingen, en in zoo verre zij ook van gedachte zijn, dat deze zelfde verwoesting ook in het begin van het Hoofdstuk wordt afgeschilderd, blijven zij zich zelve wel gelijk en leveren eene verklaring, welke in den eersten opslag niet geheel onaannemelijk schijnt (¹⁹): met dit alles echter, wanneer wij het vervolg der voorzegging inzien, zoo blijkt hieruit ten klaarste, dat door dien grooten en vreeselijken dag des Heeren, geenszins de verwoesting van Jeruzalem door de Romeinen, maar een veel later tijd van oordeelen en gerigten moet verstaan worden. Dit blijkt onwedersprekelijk uit vs. 32, waar uitdrukkelijk gezegd wordt, dat tegen dien grooten en vreeselijken dag te Sion en Jeruzalem ontkoming zijn zou, en dat wel bij de overgeblevenen, die de Heere zoude roepen. Hier wordt dus geene verwoesting, maar juist integendeel eene beveiliging van Sion en Jeruzalem op dien dag voorzegd: Sion en Jeruzalem zou door het oordeel op dien dag niet getroffen worden, maar hetzelfde zou eene veilige schuilplaats zijn, waar ontkoming tegen dien vreeselijken dag zou te vinden zijn. Ook zou die groote dag voorvallen, nadat het Joodsche volk in hun land zou hersteld zijn; want de ontkoming tegen dien dag, zou zijn bij de overgeblevenen, die de Heere zal roepen, dat is, dat overblijfsel van Israël, hetwelk uit de algemeene ellende uitgeleid, weder hun land ten erfdeel verkregen zal hebben.

Jeruzalems verwoesting kon onmogelijk door dezen dag verstaan worden; en wij kunnen hier niet anders denken dan aan dien dag van des Massias laatste toekomst, wanneer in der daad, zoo als wij uit de Openbaring reeds hebben opgemerkt,

¹⁹ Deze verklaring is zekerlijk veel aannemelijker dan die, welke door dien grooten en vreeselijken dag des Heeren, den dag van het Pinksterfeest zelve, en door die wonderteekenen in den hemel en op aarde, de teekenen op dit Pinksterfeest, welke de uitstorting van den Heiligen Geest op de Apostelen verzelden, verstaan; immers de nadere beschrijving dier wonderteekenen, die dadelijk volgt, toont klaar genoeg het gezochte en gedrongene dezer verklaring aan.

Jeruzalem en Sion hersteld en eene veilige schuilplaats tegen de Goddelijke strafgerigten wezen zullen. Dit blijkt ook klaar uit het naauw verband, waarin deze voorzegging van dien grooten dag des Heeren staat met de afschildering van de verdelging van Israëls vijanden, welke hierop onmiddellijk volgt, Hoofdst. III.

De wonderteekenen derhalve, welke dezen grooten dag zouden voorafgaan, zijn dan ook niet de voortekenen van Jeruzalems verwoesting door de Romeinen, maar de voortekenen, welke dien vreeselijken dag van des Messias laatste toekomst zouden voorafgaan en aankondigen (²⁰). Joël beschrijft dezelve dus nader: bloed, vuur en rookpilaren; de zon zal veranderd worden in duisternis en de maan in bloed; waardoor vooreerst zware oorlogen en verwoestingen worden aangeduid, waarbij

²⁰ Het is waar, men zou hiertegen deze bedenking kunnen maken: waarom vergenoegt Petrus zich in de aanhaling van deze voorzegging niet alleen met het eerste deel derzelve, belovende eene algemeene uitstorting van den Heiligen Geest, welke alleen op het Pinksterfeest toepasselijk was? Waarom haalt hij ook het overige gedeelte dier voorzegging aan, omtrent dien vreeselijken dag des Heeren en deszelfs voortekenen, wanneer toch deze gebeurtenissen eerst aan het einde der wereld moesten voorvallen, en dus tot de toenmalige toehoorders van Petrus, de toen levende Joden, geene bijzondere betrekking schijnen te hebben? Zou men uit deze aanhaling niet opmaken, dat Petrus ook dien vreeselijken dag en deszelfs voorafgaande voortekenen mede binnen kort verwacht, en dus op de verwoesting van Jeruzalem en hare voortekenen, welke ook bij het bestaan van het toen levend geslacht nog gevolgd zijn, deze voorzegging hebbe toegepast? Doch deze bedenking verliest hare kracht, wanneer wij vooreerst opmerken, dat de tusschentijd, welke tusschen de aanvankelijke vervulling van het eerste gedeelte en de volkomene vervulling van de geheele voorzegging verlopen zou, van voren geheel onbekend was, en volgens Gods bedoeling ook onbekend moest blijven, alzoo het Gods wil was, dat ieder, in welken leeftijd ook, in de dagelijksche verwachting van de volkomene vervulling dezer voorzegging zoude leven. Zoo kwam het dan ook volkomen met het Goddelijk oogmerk overeen, dat Petrus op het Pinksterfeest, daar toen deze voorzegging begon vervuld te worden, zijne toehoorders op deze geheele voorzegging opmerkzaam maakte; dit konde hen tot meerder opwekking dienen; immers zij werden dan van zelf daardoor geleid, om dus bij zich zelve te denken: «zien wij in hetgeen thans gebeurt, dat deze voorzegging reeds begint vervuld te worden, veelligt is dan de volkomene vervulling derzelve ook haast aanstaande; misschien volgen dan ook haast die geduchte voortekenen van dien vreeselijken dag des Heeren; veelligt is dan ook deze dag na op handen; en hoe krachtig dit geschikt was, om hen tot ernstig nadenken op te wekken, behoef ik niet te zeggen, te minder, daar er die uitdrukkelijke belofte was bijgevoegd, dat die den naam des Heeren zou aanroepen, behouden zou worden. Ten tweede, daar ook, volgens het plan van God in het bestuur der wereld, meermalen zulke gebeurtenissen voorvallen, welke als eene afbeelding van de in de voorzeggingen eigenlijk bedoelde gebeurtenissen, de inwoners der wereld op de vervulling dier voorzeggingen telkens opmerkzaam kunnen maken en daarvoor waarschuwen, en in dat opzigt de toen ter tijd op handen zijnde verwoesting van Jeruzalem en derzelve voortekenen met regt als zulk eene waarschuwend afbeelding van dien in de voorzegging bedoelden dag des Heeren moeten aangemerkt worden; zoo is het des te beter te begrijpen, waarom de Heilige Geest, aan Wien toch de juiste tijd van al deze gebeurtenissen bekend was, het hart en den mond van Petrus, die door Hem sprak, bestierde, om de toen levende Joden ook op het laatste deel dier voorzegging opmerkzaam te maken, opdat dus zijne toehoorders, wanneer zij niet zeer lang daarna, vóór en bij de verwoesting van Jeruzalem dergelijke dingen zagen voorvallen, daardoor des te meer tot de verwachting van dien grooten en vreeselijken dag des Heeren zouden opgeleid en zoo tot des te ernstiger nadenken zouden opgewekt worden, zonder dat men daarom behoeft te stellen, dat deze gebeurtenissen die vreeselijke dag des Heeren, door Joël voorzegd, zelf waren, waarvan zij alleen tot een waarschuwend voorbeeld moesten dienen.

geheele pilaren van rook van het alom stroomend menschenbloed, en het alom aangestoken vuur ten hemel zullen opklimmen, en de zon en maan verduisteren; maar waardoor ook ten tweede vreesverwekkende natuurverschijnselen, bijzonder aan den hemel, aan zon en maan, worden afgebeeld.

Wanneer wij nu al die gebeurtenissen zamenvatten, welke dezen grooten en vreeselijken dag van des Heeren toekomst moesten voorafgaan en vergezellen, en die hier door Joël voorzegt zijn, het komt hierop neder: vooreerst zou er vooraf eene ruime uitstorting van den Heiligen Geest over het gansche menschedom plaats hebben, (dit is reeds aanvankelijk vervuld en moet dagelijks nog meer en meer en vooral in den laatsten tijd, in den volsten nadruk vervuld worden): ten tweede, zouden hevige oorlogen en beroeringen, en tevens geduchte natuurverschijnselen, bijzonder aan den hemel, de aannadering van dien grooten dag des Heeren aankondigen: eindelijk, wanneer dan die groote en vreeselijke dag des Heeren, die geduchte straf tijd daar is, zoo zal Jeruzalem en Sion weder hersteld, de woonplaats van een groot gedeelte des Joodschen volks, en in het midden dier vreeselijke strafgerigten eene veilige schuilplaats zijn, waar allen, die dan nog den naam des Heeren zullen aanroepen, tegen deze oordeelen ontkoming en behoudenis zullen kunnen vinden.

Zeer naauwkeurig komt deze voorzegging van Joël overeen met hetgeen wij omtrent deze gebeurtenissen in de Openbaring van Johannes hebben gevonden; want ook daar wordt voorzegt: vooreerst, dat vóór de aannadering van des Heeren toekomst, Zijne dienstknechten zouden verzegeld, en het eeuwig Evangelie aan alle volken zou verkondigd worden, waarmede de hier voorkomende belofte van eene algemeene en krachtige uitstorting van den Heiligen Geest, bijzonder wel overeenkomt: ten tweede, dat oorlogen, twisten en beroeringen, vreeselijke natuurverschijnselen, bijzonder ook aan den hemel, de inwoners der aarde tegen de aanstaande oordeelen zullen waarschuwen: en eindelijk, dat des Heeren volk, bijzonder een groot gedeelte des Joodschen volks, in eene veilige schuilplaats (het Joodsche land) zal worden uitgeleid, alwaar zij door eene ontelbare schaar, ook uit andere volken, zullen gevolgd worden, die daar ontkoming en beveiliging tegen de Goddelijke oordeelen vinden zullen (²¹).

Eindelijk moeten wij nog onze aandacht vestigen op dat treffend schilderij van de volkomene nederlaag van al de vijanden van Israël, waarmede deze profetie van Joël wordt besloten, Hoofdst. III: *Want ziet, in die dagen en te dier tijd, als Ik de gevangenis van Juda en Jeruzalem wenden zal, enz.*

²¹ Zie mijne *Proeve*, bladz. 15—29, 99, en *Nadere Opheldering*, bladz. 64—100, 133.

De hoofdtrekken hiervan zijn de volgende: vooreerst belooft God, dat Hij in die zelfde dagen, waarvan in het vorige gesproken was, namelijk bij dien geduchten straf tijd aan het einde der wereld, wanneer Juda en Jeruzalem hersteld zouden zijn, de Heidenen, Israëls vijanden, zou verzamelen in het dal van Jozaphath, en daar met hen regten over het kwaad, Zijn volk aangedaan, door hetzelfde onder de Heidenen te verstrooijen, hun land te deelen en hunne kinderen als slaven te verkoopen, vs. 1—3. Dan wendt God Zijne aanspraak tot Tyrus en Sidon, benevens de Filistijnen, en bedreigt dezelve bijzonder eene regtmatige vergelding van het kwaad, door hen Zijn volk aangedaan, terwijl Hij hun de herstelling Zijns volks aankondigt, vs. 4—8. Voorts roept God alle volken, (namelijk die van de vijanden Zijns volks onderscheiden waren) ten strijde, om tegen Zijne vijanden op te komen, vs. 9—11. Hij voorzegt nogmaals, dat de Heidenen, Zijne vijanden, zich in het dal Jozaphath's zullen verzamelen, doch dat Hij daar over hen regten en hen verdelgen zal, vs. 12, welke verdelging eerst zinnebeeldig, vs. 13, onder het zinnebeeld van het afmaaijen van een' rijp geworden oogst en het treden van eene volle perskuip, doch vervolgens meer eigenlijk, vs. 14—16, voorgesteld wordt. Voorts wordt het daarop volgend geluk van Israël in hun land beschreven, vs. 17, 18; de verwoesting der tegen Israël vijandige landen, bijzonder Egypten en Edom afgeschetst, vs. 19, en eindelijk wordt de voorzegging met de belofte van het altijddurend heil des Joodschen volks, besloten, vs. 20, 21.

De volgende omstandigheden trekken in dit laatste deel van Joël's voorzegging bijzonder onze aandacht.

Het is vooreerst opmerkelijk, dat het dal van Jozaphath hier wordt genoemd als de plaats, waar zich de vijanden van Israël, onder het bestuur van God zullen verzamelen, en waar hunne verdelging zal voorvallen. Dit dal is waarschijnlijk hetzelfde, waar de Heere ten tijde van koning Jozaphath en op zijn gebed de tegen Israël opgetrokkene vijanden verdelgde, volgens 2 Chron. XX. Het was niet zeer verre ten zuidoosten van Jeruzalem, naar den kant van Thekoa gelegen. En zoo wordt dan hier dezelfde nieuwe vijandelijke inval in het Joodsche land, na de nog aanstaande aanvankelijke wederherstelling des Joodschen volks, bedoeld, waarvan ook bij andere Profeten wordt gesproken, en welke bijzonder Openb. XI zeer duidelijk is voorzegd: en uit vergelijking van deze met andere voorzeggingen blijkt, dat hier alleen de uitkomst en het einde van dezen vijandelijken inval wordt beschreven. Wij hebben namelijk in onze Proeve over de Openbaring (²²) aangetoond, dat de vijanden van God en Zijn volk, tegen het einde der wereld, het Joodsche land, zelfs de stad Jeruzalem en den buitensten voorhof van den tempel, gedurende drie en een half jaar zullen overheeren, terwijl het tempelgebouw zelf tegen hen zal beveiligd blijven; doch dat aan het einde van deze drie en een halfjaar deze overheersching zal geëindigd en deze vijanden Gods volkomen verdelgd zullen

²² Zie al daar bladz. 45—53. *Nadere Opheldering*, bladz. 117—120.

worden; maar wij zagen tevens, dat dit bij trappen zou gebeuren: namelijk, eerst zouden zekere ten Oosten wonende koningen met hunne heirlegers tot verlossing van het Joodsche land uit de magt der vijanden tegen hetzelfde optrekken; het opperhoofd der vijanden zou de koningen der aarde tegen deze van het Oosten komende koningen ten strijde vergaderen; zoo zouden zij tegen dezelve eenen veldslag wagen, waarvan de aanvankelijke herovering van een groot gedeelte des Joodschen lands, bijzonder van Jeruzalem, het gevolg zijn zou: dit wordt ons beschreven Openb. XVI: 12 en vervolgens (²³). Doch daar de vijanden na dezen eersten veldslag nog eenige magt zouden hebben overgehouden, zoo zouden zij nog eens, al hunne magt vergaderende, eenen tweeden veldslag beproeven, welke met hunne volkomene verdelging zou eindigen, hetwelk wij beschreven vinden Openb. XIX: 11—21 (²⁴). Dit laatste wordt hier door Joël bedoeld, want hij spreekt duidelijk van de volkomene verdelging der vijanden; en wij leeren dan uit zijne voorzegging deze bijzondere omstandigheid, dat deze volkomene verdelging der vijanden van God en Zijn volk in het dal van Jozaphath zal voorvallen, waar zij zich waarschijnlijk op nieuw zullen verzamelen, om nog eene kans tegen het, aan hun geweld ontrukkt Jeruzalem te wagen.

Ook wordt dit nog nader bevestigd uit hetgeen wij ten tweede in deze voorzegging moeten opmerken, namelijk: dat volgens vs. 16, deze verdelging der vijanden uit Jeruzalem en Sion zelve zal voortkomen, en meer onmiddelijk aan den Heere wordt toegeschreven; hetwelk klaar bewijst, dat, wanneer dit gebeurt, Jeruzalem reeds weder zal heroverd zijn, en ook bijzonder wel overeenkomt met hetgeen van die laatste en volkomene verdelging der vijanden Gods, Openb. XIX: 11 en vervolgens wordt gezegd, bij welke plaats wij in onze *Proeve van Verklaring* hebben aangetoond, dat de Heere zelf ten dien einde onmiddelijk zal verschijnen, en met eene uitgelezene menigte van Sion tot de volkomene verdelging Zijner vijanden zal nederdalen.

Wij moeten ten derde opmerken, dat in deze voorzegging de eerste optogt veler volken tot redding van Gods volk en bestrijding Zijner vijanden, namelijk de optogt dier koningen van het Oosten, waarvan in de Openbaring wordt gesproken, mede klaar genoeg wordt aangeduid, in die opwekkende aanspraak, waarmede God de volken ten strijde tegen Zijne vijanden oproept, vs. 9—11.

Hetgeen ten vierde vs. 15, van het zwart worden van zon en maan en het intrekken van den glans der sterren, wordt gezegd, ziet waarschijnlijk op dat vreeselijk onweder en die aardbeving, welke, na de eerste nederlaag der vijanden, hunne

²³ Zie mijne *Proeve*, bladz. 108 en vervolgens. *Nadere Opheldering*, bladz. 137, en vervolgens.

²⁴ Zie mijne *Proeve*, bladz. 176—181. *Nadere Opheldering*, bladz. 165—167.

steden zou verwoesten en een geducht voorteeken zijn van hun haastig naderend, volkomen verderf, hetwelk beschreven wordt Openb. XVI: 18—21.

De Profeet noemt ten vijfde ook vs. 14, dien dag der volmaakte verdelging van Israëls vijanden : den dag des Heeren, dewijl daarmede die geduchte straf tijd, welke tegen het einde der wereld te verwachten is, zal voleindigd worden.

Het is eindelijk opmerkelijk, dat de Profeet hier onder de vijanden van Israël bijzonder en bepaald zulke volken noemt, die ten zijnen tijde Israël omringden en hunne vijandschap tegen hetzelfde uitoefenden, Tyrus, Sidon, en de grenzen van Palestina of de Philistijnen, vs. 4; Egypte en Edom, vs. 19, en dat hij bijzonder die daden van onderdrukking en vijandschap, welke zij toen tegen Israël pleegden, opgeeft als de reden, waarover God hen zou te regt stellen, (zie vs. 5, 6, 7, 19); schoon hij dit toch duidelijk zamenvoegt met die verzameling der Heidenen in het dal van Jozaphat, welke toch klaarblijkelijk eerst aan het einde der wereld zal voorvallen.

Deze omstandigheid zou wel eenigzins daaruit opgehelderd worden, dat de tusschentijd van alle deze gebeurtenissen onbekend was, en dat Joël dus, die laatste verdelging aller vijanden Israëls zich zeer veel vroeger voorstellende, dan dezelve inderdaad gebeuren zou, zich verbeeldde, dat de rondom gelegene volken nog in denzelfden toestand verkeerden, en in dezelfde vijandige handelwijze omtrent Israël volharden zouden, als ten zijnen tijde, en dat hij het zich bezwaarlijk zal hebben kunnen verbeelden, dat er zulk eenen grooten tusschentijd tusschen beiden zou verlopen, dat er hij de vervulling van de hoofdzaak zijner voorzegging niets meer van dezelve of van hunne nakomelingen zoude te vinden zijn. Doch deze opheldering is niet bestaanbaar met dat geleide van den Geest des Heeren, door hetwelk de Profeten gesproken en geschreven hebben, en hetwelk, schoon veel voor hen verborgen latende, hen echter voor wezenlijke dwalingen of voorstellingen naar hunne eigene gedachte, welke somtijds met de waarheid niet kon overeenkomen, zorgvuldig bewaarde; en het is eene geheel willekeurige vooronderstelling, welke ons in de eenvoudige en zekere uitlegging des Bijbels belemmert, wanneer men tusschen den hoofdinhoud der voorzegging, als alleen van God geopenbaard, en de inkleeding of voorstelling daarvan door de Profeten zelve, waarvan veel alleen naar hunne eigene gedachten, of tot dichterlijke opsiering zonder volstreckte waarheid zou kunnen ingerigt zijn, onderscheid maken wil. Wij, die een volstrekt Goddelijk geleide in het geheele voorstel der Profeten erkennen, en dus alles, wat zij zeggen, als eene getrouwe afbeelding van de ware toedragt van zaken aannemen, wij kunnen van deze vooronderstelling, en de daarop gegronde opheldering van de zoo even opgemerkte omstandigheid in deze voorzegging van Joël, geen gebruik maken.

Geheel iets anders is datgeen, hetwelk wij zelven toestemmen, ja waarvan wij reeds dikwijls tot opheldering van sommige voorzeggingen gebruik maakten, dat de Profeten den aanmerkelijken tusschentijd, die somtijds tusschen onderscheidene gebeurtenissen zou verlopen, als hun onbekend, verzwijgen en de gebeurtenissen in zulk eenen onafgebrokenen schakel voorstellen, alsof zij kort op elkander volgen zouden; want daar zeggen de Profeten zelven niet, dat die gebeurtenissen zoo kort op elkander volgen zouden; maar alleen dewijl zij ze achter elkander volgen laten, zonder den tijd tusschen beiden, die hun onbekend was, te melden, zoo kwam slechts ten hoogste de lezer, die lang vóór de vervulling leefde, even zoowel als de Profeet zelf, voor wien God den tusschentijd verborgen hield, op de gedachte, om eene spoedige opeenvolging der voorzegde gebeurtenissen te verwachten; en deze misleiding, zoo het al zóó genoemd mag worden, begint van zelve langs zoo meer te verdwijnen, naar mate de lezer verder in den tijd der vervulling begint te leven, en dus meer en meer gewaar wordt, dat er een aanmerkelijke tusschentijd tusschen de onderscheidene gebeurtenissen moest verlopen. Ook hebben wij reeds meer dan eens het wijze oogmerk opgegeven, hetwelk God met zulk eene inrigting der voorzeggingen bedoelde, namelijk om de menschen in eene gedurige verwachting te houden van de mogelijke nabijheid der nog aanstaande gebeurtenissen, en zoo ook van het einde derzelve, des Heeren toekomst.

Maar in het geval, hier bij Joël voorhanden, waarvan wij thans spreken, zou, volgens de gemelde vooronderstelling door den Profeet zelven, inderdaad eene onwaarheid worden gezegd, en eene misleiding plaats hebben, welke bij de vervulling geenszins zou worden weggenomen, maar dan integendeel blijven bestaan; want zoo zou dan door Joël tegen het einde der wereld bij de laatste teregtstelling van Israëls vijanden, ook de teregtstelling worden beloofd van zulke volken, welke echter in dien tijd reeds sedert vele honderden van jaren niet meer bestaan zouden hebben.

En dus worden wij geroept, om naar eene andere opheldering van deze omstandigheid om te zien; wij vinden dezelve, naar mij voorkomt, in de twee volgende opmerkingen. Vooreerst: de toenmalige vijanden van Israël waren een beeld van die, welke in het laatste der dagen hunne vijandschap tegen dit volk zullen uitoefenen. Ten tweede: men schijnt ook uit de gemelde omstandigheid in deze voorzegging en ook uit andere voorzeggingen, met grond te mogen opmaken, dat de toestand en betrekkingen van Israël, en der omringende volken en derzelve handelwijze omtrent dit volk des Heeren, tegen het einde der wereld zeer gelijkvormig zijn zullen aan die onder de dagen des Ouden Testaments vóór de Babylonische gevangenis, zóó zelfs, dat misschien wel dezelfde namen aan volken, landen en steden zullen gegeven worden. Men ziet klaar welk eene opheldering deze voorzegging van Joël uit deze vooronderstelling verkrijgt; doch over deze vooronderstelling en het licht, hetwelk zij over deze en vele andere voorzeggingen

verspreidt, zullen wij in onze laatste Afdeeling, bij een algemeen overzicht van alle de voorzeggingen, opzettelijk en uitgebreid spreken.

Alleen moeten wij er dit nu nog bijvoegen, dat den hier genoemden volken niet even veel kwaad bedreigd wordt; Egypte en Edom het zwaarste, bijzonder Edom. Edom schijnt dus ook ten dien tijde een hoofdvijand van Israël te zullen zijn; ook bij andere Profeten wordt van deszelfs geheele verwoesting bij de laatste toekomst van den Messias, met nadruk gesproken; doch dit zal mede bij een algemeen overzicht der voorzeggingen nadere opheldering vinden.

In de profetie van Amos vinden wij alleen strafredenen en bedreigingen, en er komt geen uitzigt voor in het toekomstige, behalve alleen op het einde, Hoofdst. IX: 8 — 15: *Ziet de oogden des Heeren Heeren zijn tegen dit zondig koninkrijk*, enz.

Daar eindigt de voorzegging eerst met de belofte, dat het geheele volk Israël niet zou verdelgd worden; dat, schoon het alomme zou verstrooid worden, echter alleen de goddeloozen onder hetzelfde zouden omkomen, en geen steenen voorts verloren gaan, vs. 8—10; en hier wordt vervolgens de toezegging van de wederherstelling en het altijddurend geluk van Israël bijgevoegd, vs. 11 —15.

De profetie van Obadja voorzegt de verdelging der Edomiten: *Alzoo zegt de Heere Heere van Edom*, enz. Ja, vs. 16 voorzegt zij de verdelging van alle tegen Israël vijandige Heidenen, en besluit vs. 17, met de afschildering van de wederherstelling en het geluk van Israël.

Aanvankelijk en voorbeeldig is dezelve vervuld geworden na de Babylonische ballingschap, bijzonder in de tijden der Makkabeën, maar zij zal nog in voller kracht vervuld worden in het laatste der dagen: wij vinden toch ook in andere voorzeggingen, die de laatste toekomst betreffen, gewag gemaakt van de Edomiten, als één van de voornaamste vijanden, welke des Heeren volk in het laatste der dagen hebben zal, en van hunne volkomene verdelging, (vergelijk b. v. Jez. LXIII: 1 — 6), en men herinnere zich ook hier de aanmerking, welke wij zoo even bij het laatste gedeelte van de profetie van Joël gemaakt hebben, omtrent de waarschijnlijke gelijkvormigheid van den toestand en de betrekkingen van Israël, en de omringende volken in het laatste der dagen, met die onder het Oude Testament.

De profetie van Micha (want in die van Jona komt niets tot ons oogmerk dienstig voor) bevat meer dan één heugelijk uitzigt in het toekomstige.

Eerst Hoofdst. II: 12, 13: *Voorzeker zal ik u, ô Jakob, gansch verzamelen*, enz.; alwaar de wederherstelling, nieuwe vermenigvuldiging en heerschappij aan Israël wordt toegezegd.

Verder, Hoofdst. IV en V: *Maar in het laatste der dagen zal het geschieden*, enz. Deze beide Hoofdstukken bevatten eene aaneengeschakelde voorzegging van de uitbreiding van de ware godsdienst, de komst en heerschappij van den Messias, de wederherstelling en het toekomstig geluk, alsmede de zegepraal van Israël. De voorzegging vangt aan met omtrent dezelfde afschildering van de uitbreiding van de ware godsdienst, de bekeering der Heidenen en de daarmee gepaard gaande algemeene en duurzame vrede der volken, welke wij reeds Jez. II: 2—4 gevonden hebben, en waarin de herstelling van Sion en den tempel, als de woonplaats van God en de algemeene zetel van de godsdienst en het rijk van God op aarde, stilzwijgend voorondersteld wordt. Wij vinden dit een en ander Hoofdst. IV: 1—5. Hierbij wordt de herstelling van Israël en de wederopbouw van Jeruzalem, alsmede de zegepraal, waardoor zij over hunne vijanden heerschen zullen, toegezegd, vs. 6—13, schoon tevens daarbij vs. 14, een nieuwe aanval der vijanden op Israël ten dien tijde wordt voorzegd. Voorts wordt de geboorte van den Messias te Bethlehem beloofd, Hoofdst. V: 1, 20, en daarmee onmiddellijk de herstelling en bekeering van Israël zamengevoegd, vs. 24; waarbij wij weder opmerken, dat de tusschentijd tusschen de gebeurtenissen, den Profeten met opzet was onbekend gebleven. Voorts wordt de gelukkige en voorspoedige regering van den Messias en de zegepraal, welke Zijn volk onder Zijne regering over de vijanden behalen zou, beschreven, vs. 3—5; waarbij het vooral opmerkelijk is, dat ook hier, vs. 4 en 5, wordt melding gemaakt van eenen vernieuwden inval der vijanden in het land Israëls, onder de regering van den Messias in het laatste der dagen, en van hunne te onderbrenging; ook dat deze vijanden hier Assur genoemd worden, welke met de Bahyloniërs in zeker opzigt, als één volk kan gerekend worden, omdat het eerst één rijk geweest is, en Babylon voorheen een gedeelte der oude Assyrische monarchie uitmaakte; schoon Micha hier den naam Assur gebruikt, dewijl in zijnen tijd het afzonderlijk Babylonisch rijk niet magtig was, maar de Assyriërs nog de grootste magt hadden en ook den voornaamsten vijand van Israël uitmaakten, zoodat Micha hier waarschijnlijk dien grooten hoofdvijand van God en Zijn volk, in de laatste toekomst bedoelt, welke in de Openbaring van Johannes uitvoerig wordt beschreven, en wiens hoofdstad aldaar Babylon genoemd wordt. Voorts wordt de gelukkige toestand van Israël ten dien tijde nog nader afgeschilderd vs. 6, en de overwinning en zegepraal over de volken vs. 7 en 8, alsmede de geheele vernietiging van alles, dat tot den oorlog noodig is, en dus ingewikkeld de vreedzame en ongestoorde toestand, waarin Israël dan verkeeren zal, gelijk ook de volkomene uitroeiing der afgoderij en de verdelging aller tegen God wederspannige volken, beschreven vs. 9—14.

Eindelijk, Hoofdst. VII: 7—20: *Maar ik zal uitzien naar den Heer, ik zal wachten op den God mijns heils*, enz. Daar komt nog een vertroostend uitzigt voor op de aanstaande herstelling en het volkomen geluk van Israël. Van vs. 7 tot 10a, is eene inleidende aanspraak aan Israëls voornaamsten vijand in den tijd van Micha; doch met het

laatste deel van vers 10 begint eigenlijk de voorzegging zelve. Wanneer wij vs. 11 en 12 liever dus vertalen: *ten dage, als Hij uwe muren zal herbouwen, te dien dage zal uwe landpaal uitgebreid worden; te dien dage zal men tot u komen van Assur en van de steden van Egypte af, en van Egypte af tot aan de rivier, en van zee tot zee, enz.*; zoo zal de zin duidelijk zijn. Eerst voorzegt de Profeet eene volkomene verdelging van Israëls vijanden vs. 10b; voorts eene verre uitbreiding der grenzen van Israëls rijksg gebied vs. 11 en 12, zoodat alle de landen, daar gemeld, aan dit gebied onmiddellijk zullen onderworpen zijn. Tusschenbeiden erkent de Profeet, dat ja, het land Israëls, wegens de zonden des volks, zou verwoest worden vs. 13; doch keert zich onmiddellijk tot God, om zijnen vernieuwden zegen voor Zijn volk af te smeeken vs. 14; en hij voert daarop God zelve in, de belofte aan Zijn volk doende, dat Hij eens groote wonderen doen zou ter hunner herstelling, waarover de Heidenen zelfs zouden verbaasd staan, en zich eens met eerbied voor God nederbuigen, vs. 15 —17; hetwelk hij eindelijk besluit met de vermelding van des Heeren liefde en trouw omtrent Zijn volk, vs. 18—20.

De profetie van Micha levert ons dus wel geene bijzondere uitzigten in de aanstaande toekomst op, welke wij niet reeds bij andere Profeten gevonden hebben; maar bevat echter in een kort bestek de voornaamste uitzigten, welke den hoofdinhoud der profetiën uitmaken.

De profetie van Nahum bevat eene voorzegging en afschildering van den ondergang van Ninivé, en heeft op de aanstaande toekomst geene betrekking, dan alleen in zooverre dezelve eene afbeelding en onderpand is van de verdelging ook van die vijanden, welke des Heeren volk in het laatste der dagen hebben zal.

De profetie van Habakuk betreft den inval der Chaldeën of Babyloniërs in het Joodsche land, maar tevens ook derzelve ondergang, welke mede ten dien tijde volgen zoude. Zij heeft dus geene onmiddellijke betrekking op de nog aanstaande toekomst: evenwel kunnen de gebeurtenissen, daarin voorgesteld, als een voorbeeld worden aangemerkt van de overheersching en den ondergang van dien grooten vijand van Gods volk, welke tegen het einde der wereld is te verwachten. De geloovige overweging van deze profetie van Habakuk, en de toepassing derzelve op dien toekomstigen vijand, zal tot eenen bijzonderen troost en bemoediging ten dien tijde voor des Heeren volk zijn kunnen. Verder behoeven wij ons daarbij thans niet te bepalen.

De profetie van Zephanja bedreigt eerst verwoesting aan het Joodsche land en volk, eenen dag van wraakneming over hunne zonden, Hoofdst. I, waarmede de verwoesting door de Babyloniërs bedoeld wordt; maar zij zegt tevens tot troost den godvruchtigen toe, dat zich die verwoesting ook over hunne vijanden zou uitstrekken, Hoofdst. II, alwaar ook tevens de belofte van de wederherstelling des Joodschen volks is ingevlochten: en zij beschrijft vooral de zonden van Jeruzalem,

en bedreigt hetzelfde en alle volken met Gods wraak, Hoofdst. III: 1 — 8, en besluit met een aangenaam en heugelijk uitzigt van de toekomstige wederherstelling des Joodschen volks, en de algemeene bekeering der volken, vs. 9 — 20 : *Gewisselijk dan zal Ik tot de volken eene reine sprake wenden*, enz.

Dit laatste heeft op de laatste toekomst eene regtstreeksche betrekking, terwijl ook de oordeelen, hier aan het Joodsche volk en aan de andere volken bedreigd, die groote dag des Heeren, waarvan Zephanja spreekt, Hoofdst. I: 7, als een waarschuwend voorbeeld van den laatsten straftijd tegen het einde der wereld kunnen worden aangemerkt, en zeker ook, even als elk bijzonder oordeel, de Joden, volgens Gods bedoeling, daarop opmerkzaam maken moesten: waarom ook de Geest, door wien Zephanja sprak, hem opzettelijk bestuurde, om in de voorstelling dier oordeelen, welke ten zijnen tijde zouden plaats hebben, zulke bewoordingen te gebruiken, welke dien grooten en laatsten straftijd, waarvan wij bijzonder bij Joël de voorzegging gevonden hebben, in de gedachte brengen en de verwachting daarvan opwakkeren konden.

De tot hiertoe behandelde kleine Profeten hebben waarschijnlijk allen, de een langer, de ander korter vóór de Babylonische ballingschap geleefd en geprofeteerd: doch de drie, die nu nog volgen, hebben allen eerst na de terugkeering uit deze ballingschap geprofeteerd.

De profetie van Haggai bevat bestraffingen wegens het nalaten van den vernieuwden ophouw des tempels na de Babylonische gevangenis, en opwekkingen, om in denzelfden voort te gaan, benevens bemoedigingen in dit werk.

Bijzonder komt ook in dezelve voor eene vertroostende aanspraak aan het volk, dat wegens de mindere heerlijkheid, dat dit huis thans bezat, in vergelijking van die, welke hetzelfde voorheen vóór de verwoesting bezeten had, bedroefd en neergeslagen was, om hetzelfde deswegens op te beuren, Hoofdst. II: 1 — 10. In dezelve komt eene voorzeggende belofte voor, die op het toekomstige betrekking heeft, vs. 7 — 10: *Want alzoo zegt de Heere der heirscharen*, enz. Wij vinden daar eerst, eene voorzegging van groote beroeringen, die nog op aarde zouden plaats hebben, en geduchte gebeurtenissen, die alle Heidenen zouden doen beven, vs. 7, 8a; dan de belofte van de komst van den Messias, hier als den wensch aller Heidenen voorgesteld, en de toevloeiing der volken tot Hem, vs. 8b; alsmede van eene nog aanstaande verheerlijking van den tempel bij de komst en de regering van den Messias, vs. 8c; welke laatste belofte, gepaard met de toezegging van vrede en heil, welke nog eens in dien tempel zouden genoten worden, wordt herhaald vs. 10. Hierbij moet ik opmerken, dat, wanneer God, vs. 8, van dit huis spreekt, Hij dan niet bepaaldelijk dat tempelgebouw verstaat, hetwelk zij toen bezig waren op te bouwen, in onderscheiding van het vorige, dat vóór de verwoesting gestaan had, zoo als uit de vertaling van het tiende vers zou kunnen schijnen, waar het laatste van

het eerste huis wordt onderscheiden; neen, maar dat deze en de vorige tempel, en die, welke ook nog misschien naderhand in deszelfs plaats zou mogen worden opgerigt, als één en hetzelfde tempelhuis beschouwd worden, gelijk ook vs. 10 eigenlijk dus moet vertaald worden: de laatste heerlijkheid dezes huizes zal grooter worden dan de eerste, (vergelijk hiermede vs. 4). En dus wil God zeggen, dat zij over den min heerlijken toestand, waarin dit tempelhuis thans na de herbouwing gezien werd, niet behoefden te treuren, dewijl er nog eens een tijd te wachten was, dat het in eenen veel heerlijker toestand zou daargesteld worden, zóó zelfs, dat die laatste heerlijkheid, welke nog eens was te verwachten, den vorigen luister bij deszelfs eerste oprigting door Salomo zou te boven gaan. Van de vervulling dezer voorzegging en belofte heeft men zeker aanvankelijk eenig voorbeeld gezien bij de eerste komst van den Messias, en de eerste oprigting Zijner gemeente onder de Heidenen, benevens de oorlogen en rampen, welke vóór dit alles, na den tijd van Haggai, plaats hadden; doch in kracht en nadruk moet ze nog vervuld worden, en ziet zij op de aanstaande toekomst, de oprigting van Messias' heerlijk koninkrijk, de toevloeiing aller volken tot Hem, de beroeringen en rampen, die dit zullen voorafgaan, de heerlijkheid van den tempel, zoo als die dan zijn zal, en den staat van vrede en heil, die dan zal plaats hebben.

Op dezelfde wijze is het ook gelegen met eene andere voorzegging en belofte, die bijzonder aan Zerubbabel, den vorst der uit Babel teruggekeerde Joden, gedaan wordt, Hoofdst. II: 22 — 24: *Spreekt tot Zerubbabel, den vorst van Juda, zeggende: Ik zal den hemel en de aarde bewegen*, enz. Ook daar worden dezelfde rampen en beroeringen voorzegd, benevens de omkeering aller wereldsche heerschappijen, vs. 22, 23; en in het midden van dezelve wordt de naauwkeurigste beveiliging aan Zerubbabel toegezegd, vs. 24. Een voorspel hiervan zeker zag men ook in de oorlogen en beroeringen, die de eerste komst van den Messias zijn voorafgegaan, en de tot dien tijd toe voortgezette getrouwe beveiliging van Zerubbabel's nageslacht, zoodat er de Messias uit geboren werd. Maar bijzonder worden hier die rampen en omwentelingen afgeschilderd, die tot op het einde der wereld duren moesten, vooral kort vóór de laatste komst van den Messias zouden plaats hebben; en in het midden van dezelve wordt eene voortdurende bewaring van Zerubbabel's nageslacht, tot op de laatste tijden toegezegd. Ook schijnt mij, bij eene eenvoudige overweging dezer woorden, hier iets aan den persoon van Zerubbabel zelve tot in de verste toekomst beloofd te worden; doch wat dan daarmede bedoeld wordt, zal bij de vervulling het best blijken. Zouden wij niet mogen denken, dat Zerubbabel mede zijn zal onder het getal dergenen, die in de eerste opstanding zullen deel hebben, en nog vóór de algemeene opstanding, gedurende het duizendjarig rijk met Christus op aarde zichtbaar verschijnen en regeren zullen?

Bij de profetie van Zacharia moeten wij bijzonder stilstaan, omdat in dezelve verscheidene uitzigten in de nog aanstaande toekomst gevonden worden, hetzij als voorbeeld, hetzij regtstreeks, en daaronder zulke, die meer zeldzaam voorkomen.

Deze profetie bestaat, na eene korte inleiding, Hoofdst. 1: 1 — 6, waarin de Heere den Joden het gedrag hunner vaders en deszelfs gevolgen ten vóórbeelde voorstelt, uit twee voorname deelen, waarvan het eerste van Hoofdst. 1:7 tot het einde van Hoofdst. VI, voospellende gezigten, en het laatste, van Hoofdst. VII tot XIV, eigenlijke voorzeggingen bevat.

De gezigten zijn acht of negen in getal.

Het eerste gezigt, benevens deszelfs verklaring, en eene daarbij gevoegde voorzegging, vinden wij Hoofdst. I: 7—17: *Op den vierëntwintigsten dag in de elfde maand*, enz.

Het gezigt zelf wordt beschreven vs. 8, en bestond daarin, dat Zacharia eenen man zag, rijdende op een rood paard, staande tusschen de mirthen, of in het midden van een mirthenboschje, in eene diepe vallei, en achter hem roode, bruine en witte paarden.

Wie door dezen man op het rood paard wordt afgebeeld, verklaart ons vs. 11 nader, waar deze man de Engel des Heeren genoemd wordt, hetzij dan dat wij daardoor eenen ongeschapenen Engel, namelijk den Zone Gods, die als de groote Leidsman van Israëls volk, meermalen de Engel van Gods aangezicht genoemd wordt; hetzij dat wij daardoor eenen bijzonderen Bescherm-Engel des Joodschen volks verstaan moeten. Zeker heeft deze Engel op het Joodsche volk de naauwste betrekking, en trekt zich deszelfs belangen aan, zoo als blijkt uit deszelfs bede voor dit volk, vs. 12. Het mirthenboschje, in welks midden hij stond, en dat in eene diepe vallei gelegen was, zal dan het Joodsche volk verbeelden, dat in eene diepe vernedering verkeerde, maar desnietteenstaande des Heeren Engel onder zich had, en door hem beveiligd werd. De roode kleur van het paard, ziet op de wraakneming, welke deze Leidsman en Beschermmer des Joodschen volks, over hunne vijanden uitoefenen zou.

Wat voorts de roode, bruine en witte paarden betreft, die achter hem waren, van dezelve wordt vs. 10 deze verklaring gegeven: *deze zijn het, die de Heere uitgezonden heeft, om het land*, of, zoo als wij het liever vertalen zouden, *het aardrijk te doorwandelen*; en zij zelve zeiden, vs. 11: *wij hebben het land, of liever, het aardrijk doorwandeld en ziet, het gansche land, of het aardrijk zit en het is stil*; doch dit geeft ons alleen nog geene genoegzame opheldering. Maar men herinnere zich, dat ook in de Openbaring van Johannes dit zinnebeeld van paarden, van onderscheidene kleuren, voortkomt, Hoofdst. VI, en dat daardoor klaarblijkelijk zekere waarschuwendende gebeurtenissen worden afgebeeld, welke als voortteekenen van des

Heeren komst ten gerigte, het menschdom daarop opmerkzaam moesten maken. Zoo zullen ook hier deze paarden zulke bijzondere groote gebeurtenissen aanduiden, welke alom op aarde voorvielen, om de inwoners derzelve tot opmerkzaamheid op te wekken, gebeurtenissen, zoo van eenen gelukkigen als ongelukkigen aard, of eigenlijk de Engelen, door wien deze gebeurtenissen zouden verwekt en bestuurd worden. De roode paarden, zullen bloedige oorlogen, de bruine, andere rampspoeden; de witte daarentegen, voorspoed, vrede en overwinning aanduiden. En dat zij van den Heere werden uitgezonden om het aardrijk te doorwandelen, geeft te kennen, dat zulke gebeurtenissen van het eene volk tot het andere voortgingen, om overal opmerkzaamheid te verwekken. En verklaren zij zelve, dat zij het aardrijk doorwandeld hadden en dat hetzelfde zat en stil was; zoo zullen wij dit best opvatten van eene zorgeloze gerustheid, welke eene ligtzinnige onopmerkzaamheid op alles, wat er voorviel, ten gevolge had; want zoo wordt het verklaard vs. 15, alwaar God zegt, vertoornd te zijn tegen die geruste, dat is, zorgeloze Heidenen.

Zacharias zag dan hier in dit gezigt, den Bescherm-Engel en Leidsman des Joodschen volks onder de gedaante van eenen man op een rood paard, in het midden van dit volk tot deszelfs bescherming in hunnen vernederden toestand, als in een mirthenboschje in eene diepe vallei, bereid om wraak te nemen over deszelfs vijanden: doch alvorens had God nog de volken laten waarschuwen door onderscheidene gewigtige gebeurtenissen, geschikt om de opmerkzaamheid gaande te maken; maar dit was vruchteloos afgeloopen; het geheele aardrijk bleef hierbij gerust, zorgeloos en onopmerkzaam. Dit een en ander wordt hier afgebeeld door de roode, bruine en witte paarden, die uitgezonden waren geweest, om het aardrijk door te trekken, en nu van het uitvoeren van hunnen last terug keerden en verslag gaven van den vruchtelozen uitslag van dit hun werk, daar zij wel het aardrijk waren doorgetrokken, maar het aardrijk daarbij stil en zorgeloos gerust gebleven was. Waarschijnlijk wordt hier bedoeld op die onderscheidene groote gebeurtenissen, welke kort vóór dien tijd waren voorgevallen, de inneming der Babylonische heerschappij door de Perzen en alle derzelve gewigtige gevolgen. Door de tijding van de stille gerustheid en zorgeloosheid van de inwoners der aarde, de vijanden des Joodschen lands, welke daardoor zich nog niet lieten waarschuwen en niet ophielden, zoo veel in hen was, dit volk te verdrukken; door deze tijding wordt de ijver van den man op het roode paard, den Bescherm des Joodschen volks, gaande, om de langgewenschte wraak over deze vijanden te nemen, en hij wendt zich tot God met de vraag: hoe lang nog de verdrukking van dit Zijn volk duren zoude vs. 12; waarop de Heere aan Zacharia door eenen anderen Engel liet toezeggen, dat Hij zich nu de belangen van Zijn volk ijverig ging aantrekken, wraak zou nemen wegens hetzelfde aan die geruste en zorgeloze Heidenen, die hetzelfde verdrukt hadden, waarbij hij tevens volkomene wederherstelling, uitbreiding en voorspoed aan Zijn volk toezegt, vs. 13—17.

Het tweede gezicht vinden wij Hoofdst. I: 18—21 : *En ik hief mijne oogen op en zag; en ziet daar waren vier hoornen*, enz. Hier wordt de verdelging van Israëls vijanden nader afgebeeld onder het zinnebeeld van vier hoornen, welke de vijanden van Israël beteekenden, die hetzelfde gestooten en verstrooid hadden; en vier smeden, welke die hoornen verbrijzelden, waardoor de verdelging dier vijanden beteekend wordt.

Het derde gezicht vinden wij Hoofdst. II: *Wederom hief ik mijne oogen op en ik zag*, enz. In hetzelfde zag Zacharia eenen man met een meetsnoer in de hand, om Jeruzalem te meten, en hoorde daarbij eene belofte van de uitbreiding en veiligheid van Jeruzalem, de volkomene verdelging aller vijanden, bijzonder van Babel, dat toen wel reeds onder de rucht der koningen van Perzië gekomen, maar toch nog aanwezig was en veel van deszelfs vorigen luister had behouden; (eerst in het vijfde jaar van Darius Hystaspes, en dus drie jaren later, dan Zacharia dit gezicht zag, begon deze voorzegging omtrent Babel vervuld te worden, toen deze koning bij eenen opstand der Babyloniërs, hunne stad innam, drie duizend der voornaamste inwoners ter dood bragt, en de wallen nederwierp): hierbij is ook nog gevoegd de belofte van de toebrengring veler Heidenen en het volkomen geluk van Israël.

Het vierde gezicht vindt men Hoofdst. III: *Daarna toonde hij mij Jozua, den Hoogepriester*, enz. Het heeft betrekking tot Jozua, die onder de uit Babel teruggekeerde Joden, het eerst het Hoogepriesterambt bekleedde. Zacharia zag Jozua met vuile kleederen voor het oog van des Heeren Engel staan, en nevens hem den satan, die hem beschuldigde en zeker het Hoogepriesterambt onwaardig keurde: doch de aanklagt des satans werd afgewezen; de vuile kleederen werden aan Jozua uitgetrokken, en openlijk werd verklaard, dat hem de ongeregtigheden vergeven waren; waarop hem nieuwe reine kleederen werden aangedaan, en hem het Hoogepriesterambt op nieuw opgedragen, onder voorwaarde van gehoorzaamheid. Dit gezicht was geschikt om de bekommering weg te nemen, welke in het hart van Jozua kon opkomen, wegens de snoode ongeregtigheden, waardoor ook het priesterlijke geslacht zich verontreinigd had, en zoo werd hier getoond, hoe God al deze ongeregtigheden had vergeten, en daaraan niet meer gedenken wilde. Hier wordt nu nog de belofte van de komst van den Messias (de spruite), van Gods wakende zorg voor den vernieuwden tempel, van de volkomene wegneming aller zonden, en van het volmaakt geluk van Israël, bijgevoegd, vs. 8—10.

Het vijfde gezicht komt voor Hoofdst. IV: *En de Engel, die tot mij sprak, kwam weder, en hij wekte mij op*, enz. Het heeft betrekking op Zerubbabel, den vorst der uit Babel wedergekeerde Joden. Zacharia zag eenen gouden kandelaar, met zeven lampen, boven welke eene oliekruik of rond vat vol olie was, uit hetwelk de lampen bestendig gevuld werden. Aan weerszijden stond een olijfboom, wiens takken van beide zijden tot den kandelaar gebogen waren, zoodat de olie eerst in twee kleinere

kruiken vloeide en van daar in den ronden bol zamenliep, en uit denzelfen aan de zeven lampen van den kandelaar werd medegedeeld, (zie vs. 2 en 3, vergel. met vs. 12). Deze kandelaar, als zijnde een voornaam huisraad van den tempel, stelde hier den geheelen tempel voor, maar was tevens een zinnebeeld van het licht van de ware godsdienst. Door dit gezicht werd dan de spoedige volbouwing van den tempel en de instandhouding van de ware godsdienst afgebeeld, welke het nimmer aan onderhoud ontbreken zou, evenmin als dezen kandelaar aan olie, die uit de twee olijfboomen bestendig daar werd heengevoerd. Overeenkomstig deze zinnebeeldige vertooning, werd dan ook aan Zerubbabel de volbouwing van den tempel, de overwinning van alle hindernissen en de wakende zorg van God voor denzelfen toegezegd, vs. 6—10. Voorts dient vs. 11—14, tot eene bijzondere verklaring van de twee olijf boomen, die nevens den kandelaar stonden en derzelver twee takken; en de verklaring zelve komt bijzonder voor vs. 14: deze zijn de twee olietakken, die voor den Heere der gansche aarde staan. Doch deze verklaring is zelve zeer raadselachtig. Johannes maakt in zijne Openbaring, Hoofdst. XI: 4, van deze woorden van Zacharia gebruik, en van dit geheele zinnebeeld, om daarmede die twee getuigen te beschrijven, die kort vóór des Heeren toekomst op aarde in het midden der vijanden getuigen zullen, en welke hij bij kandelaren en olijfboomen vergelijkt, om daarmede aan te duiden, dat het licht der Goddelijke waarheid, en hetgeen tot onderhouding van hetzelfde dient, in deze getuigen zal besloten en door hen op aarde zal behouden worden (²⁵). Liefst zouden wij dan ook hier denken, dat hier door deze twee olijftakken, die voor den Heere der gansche aarde staan, verstaan worden twee mannen, door welke het licht der Goddelijke waarheid onder het Joodsche volk zou onderhouden worden, namelijk Ezra en Nehemia, die na Jozua en Zerubbabel, tot onderhouding van de godsdienst onder Israël zouden medewerken. Zoo zullen de olijfboomen, van welke deze twee mannen, als takken beschouwd worden, de beide geslachten der Priesteren en Overheden van Israël aanduiden, uit welke Ezra en Nehemia gesproten waren, en door welke ook voortaan het licht der Goddelijke kennis zou onderhouden worden.

Het zesde gezicht komt voor Hoofdst. V: 1—4: *En ik hief mijne oogen weder op, en ik zag, en ziet eene vliegende rolle*, enz. Zacharias zag eenen geopenden rol, waarin de vloek bedreigd werd over alle boosdoeners; waardoor de uitroeijing van alle goddeloozen uit Israël, werd aangeduid.

Hierop volgt het zevende gezicht Hoofdst. V: 5—11: *En de Engel, die met mij sprak, ging uit en zeide tot mij*, enz. Eene Epha (zekere maat), waarin eene vrouw, die de goddeloosheid verbeeldde, was opgesloten, en welke door twee gevleugelde vrouwen werd opgeheven en naar het land Sinear (de landstreek van Babel) werd weggevoerd, moest aan Zacharia de geheele uitroeijing der goddeloosheid zelve uit Israël afschilderen. Bijzonder is hier deze omstandigheid opmerkelijk, dat de

²⁵ Zie mijne *Proeve*, blad. 48, 49. *Nadere Opheldering*, blad. 118.

goddeloosheid wordt gevoerd naar het land Sinear, om haar daar een huis te bouwen, dat zij daar gevestigd en gesteld wordt op hare grondvesten, vs. 11; waarin klaarligt opgesloten, dat, wanneer de goddeloosheid uit Israël zou worden uitgeroeid, eenmaal de landstreek van Babel op eene bijzondere wijze het verblijf van alle goddeloosheid, en haar troon daar gevestigd zou worden.

Deze zeven eerste gezigten hebben gedeeltelijk betrekking tot zulke gebeurtenissen, die in en kort na Zacharias leeftijd moesten voorvallen, gedeeltelijk tot zulke, die eerst in de verste toekomst aanstaande waren. In het bijzonder werd in de vijf eerste gezigten de straf van Israëls toenmalige vijanden, de herstelling van Jeruzalem, van den tempel en de godsdienst, en de voorspoed der Joden onder de koningen, uit het Assamoneesche huis, afgeschilderd. Met dit alles worden er veelvuldige trekken ingemengd, welke eerst bij de laatste volkomene herstelling van Israël hare vervulling wachten. De gebeurtenissen derhalve, waarop die vijf eerste gezigten in de eerste plaats zien, waren voor Zacharia tevens een beeld van eene nog verder afgelegene toekomst, tot welke zich ook zijn uitzigt dadelijk uitstrekt, en in welke hij zich somtijds geheel verliest, eenen staat van vrede en heil voor Jeruzalem en het Joodsche volk, en de toebrengring der Heidenen zich levendig vertegenwoordigende. In de twee volgende gezigten, het zesde en zevende, gaat hij dan geheel tot de nog verder afgelegene toekomst over, en ziet eene volmaakte uitroeijing aller goddeloozen en goddeloosheid uit Israël, welke nog eerst in het toekomstige te verwachten is, vooruit, gelijk ook die overbrengring der goddeloosheid in het land Sinear, en het bouwen van eene woning aldaar voor haar, om haar daar te vestigen, duidelijk schijnt te zien op de oprigting der groote wereldheerschappij, die den laatsten vijand van God en Zijnen Gezalfde zal opleveren, en welker zetel ook, volgens de Openbaring van Johannes, te Babel zijn zal, waar dan alle goddeloosheid zich te zamen vergaderen en zich eenen troon vestigen zal. Men herinnere zich hier wederom, dat de tusschentijden tusschen de gebeurtenissen den Profeten onbekend waren, en zij het nabijzijnde en verder afgelegene dus gewoonlijk onmiddelijk zamenvoegden; zoo wordt het des te meer begrijpelijk, hoe Zacharia eerst het verder afgelegene met het nabijzijnde in de vijf eerste gezigten zamenvoegde, en eindelijk in de twee volgende gezigten geheel tot het nog ver toekomstige overga.

Wat nu het achtste gezigt betreft, wij vinden hetzelfde Hoofdst. VI: 1 — 8: *En ik hief mijne oogen weder op, en ik zag, en ziet vier wagenen*, enz. Doch hetzelfde is mij tot hertoe niet klaar genoeg, om daarvan eene genoegzaam zekere verklaring te geven. Volgens het verband met de twee voorgaande gezigten, heeft het welligt ook op de nog aanstaande toekomst betrekking: vandaar dan die duisterheid, welke

zich bij het aannaderen van de vervulling van dit gezigt alsdan van zelf zal opklaren (²⁶).

Eindelijk wordt deze verzameling van gezigten besloten met eene zinnebeeldige handeling, en eene daarbij behoorende voorzegging, welke wij dus als het negende stuk tot deze verzameling behoorende, kunnen aanmerken. Wij vinden dezelve Hoofdst. VI: 9—15: *En des Heeren woord geschiedde tot mij, zeggende*, enz. Zacharia kreeg bevel, om van eenige voorname en rijke Joden, die onlangs uit Babel te Jeruzalem waren aangekomen, eenig zilver en goud te vragen, en daarvan kroonen te maken, en dezelve te zetten op het hoofd van Jozua den Hoogepriester, en bij die gelegenheid te voorzeggen: vooreerst de komst van den Messias, en de vereeniging der Koninklijke en Priesterlijke waardigheid in Zijnen Persoon, welke door het zetten der kroonen op het hoofd van den Hoogepriester werd afgebeeld; ten tweede de aanstaande toevloeiing veler verstrooide Joden uit verre landen, om den tempel des Heeren mede op te bouwen, hetgeen door het schenken van dat zilver en goud, door die mannen, die eerst uit Babel te Jeruzalem waren teruggekeerd, werd afgebeeld; weshalve ook die kroonen tot eene gedachtenis van deze gebeurtenis en een altijd voortdurend zinnebeeld van de daarbij gedane voorzegging in den tempel moesten opgehangen worden.

Nu volgen de eigenlijke voorzeggingen. Dezelve zijn drie in getal.

De eerste voorzegging met de gelegenheid, waarbij dezelve gedaan werd, vinden wij Hoofdst. VII en VIII. De inhoud van deze beide Hoofdstukken komt hierop neder: De Joden onderhielden, sedert de verwoesting van Jeruzalem door de Chaldeënen, vier vastendagen, allen tot gedachtenis dezer rampvolle gebeurtenis ingesteld: doch nu zij in hun vaderland waren terug gekeerd, vragen zij, of zij die vastendagen nog moesten onderhouden, immers den voornaamsten derzelve, die bijzonder tot gedachtenis van de verbranding des tempels was ingesteld; zie Hoofdst. VII: 2, 3. Daarop antwoordt hun de Heere: vooreerst, dat zij zoo min als hunne vaders recht gevestigd hadden, zoo als God reeds voorheen dit aan hunne vaders had laten onder het oog brengen, vs. 4—7; ten tweede, dat het bijzonder aankwam op de onderhouding der zedelijke geboden en dat het eigenlijk om derzelve overtreding was, dat alle die onheilen hun waren overgekomen, vs. 8—14: uit welk een en ander zij besluiten konden, dat het op de onderhouding dier vastendagen zoozeer niet zoude aankomen. Hier voegt de Heere nu nog bij, dat Hij hen thans wederom hersteld had en ook voorts hun dacht goed te doen, waarbij eene voorzegging van eenen uitnemenden heilstaat voorkomt, Hoofdst. VIII: 1—15. En hierop wijst hun de Heere, wat zij dan nu doen moesten, namelijk Zijne zedelijke geboden onderhouden, en voorts de ingestelde dagen niet als vastendagen, maar als vrolijke

²⁶ Voor zoo ver dit gezigt reeds vervuld is, vindt men daarvan de meest aanprijzende verklaring bij De Haas, over de *Openbaring van Johannes*, Deel II, bladz. 208—316.

hoogtijden vieren, vs. 16—19; waarop Hij nogmaals de belofte van het groot geluk van Israël en de achting, welke zij onder de Heidenen genieten zouden, voorstelt vs. 20—23.

De voorzegging dus van het toekomstig geluk van Israël vinden wij Hoofdst. VIII: 1—15: *Daarna geschiedde het woord des Heeren der heirscharen tot mij*, enz. en 20—23: *Alzoo zegt de Heere der heirscharen*, enz. In de eerste plaats ziet deze voorzegging eenigermate op den gelukkigen staat, welken het Joodsche volk voor eenen korten tijd onder de Makkabeën heeft mogen genieten: maar dit is toch slechts als een voorbeeld van eenen nog veel beteren en bestendiger gelukstaat aan te merken, dien Zacharia in den geest vooruit ziet; zijn uitzigt toch strekt zich uit tot in de verste toekomst; en dus komt deze voorzegging hier ook tot ons oogmerk in aanmerking. De hoofdzaak intusschen van hetgeen hier in de toekomst aan Israël beloofd wordt, hebben wij ook reeds bij andere Profeten gevonden: eene volkomene wederbrenging der verstrooide Joden in hun land, eenen bloeienden gelukstaat van Jeruzalem, de toebrenging der Heidenen tot de ware godsdienst, de naauwe aansluiting derzelve aan Israël en hunne achting voor hetzelfde; dit zijn de voornaamste denkbeelden, in deze voorzegging begrepen.

De tweede voorzegging vinden wij Hoofdst. IX—XI: Eerst bevat dezelve eene voorzegging van het lot der rondom gelegene volken, Hoofdst. IX: 1—7; voorts van de komst van den Messias en den welstand van Juda en Jeruzalem, vs. 8—17; vervolgens eene aanwijzing, hoe zich te gedragen in eene bijzondere bezoeking, namelijk eene groote droogte, waarmede God hen op nieuw wegens hunne zonden tuchtigde; zij moesten regen van den Heere begeeren, en die zou hun geschonken worden, Hoofdst. X: 1. Hierbij voegt de Heere eene afmaning van het gebruik van verkeerde middelen, waarzeggerijen en dergelijken, en geeft tevens de reden op van deze en vorige bezoeken: het was namelijk de schuld der herderen en grooten, vs. 2 en 3a, (men vergelijke hier de geschiedenis der wedergekeerden uit Babel, Ezra IX). Doch daarop gaat de voorzegging voort, belovende aan Israël eenen uitnemenden heilstaat, vs. 3b—12, maar voorspelt tevens eene nieuwe schrikkelijke ramp, die wegens het op nieuw ingeslopen kwaad, bijzonder der herderen en overheden, nog eens over Israël komen zou, Hoofdst. XI. In dit gedeelte der voorzegging wordt de Messias als de ware Herder Zijns volks, sprekende ingevoerd, Zijne uiterste en laatste pogingen tot teregtbrenging der schapen, maar tevens de vruchteloosheid derzelve voorstellende, en zich over de verachting en mishandeling, Hem aangedaan, beklagende, en deswegens het uiterste verderf, vooral aan de trouwelooze herders, bedreigende, zoo als dit bij andere uitleggers overvloedig te vinden is. Daar dit reeds in de verwoesting door de Romeinen vervuld is, behoort het tot onze taak niet, daarbij stil te staan. Alleen het middelste gedeelte der voorzegging komt hier tot mijn oogmerk in aanmerking, namelijk de heilbeloften aan Israël gedaan, Hoofdst. IX: 8—17: *En ik zal mij rondom Mijn huis*

legeren, enz., en Hoofdst. X: 3b—12: Maar de Heere der heirscharen zal Zijne kudde bezoeken, enz. Wij zien daarin vooreerst eene duidelijke belofte van de volkomene beveiliging van Israël, Hoofdst. IX: 8; voorts van de komst van den Messias en Zijne nederige zachtmoedigheid, vs. 9; verder van de volkomene tenietdoening van allen twist, en de uitgebreidheid van des Messias heerschappij, vs. 10; ook van de volkomene verlossing aller gevangene en weggevoerde Joden, vs. 11 en 12; en eindelijk van de volkomene heerschappij van Israël over alle Zijne vijanden, en van allerlei geluk en blijdschap, vs. 13—17; alle welke zaken weder op andere wijzen herhaald worden, Hoofdst. X: 3b—12, welke wij ook reeds als den hoofdinhoud van verscheidene voorzeggingen der oude Profeten hebben leeren kennen. Wij vinden hier ook het vroegere en latere zeer naauw verbonden, de belofte van den volkomen heilstaat van Israël onmiddelijk met de komst van den Messias zamengevoegd, schoon hier duidelijk op de eerste komst van den Messias in Zijne nederige zachtmoedigheid wordt gezien. Men herinnere zich hier weder de reeds meermalen gemaakte aanmerking, dat de tusschentijden, die tusschen de gebeurtenissen verlopen zouden, den Profeten onbekend waren, en zij daarom ook van het onderscheid tusschen des Messias eerste en tweede komst niet dan een zeer duister denkbeeld hadden. Ook is hier weder opmerkelijk, dat onder de vijanden van Israël, waarover zij in dien laatsten tijd zullen zegepralen, en van waar hunne verstrooiden zullen terugkeeren, mede Assyrië en Egypte genoemd worden, Hoofdst. X: 10, 11.

Doch wij moeten bijzonder stilstaan bij de derde voorzegging, Hoofdst. XII—XIV: *De last des woords des Heeren over Israël: De Heere spreekt, die den hemel uitbreidt, enz.,* in welke voorzegging zeer bijzondere en zeldzamer voorkomende uitzigten in het toekomstige gegeven worden.

Vooraf moeten wij aanmerken, dat hier geenszins iets voorspeld wordt, zoo als sommige uitleggers meenen, dat thans reeds vervuld zou zijn, gedeeltelijk in den voorspoed en gelukkigen staat der Joden onder de Makkabeën, gedeeltelijk in de overheersching van Jeruzalem door Antiochus Epiphanes, of ook wel, zoo als anderen meenen, in de verwoesting door de Romeinen. Neen, wanneer wij met een onbevooroordeeld oog deze voorzegging inzien, vinden wij daarin verscheidene omstandigheden, welke op deze gebeurtenissen niet toegepast kunnen worden; ja ook het geheele verband der gebeurtenissen, hier voorspeld, wijst ons aan, dat hier zulke gebeurtenissen bedoeld worden, welke tot hiertoe nog niet zijn voorgevallen.

Laat ik in de eerste plaats kortelijk den hoofdinhoud dezer voorzegging en het verband tusschen de onderscheidene deelen opgeven.

Eerst wordt aan Juda en Jeruzalem bij derzelve aanstaande herstelling, eene bijzondere bescherming van den Heere tegen hunne vijanden toegezegd, Hoofdst. XII: 1—9; vervolgens de bekeering des Joodschen volks en schuldbelijdenis wegens

hunne overtredingen voorspeld, vs. 10 tot Hoofdst. XIII: 1; voorts wordt de volkomene uilroeijing van de nog overgeblevene zonden, afgoderijen en valsche Profeten, aangekondigd, Hoofdst. XIII: 2—6. Hierop verandert eensklaps de toon der voorzeggung, en aan het volk des Heeren en het Joodsche land wordt eene nieuwe ramp tot volkomene zuivering van hetzelfde, afgeschilderd vs. 7—9; daarbij eene vernieuwde inneming en overheering van Jeruzalem door deszelfs vijanden, maar tevens de oogenblikkelijke en spoedige verlossing daaruit afgeschetst, en alles met de voorstelling van den heerlijken en volmaakten staat, hierop volgende, besloten, Hoofdst. XIV.

Gaan wij nu vervolgens over, om de bijzonderheden dezer voorzeggung wat nader te beschouwen.

Wat de eerste bijzonderheid aanbelangt, de belofte van bescherming, welke God belooft aan Juda en Jeruzalem te zullen geven, Hoofdst. XII: 1 — 9; het is waar, daarin komt het een en ander voor, dat men tot de tijden der Makkabeën zou kunnen brengen, maar daarentegen vindt men er ook andere zaken, welke tot die tijden niet kunnen gebragt worden, zoo als b. v. de algemeenheid van deze voorspelling, vs. 3: dat alle volken der aarde zich tegen Jeruzalem zouden verzamelen, en de nadruk van die beloften, welke wij vs. 2—4, 6, 8 vinden: want schoon wel de Joden ten tijde der Makkabeën van hunne vijanden veel te lijden hebben gehad, Jeruzalem door de Syriërs is belegerd en ingenomen, ook andere rondom gelegene kleine volken zich vijandelijk tegen de Joden gedroegen, en deze ten laatste eenen ongemeenen voorspoed verkregen; evenwel zoude toch de voorstelling van Zacharia niet van grootspraak zijn vrij te pleiten, wanneer hij op deze gebeurtenissen alleen het oog gehad had: nog nimmer waren alle volken der aarde tegen Jeruzalem verzameld, en nog nooit hebben de Joden zulk eene volkomene overwinning over hunne vijanden behaald, noch zijn zoo verschrikkelijk voor hen geworden, als hier voorzegd wordt, ook in het bijzonder is in de geschiedenis der Makkabeën geen schijn noch schaduw aan te wijzen van de vervulling der beloften, die hier aan het huis van David gedaan worden, vs. 8, gelijk ook de Hoogl. Van Hamelsveld mede opmerkt, die daarom ook aanmerkt, dat er zeer vele reden van waarschijnlijkheid is, dat dit en ook de beide volgende Hoofdstukken tot de laatste eeuwen, in welke wij eene volkomene herstelling van alles verwachten, behooren; ja mij dunkt, dat wij zulks om de zoo even opgegevene reden, wel als zeker mogen aannemen. Hier ligt dan de belofte van eene toekomstige wederherstelling des Joodschen volks, en wederopbouwung in opgesloten; maar tevens wordt dan hier voorondersteld, ja zelfs uitdrukkelijk gezegd, vs. 3, dat dit herstelde volk en het herbouwde Jeruzalem, zelfs in dien tijd nog geene volkomene rust genieten zal, maar eenen vernieuwden aanval, waartoe zich al de volken der aarde, dat is, al de van God vervreemde en tegen Zijne dienst vijandige volken zullen vereenigen, zal moeten ondergaan. Maar tevens wordt dan

hier de uitnemende bescherming beschreven, welke Jeruzalem tegen dezen aanval zal verkrijgen, zoodat dezelve niet alleen vruchteloos zal afloopen, maar ook de tegen hetzelfde verzamelde vijanden op eene krachtdadige wijze zullen verslagen worden.

Deze laatste omstandigheid zou ons misschien kunnen doen denken, dat Zacharia het oog had op dienzelfden aanval van Gog, den vorst van Magog, welke door Ezechiël uitvoerig is beschreven: evenwel kan deze hier niet bedoeld zijn, dewijl dezelve eerst aan het einde van het zoogenoemde duizendjarig rijk, en dus reeds na de oprigting van Messias' heerlijk rijk op aarde zal voorvallen; daar de aanval, waarvan Zacharia spreekt, vóór dezelve gebeuren zal, terwijl de bekeering der Joden eerst na dien aanval in de volgende verzen wordt beschreven; ja zelfs in het vervolg nog van eenen vernieuwden aanval der vijanden tegen des Heeren volk en Jeruzalem wordt gewag gemaakt, welke zelfs nog de oprigting van Messias heerlijk rijk vooraf zal gaan, zoo als straks blijken zal.

Wij zullen ons de zaak best dus voorstellen, dat kort na de aanvankelijke wederherstelling des Joodschen volks, en wederinvoering in hun land, de gebeurtenis hier beschreven, zal voorvallen, en dat juist die bijzondere tusschenkomst des Heeren tot redding Zijns volks, hunne harten tot meerder nadenken brengen en hunne bekeering uitwerken zal. Van dien tijd af aan zal dan ook waarschijnlijk die vernieuwde bevestiging van het verbond, en zoo ook de laatste zeventigste jaarweek beginnen, waarvan Daniël spreekt in zijne profetie, Hoofdst. IX: 27.

Wij moeten hierbij ook niet vergeten op te merken, dat ten dien zelfden tijde het huis en het geslacht van David, volgens vs. 8, in eenen uitnemenden luister en heerlijkheid gesteld zal worden.

Vervolgens beschrijft Zacharia Hoofdst. XII: 10—14, de bekeering des Joodschen volks, gevolgd van de vergeving hunner zonden, volgens Hoofdst. XIII: 1. De persoon, die vs. 10, sprekende wordt ingevoerd, dien zij doorstoken hadden, en wien zij zullen aanschouwen, over wien zij bitterlijk zullen kermen en rouwklagen, is klaarblijkelijk de door hen gekruiste Messias: en wij mogen er uit opmaken, dat deze zich ten dien tijde op eene bijzondere wijze aan dit Zijn volk zal openbaren, en duidelijk toonen, dat Hij het is, aan wien zij de geschonkene redding en bescherming tegen den aanval der volken verschuldigd zijn, hetgeen dan ook niet anders dan eene erkenning van hunne zonde, omtrent Hem bedreven, een diep berouw, verootmoediging en verbetering kan te weeg brengen, welke zich, volgens vs. 12—14, tot alle de geslachten, van het koninklijk geslacht van David af tot de minsten des volks zal uitstrekken.

Dit nu zal ook eene geheele verbetering ten gevolge hebben, welke nu ook voorts beschreven wordt Hoofdst. XIII: 2 — 6; alwaar klaarblijkelijk eene volkomene uitroeiing der afgoderij en valsche Profeten wordt toegezegd, waarbij wij alleen dit hebben aan te merken, dat onder het Joodsche volk ten dien tijde de afgoderij en daarmede vermaagschapte zonden op nieuw schijnen plaats te zullen hebben.

Na dus deze gelukkige gebeurtenissen voorzegt te hebben, verandert nu voorts de Profeet eensklaps van toon, en ziet eene groote vervolging vooruit, welke ten dien tijde nogmaals des Heeren volk treffen zal, Hoofdst. XIII: 7—9. God zelf wordt sprekende ingevoerd, en gebiedt het zwaard der vervolging te ontwaken tegen zijnen Herder en tegen den Man, die Zijn medgezel is, dien Herder te slaan, waarop de schapen zouden verstrooid worden, belovende echter Zijne hand te zullen wenden tot de kleinen, tot die zwakke, verstrooide en van Herder beroofde schapen, om dezelve te verlossen: en zoo voorzegt de Profeet verder, dat de vervolging zoo zwaar zal zijn, dat twee deelen in het gansche land, liever zou ik het overzetten, over de gansche aarde, namelijk van het volk des Heeren, dat over de aarde zal verstrooid zijn, zullen uitgeroeid worden en den geest geven, terwijl liet derde deel zal overblijven, doch zeer zal beproefd, gelouterd en eindelijk van God gered worden.

De meeste uitleggers verstaan door den Herder, van wien Zacharia hier spreekt, den Messias, en wel in Zijne nederige omwandeling op aarde, en denken, dat hier de dood van den Messias en de daaruit voortkomende verstrooiing Zijner discipelen verstaan wordt. De reden, die zij daarvoor hebben, is deze, dewijl Jezus zelf deze voorzegging daarop schijnt toe te passen, Matth. XXVI: 31. Doch, wanneer wij deze voorzegging in verband met het vorige en volgende nagaan, zien wij, dat de zoo even genoemde gebeurtenis hier in het geheel niet te pas komt, maar dat er van eene gebeurtenis gesproken wordt, welke in het laatste der dagen, omstreeks dien zelfden tijd, dat het Joodsche volk in hun land zal hersteld zijn, moet voorvallen. Alles wijst, dunkt mij, klaar op eene groote vervolging, welke in dien tijd tegen des Heeren volk zal worden aangerigt; en door den Herder, den Man, die Gods medgezel is, denk ik, dat wij best zullen kunnen verstaan de gansche menigte van Leeraren, die hier collective als eenen eenigen Herder worden voorgesteld, even als Hoofdst. XI: 16, ook van de geheele menigte van herderen, die hunnen pligt verwaarloosden, als van eenen eenigen herder wordt gesproken; en het duidt aan, dat deze vervolging bijzonder van de leeraren beginnen en dezelve allerzwaarst treffen zal, waaruit dan de verstrooiing der schapen, der bijzondere belijderen, zal voortkomen. Dat nu de Heere Jezus deze voorzegging Matth. XXVI: 31 aanhaalt, is geen bewijs hiertegen, want Jezus zegt niet, dat hier op Zijn' dood en de verstrooiing Zijner discipelen dadelijk gezien wordt; maar Hij haalt deze woorden alleen aan, als een bewijs van deze algemeene waarheid: indien de Herder geslagen wordt, zoo worden de schapen verstrooid, tot eene bevestiging van Zijn gezegde,

dat daar Hij nu stond gevangen en gedood te worden, Zijne discipelen allen aan Hem zouden geërgerd worden (²⁷).

De reden, waarom ik vs. 8 liever over de gansche aarde dan in het gansche land vertaal, is deze, dewijl wij door het land niet anders dan het Joodsche land zouden kunnen verstaan, en dus volgens die overzetting, deze vervolging bijzonder onder de teruggekeerde Joden woeden zou, zoodat van dezelve twee derde deelen zouden omkomen, en het ander derde deel in zware verdrukking komen; doch dit komt niet overeen met andere voorzeggingen omtrent dezen laatsten tijd, bijzonder in de Openbaring van Johannes, alwaar ook van dezelfde vervolging gesproken wordt, en waar uitdrukkelijk aan dat gedeelte van des Heeren volk, dat in het Joodsche land zal zijn ingevoerd, beveiliging, en zoo dit land al weder ingenomen mogt worden, uitleiding in eene veilige schuilplaats wordt toegezegd, terwijl de vervolging eigenlijk woeden zoude tegen de overigen van des Heeren volk, die buiten het Joodsche land op aarde wonen (²⁸). Misschien zullen wij dan ook vs. 8, 9 op al de inwoners der aarde kunnen toepassen, en verstaan van de groote verwoestingen, welke gelijktijdig dat het zwaard der vervolging tegen de belijders van Jezus zal zijn uitgetogen, door de Goddelijke strafgerigten over de gansche aarde zullen worden aangerigt, gelijk in de Openbaring uitvoerig beschreven wordt. En zoo zullen wij ons dan ook hier de zaak best dus voorstellen: juist in dien zelfden tijd, dat het Joodsche volk in hun land zal zijn teruggevoerd, en aldaar op eene uitnemende wijze de beveiliging des Heeren zal ondervinden, (volgens de Openbaring zullen ook geloovigen uit andere volken in dat land eene veilige schuilplaats vinden) in dien zelfden tijd zal er eene zware vervolging tegen het volk des Heeren, over de aarde verspreid, beginnen; en tevens groote verwoestingen op aarde worden aangerigt, zoodat twee derde deelen van de inwoners der aarde zullen uitgeroeid en een derde deel in zware verdrukking gebracht, gelouterd en eindelijk verlost zal worden.

Met dit alles echter zullen ook de wedergekeerde Joden, en die zich met hen in het Joodsche land bevinden, niet geheel vrijgaan : wat met dezelve gebeuren zal, wordt ons eindelijk beschreven Hoofdst. XIV. Wij vinden daar eerst eene afbeelding van eene nieuwe inneming van Jeruzalem, en voorts van de redding, die God Zijn volk verleenen, en den gelukstaat, die hierop volgen zal.

²⁷ Of meent men dat deze spreekwijs: de Man die mijn medgezel is, te verheven is om op gewone herders en leeraars toe te passen, men vergelijke dan Deut. XXXIII: 8, waar eene soortgelijke spreekwijs: den man uwen gunstgenoot van de Leviten gebruikt wordt. Of wil men volstrekt hierdoor den Messias verstaan, dan wordt Hij hier bedoeld als het Hoofd Zijner Gemeente, die in de herders en leeraars zou vervolgd worden. Hier te denken aan Zijn eigen lijden, rukt de voorzegging geheel uit haar verband.

²⁸ Zie mijne *Proeve*, bladz, 74—76, en *Nadere Opheldering*, bladz, 123 en vv.

Er zijn uitleggers, die deze voorzegging te huis brengen op de inneming van Jeruzalem door Antiochus Epiphanes, anderen op de belegering dier stad door Antiochus Eupator, nog anderen op derzelve verwoesting door de Romeinen. Doch de verkeerdheid dezer verklaring blijkt genoegzaam uit het geheele verband en den inhoud der voorzegging zelve. Wat het verband aangaat, alles wat er vooraf gaat, van het begin van Hoofdst. XII af, ziet, zoo als wij hebben aangewezen, duidelijk op dingen, die nog gebeuren moeten; dus ook dit Hoofdstuk, dat met het vorige onmiddellijk samenhangt en er het besluit van uitmaakt. Maar ook de inhoud dezer voorzegging zelve wijst dit allerklaarst aan. Dat er in het gemeen niet gedoeld kan worden dan op eene gebeurtenis, welke nog in het toekomende moet voorvallen, blijkt daaruit allerzekerst, dewijl onmiddellijk nadat deze vernieuwde inneming van Jeruzalem was voorzegd, de beschrijving volgt van den volmaakt gelukkigen staat, dien wij op het einde der wereld, ook volgens andere Profeten, hebben te verwachten, (want dat hier gezien wordt op een volmaakter geluk, dan dat der Joden onder de Makkabeën, gevoelt ieder, die de beschrijving daarvan onbevooroordeeld leest vs. 8—21); en deze zamenvoeging geschiedt hier niet op zulk eene wijze, zoo als meermalen bij de Profeten het nabijzijnde en verder afgelegene onmiddellijk wordt zamengevoegd, en de beschrijving van eenige nabijzijnde ramp met de afbeelding van het toekomende geluk van Israël wordt afgewisseld; maar het wordt zoodanig zamengevoegd, dat duidelijk in het geheele Hoofdstuk een en dezelfde achter elkander volgende gebeurtenis wordt beschreven, zoodat dus die gelukkige staat op die inneming van Jeruzalem onmiddellijk zou volgen, (zie hoe het een en ander wordt aaneen gehecht vs. 5,6,7 en 8). Dus moet ook die inneming van Jeruzalem nog voorvallen in het nog toekomende, en kan dus van eenige andere inneming, belegering en verwoesting van Jeruzalem, die nu reeds geschied is, niet worden verklaard. Dat ook in het bijzonder niet kan gedoeld worden op de verwoesting van Jeruzalem door de Romeinen, blijkt hieruit: vooreerst dewijl hier van geene volkomene verwoesting, maar slechts van eene inneming en plundering van Jeruzalem gesproken wordt, vs. 1, 2; ten tweede dewijl de Heere dadelijk zou te hulp komen, om Zijn volk te redden, vs. 3—7, hetwelk bij Jeruzalems verwoesting door de Romeinen niet is geschied. Deze beide omstandigheden zouden zeker beter passen op de inneming van Jeruzalem door Antiochus Epiphanes, of de belegering door Antiochus Eupator; doch er is iets anders in, hetwelk de toepassing ook op deze gebeurtenissen onmogelijk maakt, dat zijn de bijzondere omstandigheden, welke volgens vs. 4,5, bij de tusschenkomst des Heeren tot redding van Zijn volk zouden plaats hebben.

Dit alles is zoo klaar, dat meer dan een uitlegger zich gedrongen gevoelt, dit te erkennen, en dus deze voorzegging van eene nog toekomende gebeurtenis te verstaan; schoon de meesten dan tevens hunne toevlugt nemen tot eenen geestelijken of oneigenlijken zin, verstaande door Jeruzalem, de Kerk des Nieuwen Testaments, meenende, dat hier op eene verbloemde wijze eene zware vervolging

der gemeente in het laatste der dagen, en tevens hare uitredding en aanstaande gelukstaat wordt beschreven. Doch dit geschiedt zonder eenigen grond, welke uit de woorden der voorzegging zelven zou kunnen worden aangewezen, louter uit verlegenheid, alleen dewijl men eens bij zich zelven vastgesteld heeft, dat Jeruzalem, weder herbouwd zijnde, niet meer zal kunnen ingenomen worden (²⁹). Dan deze bedenking kan ons niet terughouden, daar wij nu reeds klaar genoeg gezien hebben, dat onderscheidene voorzeggingen daarin overeenstemmen, om ons het tegendeel hiervan te verzekeren. De Hoogl. van Hamelsveld, schoon hij ook tot den oneigenlijken zin neigt, beslist het niet volkomen, erkent echter, dat het nog niet vervuld is. — “Ook dit Hoofdstuk,” dus schrijft hij, “behoort in het verband tot de laatste tijden, en beschrijft de zegepraal van de ware godsdienst, na vele doorgestane wederwaardigheden,” enz., en wat verder: “Jeruzalem wordt aangesproken, of men dit eigenlijk van het dan herbouwd Jeruzalem, of oneigenlijk van de Kerk van God te verstaan hebbe, zij het oordeel aan den lezer. — Ik neig tot het laatste; doch de tijd zal alles ontsluijeren.”

Wij besluiten dan op de gelegde gronden, dat in het begin van dit Hoofdstuk eene vernieuwde inneming van Jeruzalem in het laatste der dagen beschreven wordt. Daaromtrent worden de volgende bijzondere omstandigheden voorgesteld.

Vooreerst al de Heidenen, de tegen God vijandige volken zullen tegen Jeruzalem ten strijde verzameld worden, vs. 2. Schoon zij eenigen tijd te voren hunnen aanval tegen die stad, volgens Hoofdst. XII, zullen hebben zien mislukken, en hunne krijgsbenden wonderdadig verslagen zijn, zullen zij echter naderhand hunnen aanval hervatten, en God zal hun de inneming van Jeruzalem toelaten. Zij zullen de stad plunderen, er vele ongeregelheden bedrijven, de helft der inwoneren gevangen wegvoeren, doch de overige daarin laten blijven, vs. 1, 2. Hier ontstaat nu wel de bedenking, of dit ook niet strijdt tegen de straks aangehaalde voorzegging van de Openbaring van Johannes, alwaar aan dat gedeelte van des Heeren volk, dat in het Joodsche land zal zijn ingevoerd, beveiliging, en zoo al dat land weder mogt ingenomen worden, uitleiding in eene veilige schuilplaats wordt toegezegd; doch deze bedenking wordt opgelost door op te merken, dat de bekeering des Joodschen volks, volgens Hoofdst. XII, eerst zullende voorvallen, nadat dit volk in hun land zal zijn teruggebracht, het niet te denken is, dat allen zich opregt bekeeren zullen, maar er waarschijnlijk onder de inwoners des Joodschen lands vele ongeloovigen zullen

²⁹ Zoo redeneert b. v. de Hoogl. Klinkenberg. “Volgens de voorzeggingen der Profeten, zal Jeruzalem nog eens herbouwd en wederom door de Joden bewoond worden. Zouden hier ook gebeurtenissen bedoeld worden, welke omtrent het herbouwd Jeruzalem in het laatste der dagen zullen plaats hebben? Dan diezelfde Godspraken verzekeren ons, dat Jeruzalem, na hare nog toekomstige herstelling, niet meer door eenigen vijand zal ingenomen worden: zij zal den Heere eene heiligheid zijn, enz.” *Bijbelverkl.* D. XVII. bladz. 501.

overblijven, om welker wil God deze nieuwe ramp over dit volk zal doen komen, en dat deze het eigenlijk zijn, die er bij lijden zullen. Maar hoe nu aan de overigen, die uit de stad niet zullen uitgeroeid worden, ook hier bij Zacharia redding en beveiliging wordt toegezegd, blijkt uit vs. 3—6. De Heere namelijk zal zelf tusschen beiden komen en in eene heerlijke gedaante op den Olijfberg verschijnen. Deze berg, ten Oosten van Jeruzalem gelegen, zal in twee deelen gespleten worden, zoodat de helft des bergs naar het Noorden, de helft naar het Zuiden wijken, en dus zich tusschen beiden een dal van het Westen naar het Oosten openen zal, hetwelk de inwoners van Jeruzalem onder de bescherming des Heeren, die nog steeds op den Olijfberg zich in Zijne heerlijkheid zal blijven vertoonen, veilig zullen kunnen doortrekken, en zich aan de vervolging hunner vijanden onttrekken. Die vallei der bergen, dat dal, waardoor des Heeren volk vlugten zal, zal, zoo als wij lezen vs. 5, reiken of zich uitstrekken tot Azal. Dit Azal schijnt dus hier aangewezen te worden als de plaats, werwaarts zij vlugten, waar zij zich verschuilen zullen, en in veiligheid verblijven. Intusschen, zulk eene plaats wordt nergens in het Oude Testament gevonden : doch ik twijfel ook, of het een eigen naam van zekere plaats in het Joodsche land zij, en ik waag eene naar mijne gedachte zeer waarschijnlijke gissing. Het Hebreeuwsche woord dat hier voorkomt, ****, komt van het werkwoord ****, hetwelk afzonderen beteekent.

De plaats, werwaarts des Heeren volk vlugten zal, schijnt dan dezen naam te dragen, dewijl dezelve eene plaats van afzondering en beveiliging zijn zal; en dus schijnt de meening van dit gedeelte der voorzegging deze te zijn, dat God aan Zijn volk door die vallei, welke door het splijten des Olijfbergs ontstaan zal, eenen veiligen doortogt tot aan het land der afzondering, waar zij voorts zullen verscholen zijn, zal toebereiden.

Nu weten wij voorts uit de Openbaring, dat des Heeren volk daar drie en een halfjaar zal verborgen zijn, gedurende welken tijd Jeruzalem door de vijanden zal overheerscht worden (³⁰). Dezen tusschentijd gaat Zacharia voorbij, maar hij meldt nu voorts, hoe God eindelijk tot volkomene verlossing Zijns volks zal opstaan, vs. 5b: *Dan zal de Heere mijn God komen, en al de heiligen met U, ô Heere !* Zoo beschrijft Zacharia slechts kortelijk hetgeen in de Openbaring breedvoeriger voorkomt. Men kan dit verstaan én van den aantogt der naar het Oosten wonende koningen met hunne heirlegers, tot ontzetting van Jeruzalem, én nog volmaakter van de verschijning van den Messias met Zijne heiligen, tot eene volkomene verdelging der vijanden (³¹).

³⁰ Zie mijne *Proeve*, t. a. p., zoo ook de *Nadere Opheldering*.

³¹ Zie mijne *Proeve*, bladz. 108 en vervolgens, 176 en vervolgens, en *Nadere Opheldering*, bladz. 138, 139 eri 165—167.

Hierbij voegt nu Zacharia, vs. 6, 7, nog eene afschetsing van de wonderbare gesteldheid van zaken ten dien tijde. Het zou geen volkomen licht en ook geene stikdonkere duisternis zijn, een bijzondere dag, eenig in zijn' soort, met betrekking tot deszelfs uitkomst alleen den Heere bekend; noch dag, noch nacht; en tegen den avondtijd, juist als de nacht zou vallen, zou het licht worden. De gelukkige staat van des Heeren volk zou voor eenen tijd gestoord worden; rampen zouden op nieuw over hun land zamentrekken; evenwel regt ongelukkig zouden zij ook niet wezen, God zou hen bijzonder beveiligen; schoon echter de magt der vijanden dagelijks zou toenemen, en dus de uitkomst alleen Gode bekend zijn, maar juist als het gevaar het grootst was, zou de Heere hunne verlossing en volmaakt geluk doen aanbreken.

Hierop wordt dan nu die volmaakte gelukstaat van des Heeren volk in het laatste der dagen beschreven, vs. 8—21, terwijl daar tusschen beiden de afschildering van de te onderbrenging der vijanden is ingevlochten.

Wat de beschrijving van den volmaakten gelukstaat van des Heeren volk betreft, dezelve komt overeen met die, welke wij reeds bij andere Profeten uitvoerig gevonden hebben. Levendige waterstroomen zullen van Jeruzalem voortkomen en naar de Oostzee (of Doode Zee) en de achterste (of Middellandsche Zee) heenvloeijen, vs. 8. De Heere zal Koning zijn over de geheele aarde, en alom zal dezelfde godsdienst plaats hebben, vs. 9. Het gansche land zal eene aangename vlakte zijn, en in het midden van dezelve zal Jeruzalem, als de hoofdstad, op eene hoogte verheven en zeer uitgebreid worden, en zonder vrees voor nieuwe onheilen, volkomen veilig zijn, vs. 10, 11. Alles in Jeruzalem, ja in het geheele Joodsche land, zal heilig zijn en den Heere toegewijd, zelfs de gemeene potten, waarin de asch van den altaar verzameld wordt, ja alle huisraad in het geheele land; ook op de bellen der paarden zou geschreven staan de heiligheid des Heeren; en geen Canaäniter of afgodendienaar zou meer in het huis des Heeren ingaan, vs. 20, 21.

Wat nu de tusscheningevoegde afschildering van de te onderbrenging der vijanden aanbelangt, wij vinden dezelve vs. 12—19. De woorden vs. 12: de volken, die tegen Jeruzalem krijg gevoerd zullen hebben; en vs. 15: alle beesten, die in dezelve heirlegers geweest zullen zijn, zet ik liever over: die krijg voeren zullen en die in dezelve heirlegers zijn zullen, dewijl ik van gedachte ben, dat de Profeet daar eigenlijk niet beschrijft de straf, welke den overgeblevenen van de vijanden des Heeren treffen zal, nadat Jeruzalem uit hunne hand gered zal zijn; maar de plagen en middelen, welke God gebruiken zal, terwijl Jeruzalem nog in hunne magt is, om hen te onder te brengen. De Profeet keert hier terug tot het vorige (³²). Na het

³² Zulke terugkeeringen tot het vorige zijn bij de Profeten zeer gemeen, en moeten van ons wel opgemerkt worden, om hunne meening regt te verstaan. Meermalen beschrijven zij eerst een gedeelte van eene gebeurtenis, vervolgen die tot aan het einde, en keeren dan tot het begin der gebeurtenis weder, om een ander gedeelte daarvan op dezelfde wijze af te schilderen en te vervolgen.

schilderij van het geluk van des Heeren volk zoo ver te hebben voortgezet, dat Jeruzalem tegen alle rampen volkomen zeker zijn zal, keert hij nog eens terug tot den voorafgaanden toestand, de overheersching van Jeruzalem door deszelfs vijanden, en beschrijft nu vs. 12 en vervolgens, door welke middelen God hunne verdelging zou bevorderen: en vergelijken wij dit met de uitvoeriger beschrijving in de Openbaring van Johannes, wij vinden eene naauwkeurige overeenkomst. Vooreerst God zou hun vleesch doen uitteeren, gelijk ook dat van hunne paarden en lastdieren, vs. 12 en 15: dit is dezelfde plaag, die wij vinden Openb. XVI: 10, 11. Ten tweede onderlinge twisten en vijandschappen zouden hen tegen elkander doen opstaan, vs. 13: dit vinden wij zeer klaar beschreven Openb. XVII: 16. En eindelijk Juda of des Heeren volk zelf zou te Jeruzalem strijden en eene volmaakte overwinning behalen, vs. 14; zoo als zulks Openb. XVII: 14 en XIX: 11—21 klaar wordt beschreven. En hierop verhaalt de Profeet, hoe diegenen, die de verdelging zouden ontkomen, den Heere als hunnen Koning zouden huldigen, jaarlijks, tot een bewijs van hunne onderwerping, naar Jeruzalem optrekken, om daar ook tevens het feest der Loofhutten te vieren, (waaruit ook blijkt, dat de oude plegtige godsdienst wederom zal hersteld zijn); terwijl diegenen, die hierin nalatig zouden zijn, met gebrek aan regen zouden gestraft worden, vs. 16—19.

Zoo hebben wij dan nu ook deze laatste voorzegging van Zacharia genoegzaam opgehelderd. De zaken, die wij er met betrekking tot de aanstaande toekomst uit leeren, zullen wij ons best in het volgend verband voorstellen. In het laatste der dagen zal het Joodsche volk, dat over de geheele aarde verstrooid is, naar hun land, ten minste voor een gedeelte, terug keeren: dit zal geschieden, eer zij nog Jezus, als den Messias, hebben aangenomen. Daar zijnde, en hunne stad en tempel herbouwd hebbende, zullen zij een voorwerp van haat voor andere volken uitmaken. Deze zullen zich tegen hen ten strijde verzamelen: doch God zal Zijn volk wonderdadig beschermen. Vooral zal de verhoogde Jezus zich bij die gelegenheid als hun' Beschermmer, en dus als den Messias, aan hen openbaren: dit zal hunne bekeering ten gevolge hebben; zij zullen hunne zonde, aan den Messias gepleegd, betreuren, vergeving daarvoor zoeken en vinden, en het land van alle goddeloosheid zuiveren. Intusschen zal er tegen de overigen van des Heeren volk, die op aarde wonen, eene groote vervolging ontstaan, welke eerst van de leeraren beginnende, ook de schapen en belijders zal verstrooijen: daarbij zullen groote verwoestingen op aarde worden aangerigt, zoodat twee derde deelen van hare inwoners zullen omkornen, en het ander derde deel door vele beproevingen zal gelouterd worden. (Hoe ook vele geloovigen uit andere volken onder het nu bekeerde Jodendom, eene veilige schuilplaats zoeken en vinden zullen, moet uit de Openbaring worden ingevuld). Eindelijk zal de vijand ook tot het Joodsche land doordringen en Jeruzalem innemen, en de helft van deszelfs inwoners gevangen wegvoeren; dit zal God

toelaten tot straf dergenen, die nog ongeloovig gebleven zijn. Doch tevens zal God in Zijne heerlijkheid op den Olijfberg verschijnen, denzelven in twee deelen splijten, en tusschen beide eenen weg banen, langs welken Hij Zijn geloovig volk in eene veilige en afgezonderde schuilplaats leiden zal. Voorts zal God tot verdelging van Zijne vijanden opstaan, dezelve door schrikkelijke plagen bezoeken, door onderlinge twisten elkanderen doen verdelgen, Zijn volk ten strijde tegen hen aanvoeren, en zoo hen geheel te niet maken. Nu zal de volkomene gelukstaat beginnen, en diegenen van de vijanden, die de verdelging ontkomen zullen, zullen zich den Heere, als hunnen Koning, onderwerpen, aan de plegtige godsdienst, die dan hersteld zal zijn, deel nemen, of anders nieuwe straffen ondervinden.

In de profetie van Maleachi vinden wij ook nog eenige uitzigten in de verste toekomst.

Vooreerst valt hier onze aandacht op Hoofdst 1:11: *Maar van den opgang der zon tot haren ondergang*, enz. Wij vinden daar eene klare belofte van de algemeene toebrenghing der Heidenen, en hunne deelneming aan de ware godsdienst.

Ten tweede komt hier in aanmerking Hoofdst. III: 1— 5: *Ziet Ik zende mijnen Engel, die voor mijn aangezicht den weg bereiden zal*, enz. Wij vinden daar vs. 1 de komst van den Messias en de voorafgaande zending van Johannes den Dooper, die als zijn Engel of bode, den weg voor Hem bereiden zou, aangekondigd; maar tevens wordt Hij, vs. 2—5, als de groote Wereldregter afgebeeld, en aangekondigd, hoe Hij de boozen van de goede afzonderen en over de boosdoenders regt oefenen zou; zoo als zulks ook reeds aanvankelijk in de onheilen, het Joodsche volk, kort na des Messias eerste komst, overgekomen, begon vervuld te worden, maar tegen het einde der wereld in de oordeelen, welke Hij bij Zijne tweede komst zal uitstorten, volkomen vervuld zal worden.

Eindelijk vinden wij hier eene voorzegging, welke tot zekeren grooten gerigtsdag of geduchten straf tijd betrekking heeft, Hoofdst. III: 16 — 18, en Hoofdst. IV geheel: *Alsdan spreken die den Heere vreezen, een ieder tot zijnen naasten*, enz. Eerst wordt hier te kennen gegeven, dat er een gedenkboek is voor des Heeren aangezicht, en schoon Hij wel eens voor eenen tijd het booze niet schijnt te bemerken, en de boozen van de goeden niet schijnt te onderscheiden, Hij echter nauwkeurig aan hunne daden gedachtig blijft, Hoofdst. III: 16. Op grond hiervan, wordt dan ook in dien aanstaanden gerigtstijd versoening beloofd aan de godvreezenden, vs. 17, en verzekerd, dat men dan duidelijk genoeg Gods onderscheidene handelwijze met den vrome en goddelooze zien zal, vs. 18. Vervolgens beschrijft Maleachi dien toekomstigen dag des Heeren, dien tijd van oordeelen en straffen, nader, en schildert het onheil der goddeloozen en het geluk der vromen ten dien dage nader af, Hoofdst. IV: 1—3; en hij voegt daarbij eene korte vermaning, overeenkomstig de toenmalige huishouding des Ouden Testaments, en gepast op de verpligting van

het volk, tot hetwelk Hij sprak, om de Wet van Mozes naauwkeurig te onderhouden. En God belooft eindelijk nog vóór dien geduchten dag den Profeet Elias te zullen zenden, om nog velen tot de oude vroomheid der vaderen door zijne vermaningen en bestraffingen terug te brengen, en dus voor het naderend oordeel te beveiligen.

Er is, dunkt mij, geen twijfel aan, wanneer wij deze profetie met andere profetiën vergelijken, of dezelfde algemeene straf tijd, tegen het einde der wereld wordt hier bedoeld, die mede door andere Profeten wordt aangekondigd en beschreven: en wij zien dan ook hier, dat nog eens zulk een tijd van oordeelen en straffen is te verwachten, wanneer God over de goddeloozen regt zal doen, terwijl den regtvaardigen beveiliging zal worden toebeleid.

Maar wij leeren hier nog daarenboven die bijzonderheid, dat nog alvorens de Profeet Elias op aarde zal verschijnen, om het menschdom te waarschuwen en nog velen te verbeteren. Misschien zal hij één van die twee getuigen zijn, die volgens Openb. XI: 3 en vervolgens, in het midden van des Heeren vijanden vele wonderen doen en een krachtig getuigenis afleggen zullen. Het is waar, Jezus schijnt deze voorzegging op Johannes den Dooper toe te passen, Matth. XI: 14; en XVII: 12: maar Hij voegde op de eerste plaats er bij: *Indien gij het wilt aannemen, dat is, zoo gij het zoo wilt opvatten, om het zoo eens uit te drukken; en Hij zeide dit om de tegenwerping der Schriftgeleerden te keer te gaan, die zij tegen Hem inbragten, dat Hij de Messias niet zijn kon, dewijl vóór deszelfs komst eerst nog de Profeet Elias komen moest, en die er nog niet geweest was. Met dit gevoelen waren ook Jezus' discipelen doordrongen. Hiertegen nu zeide Jezus: Elias zou wel eerst komen en alles weder oprigten; en indien zij het dan zoo wilden, Elias was reeds gekomen, namelijk Johannes de Dooper: en Hij kon dit zeggen, dewijl Zijne eerste komst als een voorbeeld van Zijne laatste, waarop Maleachi eindelijk zag, en zoo ook Johannes de Dooper, als een voorbeeld van Elias, was aan te merken; daar hij toch ook in den Geest en kracht van Elias den Heere voorafging, (vergelijk Luk. I: 16, 17, waar de Engel, die de geboorte van Johannes den Dooper voorzeide, dezelfde woorden van deze Godspraak van Maleachi van Johannes gebruikt, gelijk ook Maleachi zelf boven Hoofdst. III: 1, hem als den Engel voor des Heeren aangezigt had afgeschilderd). Verder kon de Heere het hun toen nog niet uitleggen, dewijl zij voor het onderscheid tusschen Zijne eerste en tweede toekomst niet vatbaar waren, en het ook de tijd nog niet was, dit aan hen bekend te maken. Maar dat anders Johannes de Dooper de door Maleachi eigenlijk bedoelde Elias niet was, blijkt daaruit, dat deze Johannes zelf zulks op de vraag der Joden: *Zijt gij Elias?* uitdrukkelijk ontkende, Joh. I: 21.*

Zoo hebben wij dan nu ook de eigenlijk zoogenoemde profetische boeken des Ouden Testaments doorgelopen, en de voorzeggingen, welke daarin belrekkelijk de aanstaande toekomst voorkomen, genoegzaam overwogen en toegelicht, en tevens bij elke voorzegging die uitzigten opgegeven, welke wij door dezelve in de

verste toekomst verkrijgen, zoodat wij kunnen rekenen, ook aan dit gedeelte van ons voorgestelde doel te hebben genoeg gedaan.

Zoo zijn wij dan nu tevens gekomen aan het einde van onze beschouwing van de voorzeggingen des Ouden Testaments, het nu nog toekomende betreffende. Wij zouden nu nog wel al de uitzigten, welke wij uit dezelve tot in de verste toekomst verkregen hebben, in een algemeen overzicht kunnen zamenvatten en in hun onderling verband en overeenstemming kunnen voorstellen: doch, daar wij voornemens zijn, om, nadat wij ook de voorzeggingen des Nieuwen Testaments zullen beschouwd hebben, in eene bijzondere Afdeeling, zulk een algemeen overzicht en aanwijzing van het verband en de overeenstemming van al de voorzeggingen des Ouden en Nieuwen Testaments, beiden te laten volgen, zoo zullen wij ons daarvan hier onthouden, om niet tweemaal hetzelfde te zeggen, en dus deze onze eerste Afdeeling, welke voor de beschouwing van de voorzeggingen des Ouden Testaments geschikt was, als voleindigd beschouwen.

* * * * *